

rodna gruda

6

junij
1976
letnik 23

slovenija

*revija za slovence po svetu
magazine for slovenes abroad
revista para los eslovenos en el mundo*

Slika na naslovni strani:

Slovenska obala je pridobila enega najlepših turističnih objektov ob morju (Foto: Egon Kaše)

Piknik na Plevškem rovtu nad Jesenicami

STRAN 10

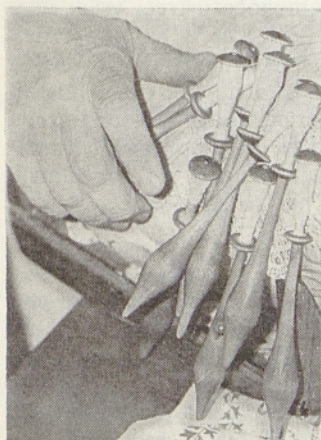
*Letos se je na slovenski obali
Jadrana, na polotoku med
Porotročem in Piranom, rodil
hotelski lepotec Bernardin ali
najmodernejše in doslej največje
hotelsko naselje pri nas.*

STRAN 12

*Premski grad, orlovo
gnozdo na koncu vasi
Prem, je eden naših
najzanimivejših gradov.
V njem se je natanko
pred sto leti rodil
slovenski pesnik Dragotin
Kette, ki je umrl tragično
mlad, ko je imel komaj
23 let.*

STRAN 14

*Izdelovanje prelepih klekljanih čipk je
bilo včasih mnogim našim ženam na
podeželju edini, čeprav skromni vir
zaslužka. Klekljale so predvsem starejše
ženske. Zato danes ta naša lepa domača
obrt polagoma izumira, saj klekljaric
več umre, kakor se jih na novo priuči.
Klekljarica Julka Fortuna je ena izmed
redkih čipkaric, ki še zavzeto suče klekljo.*

STRAN 34

*V letošnjem poletju se
obeta pojačanje in
izboljšanje v našem
pomorskem izletniškem
prometu. Cela vrsta
turističnih ladij manjših,
srednjih in velikih bo
prevažala turiste po sinjih
valovih Jadrana.*

Še nekaj o peklu

Pošiljam naročnino za nadaljnji dve leti, kar je več, pa naj bo za tiskovni sklad in v priznanje, s kakšnim užitkom in veseljem prebirava Rodno grudo, oba z možem.

Ker sem doma iz Borovnice, bi rada, da bi ob priliki malo opisali Pekel in objavili kako sliko. Za to se posebno priporočam, moj mož, ki je doma iz Preserja in je bil tam večkrat v mladih letih. Čeprav sva v Ameriki že nad 55 let, nisva pozabila domovine, saj sva jo obiskala doslej že štirikrat. Zdaj skoraj ni verjetno, da bi se še enkrat podala na pot, zelo rada pa gledava slike v Rodni grudi. Revijo redno bereva že vse od njenega začetka.

Jennie in Louis Smith, East Helena, Montana, ZDA

Primorski socialni klub

Rodna gruda prihaja sem zelo neredno, ne vem, kje se izgubi. Kljub temu pa jo skrbno preberem vso in tudi moj zet rad prebira angleške strani. Posebno všeč so mi tudi slike. V decembrski številki sem videla grb primorskega socialnega kluba v Avstraliji. Narisal ga je rojak Anton Kirn, doma iz Klenka pri Pivki. Od tam sem doma tudi jaz. Kar lepo mi je bilo, ko sem zagledala tisto sliko. Čeprav nimam več svojih, sem leta 1969 šla pogledat moj rojstni kraj. Moji letniki so že vsi pomrli, mladih pa nisem več poznala. Na obisku sem bila trikrat, nazadnje leta 1969. Velika je razlika, kadarkoli sem prišla. Tudi moji hčerki je bilo v Sloveniji zelo všeč. Dobro govori slovensko in tudi piše, čeprav je rojena v Ameriki. Abecedo jo je naučil pokojni oče, jaz pa poskušam učiti moji dve vnukinji. Razumeta že, le govoriti še ne moreta. Tukaj, kjer živim, ni drugih Slovencev in tako sta mi Rodna gruda in Prosveta v veliko uteho.

Frances Hrvatina, McDonald, Pa. ZDA

Spomini na prvo vojno

Prepozno sem opazil, da ste Rodno grudo malo podražili. Nič zato, zdaj je revija še več vredna. Meni je zelo všeč in vedno sem vesel, ko jo dobim. Slike se prav gotovo najbolj dopadejo vsem naročnikom, tako tudi branje. Tudi jaz imam nekaj slik, vrednih objave in eno vam prilagam. Ta slika je bila posneta marca 1918 v Romuniji. Na sliki je več kot tri četrtine Slovencev, večinoma Kraševcev. Samo za enega vem, da je v Ameriki. Eden sedi na desni z daljnogledom v roki, jaz stojim za njim. Strojna puška je na-

merjena na železnega ptiča, ki jih je bilo takrat še malo. Sliko bi rad dobil nazaj. Lep pozdrav vsem v uredništvu.
Vincent Tomšič, Cortland, Ohio, ZDA

Razočaran

Sem večletni naročnik Rodne grude in Slovenskega koledarja. Moram pa se vam malo pritožiti. Koledar za letos ni več tako lepo opremljen, kot je bil prejšnja leta in tudi Rodno grudo ste zelo pokvarili. Zmanjšali ste jo in ji spremenili zunanji videz. Ves čas sem bil ponosen nanjo, zdaj pa sem bil zelo razočaran. Moti me tudi vsebina. Pišete veliko stvari, ki ne sodijo v Rodno grudo. V Koledarju in v reviji je preveč politike in druge stvari, ki nas ne zanimajo. Precej pišete o drugih republikah, kar za nas ni prav nič važno.

Štefan Duša, Schlitz, ZR Nemčija

Ni nam vseeno, kadar prejmemo taka pisma, lahko pa rečemo, da smo veseli, da prejmemo v uredništvo veliko več pohval. Naj vam na kratko kar po vrsti odgovorimo: format Rodne grude smo nekoliko zmanjšali predvsem zaradi tega, ker smo se s tem izognili prevelikemu odpadku papirja. Kdor vsaj malo pozna velikost pol papirja, bo vedel, kako je s tem. Naš novi oblikovalec pa se je toliko potrudil, da ne gre v revijo zaradi manjšega formata prav nič manj gradiva. Glede vsebine pa tole: Rodna gruda je revija, ki naj bi Slovcu na tujem dajala mesečni pregled dogajanja doma. Če naj bo ta pregled kolikor toliko popoln, se prav gotovo ne moremo izogniti tudi nekaterim političnim novicam. Sicer pa sodimo, da jih je pri nas resnično malo in še te so napisane kar najbolj preprosto. O tem, kaj vse ne sodi v našo revijo, bi radi slišali še kaj več. Vemo pa seveda, da bo nemogoče ustreči vsem tisočim bralcev naše revije hkrati. Še to: če bi skupno sešteli vse sestavke, ki so zajeti iz življenja drugih jugoslovanskih republik, bi to prav gotovo zneslo manj kot deset odstotkov. To pa je res malo. Ne smete pozabiti — Rodna gruda je slovenska revija, Slovenija pa je del Jugoslavije. Marsikoga zanima tudi, kaj se dogaja drugod po Jugoslaviji. Tudi take želje smo že objavili na teh straneh.

Same žalostne novice

Lani smo imeli pri nas obiske iz Jugoslavije. Prišel je moj nečak z ženo in nečakinja moje sestre. Med drugim so mi povedali, da leži na mrtvaškem odru moja ljubljena nečakinja Fanči Mlinar. Skupaj smo šli tudi na obisk v Kanado, bili pa smo tudi v Govandi, kjer že po šest desetletjih živi več Slovencev, pa še smo se z njimi lahko pogovarjali po domače. Izvedela sem tudi nadvse žalostno novico, da je umrla moja ljuba sestra Franja Šliber iz Selc nad Škofjo Loko.

Angela Bischof, Eden, N. Y. ZDA

Več o turizmu

Nimam posebnih pritožb čez Rodno grudo, vendar se mi zdi, da bi bilo dobro, če bi v bodoče kaj več pisali o carinskih predpisih oziroma o spremembah in pa o turizmu. Že večkrat sem slišal od ljudi, da jih zanimajo razne cene, npr. kamping, hotel, motel, možnosti najema privatnih sob, organizirani izleti po Sloveniji in izven Slovenije. Sami veste, da danes zelo veliko ljudi potuje in mnogi bi si radi potovanje že vnaprej organizirali. Marsikomu pa finančna sredstva niso neomejena.

Prilagam tudi naslov mojega znanca in prosim, če mu pošljete Rodno grudo na ogled.

Peter Strah, Kingswood, Avstralija

Strinjamo se z vami in žal nam je, da bomo najbrž spet prepozni z napotki letošnjim poletnim obiskovalcem. Že več mesecev imamo to gradivo v načrtu, pa se nam nikakor ne posreči, da bi ga uresničili. Na kratko pa tole:

Cene jugoslovanskih hotelov, čeprav iz leta v leto rastejo, so v povprečju še vedno precej nižje kakor cene podobnih hotelov v tujini. Številni zahodnoevropski turisti vedno ponovno ugotavljajo, da je Jugoslavija še vedno najcenejša evropska turistična dežela. Seveda pa tudi v vsej državi niso cene enake. V Jugoslaviji obstaja celo hotel z najdražjim penzionom na svetu (Sv. Štefan), v številnih kampingih ob naši obali in v notranjosti pa je tudi veliko možnosti za cenene dopuste. Seveda so tudi med kampingi velike razlike po udobju in seveda tudi ceni. Vse informacije o letovanjih in izletih pa lahko vsak turist dobi pri turističnih agencijah ali turističnih društvih, ki imajo svoje urade v vsakem večjem kraju.

Upamo, da bomo kmalu lahko (obširneje) ustregli vaši želji.

Na obisku po petdesetih letih

*Enkrat še ljubezen piti
domovina ti mi daj,
naj objamem vas, planine,
morda zadnjikrat sedaj.*

V Rodni grudi sem brala poročilo mr. Josepha Birka, pa sem si mislila, da bi tudi od mene radi kaj zvedeli. Sem že petindvajset let predsednica ženskega društva sv. Marije Magdalene št. 162 Ameriške-slovenske katoliške jednote. Štirideset let sem že blagajničarka Jugoslovanskega kulturnega vrta v Clevelandu. Za svoje kulturno delo v Ameriki sem že pred vojno prejela visoko jugoslovansko odlikovanje. Z menoj sta bila odlikovana tudi pokojni Anton Grdina, kot predsednik Jugoslovanskega kulturnega vrta, in Jože Grdina kot tajnik.

Ker gre sonce mojega življenja k zatonu, sem si zaželela, da po dolgih petdesetih letih spet obiščem rojstno domovino Slovenijo. Doma sem iz vasi Bevke pri Vrhniki, od koder sem odšla v Ameriko pred šestdesetimi leti. Leta 1925 sva z zdaj že pokojnim soprogom Frankom, ki je bil doma iz Boštajna na Dolenjskem, prvikrat obiskala stari kraj. Zdaj pa sem videla, da je domovina res zelo napredovala in da drži, kar mnogi pravijo, da imate zdaj Ameriko doma. Jaz sem to kot mlada deklica morala za kruhom v tujino, kjer sem si z velikim trudom ustvarila svoj dom in kjer zdaj srečno živim s svojo družinico.

Vsem kličem v slovo: Bodite pridni, saj Jugoslavija skrbi za vaš vsakdanji kruh.

Marjanca Kuharjeva, Cleveland, Ohio, ZDA

Raje berem, kot pišem

Z veliko zamudo se vam oglašam in vam pošiljam naročnino za Rodno grudo. Prosim tudi če bi mi poslali tudi letošnji Slovenski koledar, če ga imate še na zalogi.

Ob novem letu smo se selili, imam pa tudi majhnega otroka, tako da res nisem utegnila napisati pisma. Veliko raje berem, kot pišem. Pošiljam vam tudi sliko mojega sina Ronija, v ozadju pa je sin mojih prijateljev, ki so se za vedno vrnili v Slovenijo.

Gabriela Reber Vanovšek, Lyss Ibe, Švica

Temeljno naročilo zadnjega občnega zbora Slovenske izseljenske matice je bilo, da razširi sodelovanje s tistimi novimi slovenskimi društvi, ki so se ustanovljala po drugi svetovni vojni kot rezultat sodobnih migracijskih gibanj. To naročilo, kot je bilo ugotovljeno na letošnjem jubilejnem občnem zboru, je matica v celoti opravila. Povezala se je s številnimi novimi društvi v zahodnoevropskih državah, v Kanadi, Avstraliji, pomagala je pri njihovem začetnem delu, zlasti pa pri organizaciji njihovih kulturnih dejavnosti. Slovenci na tujem se združujejo v društva predvsem iz spontane želje po ohranitvi svoje narodnostne samobitnosti, po ohranitvi kulturne dediščine in tudi iz želje po trdnih stikih z narodno matico. Ne pretiravamo, če rečemo, da slovenski narod ni bil še nikoli tako povezan s svojimi pripadniki, ki živijo na tujem, kot je danes, je bilo ugotovljeno v poročilu o štiri-letnem delu Slovenske izseljenske matice.

Izseljenci že ves čas obstoja njihovih organizacij in društev čutijo močno potrebo po kulturnem delovanju, v zadnjem času pa iščejo vedno nove in nove oblike tega dela. Rezultati so ohrabrujoči: vedno bolj raste v svetu zanimanje za pouk slovenskega jezika tako med potomci naših izseljencev kot tujci, slovenska kultura dobiva vedno večjo veljavo med kulturami velikih narodov. Izseljenci so v nekaterih krajih dali pobude za ustanavljanje slovenskih stolic na univerzah, dajejo pobude za ustanavljanje slovenskih oddelkov pri etnografskih muzejih, spodbujajo prevajanje slovenske književnosti v tuje jezike, ustanavljajo slovenske knjižnice, predvajajo novejšje slovenske celovečerne filme itd. Te kulturne dejavnosti ni moč izmeriti z običajnimi merili, ki veljajo v domovini. Vse to delo, ki ga opravljajo rojaki na tujem, je vredno veliko več, saj je opravljeno prostovoljno, z vlaganjem ogromnega truda zavednih rojakov.

Koliko podatkov je nanizala v svojem poročilu Slovenska izseljenska matica! Tudi njenega dela ni moč preprosto ovrednotiti. Treba se je poglobiti vanj, razmisliti o pomenu vsake posamezne njene akcije. Mnogi izseljenci pa vedo, kako jim je matica potrebna. To vidimo iz številnih vaših pisem, iz številnih vaših obiskov, iz številnih razgovorov z vami. Moramo vam priznati, da nam je to v veliko zadoščenje.

Jože Prešeren

V spomin Nikole Tesle

Ob letošnji 120. obletnici rojstva velikega jugoslovanskega znanstvenika, iznajditelja Nikole Tesle, ki je bil doma iz revne vasice Smiljan v Liki, se bo tudi domovina oddolžila spominu tega velikega moža. Poseben odbor bo skrbel za jubilejno proslavo. Pokroviteljstvo pa je prevzel predsednik Tito. Od 7. do 10. julija bo v Zagrebu mednarodni simpozij Nikole Tesle. Ta se bo zaključil prav na spominski dan ob 120-letnici Teslinega rojstva. V njegovem rojstnem kraju Smiljanu bodo obnovili rojstno hišo in uredili spominska obeležja na krajih, ki jih ni Tesla nikoli pozabil, niti ko je bival v daljni Ameriki. V Gospiču, kjer je Tesla hodil v osnovno šolo in nižjo gimnazijo, bodo uredili Teslin dom. V srbohrvaščini in angleščini bodo izdali Teslin dnevnik iz Kolorada. Natisnili bodo Tesline patente in njegovo življenjepisno delo »Moje iznajdbe,« ki ga je namenil otrokom in mladini. Znani jugoslovanski kipar Fran Kršinič je izklesal Teslin spomenik, ki bo stal ob Niagarskih slapovih. S tem bo končno vsaj malo popravljena velika krivica, ki je bila storjena našemu slavnemu znanstveniku, saj ni doslej nobeno obeležje sporočalo milijonom obiskovalcev z vsega sveta, da je bila prav tam zgrajena prva hidroelektrarna po Teslinem osnutku.

Pevska turneja iz Clevelanda

V aprilski Rodni grudi smo že spregovorili o najstarejšem clevelandskem pevskem zboru Zarja, ki praznuje letos šestdesetletnico. Pevci so želeli, da bi ta svoj pomembni jubilej najprej proslavili na slovenskih tleh, kjer so se rodili njihovi starši ali stari starši. Slovenska izseljenska matica je tej njihovi želji radevolje ustregla. Danes objavljamo okvirni program koncertnih nastopov pevskega zbora Zarja iz Clevelanda, ki prihaja k nam kot gost Slovenske izseljenske matice. Prvi koncertni nastop je predviden 19. julija v Ptujju na Štajerskem, kjer bodo zatem ostali pevci dva dni in si v tem času ogledali naše Pohorje, ki se v zadnjem času razvija v enega izmed naših najlepših turističnih predelov v severni Sloveniji.

S Štajerske bodo Zarjani odpotovali na Dolenjsko, kjer je drugi koncert predviden v Ribnici v sredo 21. julija. Naslednji dan si bodo pevci ogledali

partizansko bolnišnico Franjo v Cerknem in nato v petek 22. julija nastopili na koncertu v Cerknici. Svojo turnejo bodo zaključili na izseljenskem družabnem srečanju za primorske rojake, ki bo na Marku nad Novo Gorico v soboto 24. julija.

Naskok na himalajski vrh Trisul

V torek 13. aprila je z letališča na Brniku odletela sedma jugoslovanska alpinistična odprava, ki se namerava povzpeti po doslej še nepreplezani zahodni steni na vrh 7120 metrov visokega Trisula v himalajskem gorovju. Istočasno nameravajo zavzeti isti gorski vrh tudi člani indijske alpinistične odprave, ki pa bodo plezali v že običajni severni smeri, ki je veliko lažja. Če bo šlo vse po sreči, se bodo srečali na gorskem vrhu Trisula. Našo najnovejšo himalajsko odpravo, ki jo vodi izkušeni plezalec Tone Sazonov-Tonač, je organiziralo Planinsko društvo Ljubljana in Planinsko društvo iz Medvod. Naši fantje so res neutrudni. Saj se še niso dobro oddahnili od uspeha, ki so ga dosegli z osvojitvijo Makaluja, pa so se spet odpravili na nov težaven gorski podvig.

Zdravilo iz odpadkov

Veterinarski zavod v Subotici in ameriška firma Ricker iz Kalifornije sta se dogovorila o skupnih naložbah v proizvodnjo heparina, snovi, iz katere pridobivajo zdravila zoper strjevanje krvi in za zdravljenje srčnega infarkta. To dragoceno snov smo v Jugoslaviji doslej uvažali. S prihodnjim letom pa jo bo preskrboval veterinarski zavod v Subotici. Tam bodo to snov pridobivali iz sluzi svinjskih črev, odpadkov, ki so jih doslej naše klavnice zavrogle. Subotički veterinarski zavod se je že dogovoril z vsemi večjimi klavnicami v Jugoslaviji, da mu bodo pošiljale to surovino. Iz tako zbranih odpadkov bomo z zelo majhnimi stroški dobili dragocen izdelek — učinkovito zdravilo. Prve količine heparina bodo v Subotici izdelali že v začetku prihodnjega leta. Že zdaj pa imajo prodano kar sedemletno proizvodnjo.

Katastrofalen potres

V četrtek 6. maja ob 20.29 minut 24 sekund zvečer je izredno močan potresni sunek zamajal tla po vsej Jugo-

slaviji. Potres so čutili tudi na Hrvaškem, v Avstriji, ZR Nemčiji in ČSSR. Izredno močno pa smo ga občutili v Sloveniji, saj je bila njegova moč, kakor so ugotovili na astronomsko geofizikalnem observatoriju v Ljubljani, enaka moči katastrofalnega potresa, ki je pred nekaj leti skoraj do tal porušil glavno mesto Makedonije, Skopje. Med prebivalci je nastal preplah, zlasti še tam, kjer je obenem ugasnila elektrika. Ljudje so bežali na plano, posebej tisti iz višjih nadstropij. Šele naslednji dan smo zvedeli, da je bilo središče potresa, ki je imel moč 6.5 stopenj po Richterjevi, oziroma 9 do 10 stopenj po Marcallijevi lestvici v Furlaniji, kjer je med večjimi središči najhujše prizadel zgodovinsko mestoce Humin (Gemono), ki je skoraj čisto porušeno. Poleg človeških žrtev so tu uničeni tudi številni zgodovinski spomeniki. Potres je uničil tudi znano kulturno središče Pušja vas, mestoce Miano. Enako hudo prizadeta so tudi mesta Osoppo, Forgeria, Buia, Artigna, San Daniele, in druga v okolici Vidma.

V prvih treh dneh so reševalci v dolini Tilmenta izvlekli 800 trupel, okrog 2500 ljudi pa je v bližnjih bolnišnicah s težjimi poškodbami. Računajo, da je brez strehe ostalo 150.000 ljudi, škoda pa znaša po prvih ocenah 400 milijard lir. Potres je hudo prizadel tudi Beneško Slovenijo. V okolici Vidma, kjer živi 60 tisoč pripadnikov slovenske narodnostne manjšine je izgubilo po prvih uradnih podatkih samo v Brdu in Podbrdu življenje 14 prebivalcev. Po vsej Italiji in tudi v tujini so začeli s solidarnostno akcijo. Strahotni potres, ki se je kasneje še ponavljal v šibkejših sunkih je prizadel tudi Slovenijo, čeprav človeških žrtev ni bilo, le nekaj desetih ranjenih. Potres je pustošil po Bovškem in Kobariškem. Zelo je prizadeta tolminska občina, kjer je potres porušil domove nad tritisoč prebivalcem. V Breginjskem kotu so naselja skoraj popolnoma porušena. Enote JLA so v Podbeli organizirale ambulanto. Tolminski občinski štab civilne zaščite in Rdečega križa SRS je takoj začel z zbiranjem pomoči. Tako je že v prvih dneh sprejel 490 odej, več pošiljk šotorov in prikolic za brezdomce, kar je prispelo iz Ljubljane in okoliških krajev. Predsedstvo Rdečega križa Jugoslavije je sklicalo izredno sejo, kjer so sklenili, da bodo prek republiškega odbora Rdečega križa Slovenije poslali tudi prizadetim v Italijo materialno in gmotno pomoč.

Tudi letos prijetna izseljenska srečanja

Da bi se med nami čim bolj prijetno počutili, vam pripravimo, kakor že dobro veste, vsako leto družabna srečanja, ki so posebej vam namenjena. Največje od teh je pač vsakoletni izseljenski piknik 4. julija. Letošnji bo že enaindvajseti po vrsti in že devetih bo vaša prijazna gostiteljica naša lepa, starodavna Škofja Loka.

Da bo to lepo skupno praznovanje bolj praznično, se bodo spet nalašč za vas naša dekleta in fantje, žene in moške, oblekli v svoje stare lepe narodne noše. Rdeče nageljne vam bodo pripeli v pozdrav in vas na okra-

prijatelji in znanci, ob novih snidenjih, boste začutili, da ste res doma, med svojimi.

Pokroviteljstvo nad to največjo vsakoletno izseljensko prireditvijo je tudi letos prevzela Republiška konferenca SZDL Slovenije.

Prijazno vas vabimo tudi na druga letošnja izseljenska srečanja. Prijeten uvod v ta srečanja je vsekakor vsakoletna glasbena prireditev RTV Ljubljana, na katero povabi rojake na predvečer izseljenskega piknika 3. julija v svoj veliki studio na Tavčarjevi cesti 17. To je res posrečen uvod v

Počitnice — v poletnih mesecih se iz zahodne Evrope proti jugoslovanskim mejam in po naših cestah, zlasti proti morju, vlečejo nepretrgane kolone tujih vozil. V mnogih med njimi sede naši ljudje... (Foto: Janez Zrnec)

veselo pikniško praznovanje naslednjega dne. V soboto 17. julija popoldne vabijo Kamničani in Domžalčani na družabno srečanje v Kamnik. Prireditev bo letos na Starem gradu nad Kamnikom, kjer je znano gostišče in prelep razgled.

V četrtek 22. julija bo družabno srečanje v Murski Soboti na športnem letališču v Rakičanu, kjer bosta v programu sodelovala tudi ansambla Bratje Plesničar iz Melbourn v Avstraliji in Veseli alpinci iz Toronta v Kanadi.

V soboto 24. julija ste povabljeni v našo lepo Primorsko. Za vas bodo letos pripravili prijetno družabno prireditev popoldne na Marku nad Novo Gorico, ki je znana turistična točka z lepim razgledom in seveda tudi dobrim gostiščem. Srečanje bodo poživili s svojim nastopom tudi pevci clevelandskega pevskega zbora Zarje, ki bo letos priredil pevsko turnejo po slovenskih krajih.

Prisrčno pozdravljeni!
Slovenska izseljenska matica

Skupščina občine Škofja Loka vabi na 21. tradicionalni izseljenski piknik

Skupščina občine Škofja Loka sporoča vsem rojakom po svetu, da bo letos zopet organizator tradicionalnega izseljenskega piknika, ki bo v nedeljo 4. julija na loškem gradu.

Letošnji izseljenski piknik je že enaindvajseti v organizaciji Slovenske izseljenske matice in deveti v Škofji Loki.

Rojake bo sprejela v starem mestu Škofji Loki skupina več sto fantov in deklet v narodnih nošah z vozovi in na konjih ter jim pripela nageljne. V kulturnem programu bodo nastopili priznani kulturni delavci in ansambl.

Zabavni program bo letos popestren s prikazom izdelovanja čipk. Udeležencem bodo turistični delavci prikazali tudi nekaj starih običajev iz življenja na kmetih. Tudi gostje se boste lahko pomerili v spretnosti izdelovanja čipk. Za najbolj spretno bo prireditelj pripravil posebne nagrade in priznanja.

V zabavnem programu bodo igrali priznani slovenski ansambl in zabavni ansambl izseljencev, ki se bodo predhodno prijavili Slovenski izseljenski matici v Ljubljani. K sodelovanju bomo povabili tudi priznane pevce popevk.

Pokroviteljstvo nad tradicionalnim izseljenskim piknikom bo tudi letos prevzela Republiška konferenca SZDL Slovenije.

Skupščina občine Škofja Loka in Slovenska izseljenska matica Ljubljana vabita vse izseljence, ki boste v tem času v rodni domovini, da obiščete tradicionalni enaindvajseti izseljenski piknik 4. julija na prireditvenem prostoru loškega gradu. Obenem pa vam želimo srečno pot v domovino in prijetno bivanje med nami.

šenih vozov ob zvokih harmonike in veselimi vriski odpeljali na prireditveni prostor na loškem gradu, kjer se bo odvijal bogat in zelo raznolik program. Naj omenimo, da bodo v programu med izseljenskimi ansambli letos nastopili: ansambel Bratov Plesničar iz Melbourn v Avstraliji, Veseli alpinci iz Toronta v Kanadi, iz ZDA ansambel Markič-Zagar iz Clevelanda in ansambel Hank Magayne iz Milwaukee ter ansambel Alpe-Adria iz Münchna v Nemčiji.

V domači družbi, ob pesmi in glasbi, ob prijetnih srečanjih s svojci ter s

V Medvodah so 23. aprila izročili svojemu namenu novo tovarno papirja in toplarno. Skupaj z objekti družbenega standarda je veljala nova tovarna blizu 450 milijonov dinarjev, ki so jih prispevale štiri temeljne organizacije združenega dela, kemične, grafične in papirne industrije AERA iz Celja. Z novo tovarno papirja v Medvodah bo tako celjska industrija AERO izpopolnila manjkajoči tehnološki člen v okviru svoje predelave in proizvodnje, ki zajema vse od gozdarstva do kemične proizvodnje. Nova tovarna v Medvodah bo letno ponudila tržišču 20.000 ton finega brezlesnega papirja.

V Domžalah gradi tudi zunaj meja zelo znana tovarna usnjene galanterije TOKO nov tovarniški objekt, ki bo predvidoma dograjen že letos. Vso potrebno strojno opremo so že dobavili in bo veljala deset milijonov dinarjev. Za stavbo samo pa bo treba odšteti še enkrat več. Ker predelava surovih kož v usnjarni nima prave prihodnosti, bodo delavce usnjarne polagoma preusmerili na druga delovna mesta in se bo tovarna TOKO v prihodnje preusmerila le na proizvodnjo usnjene galanterije, katere največji proizvajalec je že tudi zdaj. Ko bo začela obratovati nova tovarna, bodo produktivnost še povečali, izboljšali se bodo tudi delovni pogoji in ker so pogoji za izvoz ugodni, bodo tudi tega še znatno povečali.

V Ljubljani je zadnji ponedeljek pred 1. majem, praznikom dela, znano industrijsko podjetje za kovinsko predelavo, embalažo in avtoopremo SATURNUS, ki praznuje letos 55 letnico, izročilo namenu novo tovarno za avtoopremo. Saturnus je edina jugoslovanska tovarna, ki izdeluje tudi svetilne naprave za potrebe avtomobilske industrije. V novi tovarni bo zaposlenih 520 delavcev.

V Beltincih bodo letos začeli oblikovati novo stanovanjsko naselje — Jugovo, ki bo imelo blizu sto posameznih hišic. Zdaj se dogovarjajo z lastniki gradbenih zemljišč. Za nakup prvih 32 gradbenih parcel so se že dogovorili in bodo kmalu začeli z gradnjo. Upajo, da tudi dogovarjanja za ostala zemljišča ne bodo preveč dolgotrajna. Za stanovanjske hišice je dosti zanimanja tudi med Beltinčani in okoličani, ki so na začasnem delu na tujem. V načrtu imajo tudi gradnjo

kulturnega doma, ki ga v Beltincih zelo potrebujejo, saj nimajo večje dvorane za kulturne prireditve.

Na Dolnjem Seniku so nedavno odprli nov kulturni dom. Otvoritev je bila združena z bogatim kulturnim programom, ki so ga pripravile domače narodnostne kulturne skupine in gostje iz Beltincev. Za Števanovci je to drugi kulturni dom v Porabju.

Na Boldražu v metliški občini je nedavno kmetijska zadruga razdelila med šestnajst kmetovalcev 5.5 ha obnovljenih vinogradov, ki se močno

tudi še nekaj zemlje, kjer bodo zdaj rasle trte in zorela žlahtna črnina.

V Mariboru so dogradili novo poslopje bolnišnice v katerem je prostora za 497 bolnikov. Tam bodo namestili kirurški oddelek. Nova bolnišnica je med našimi največjimi in najbolj sodobnimi tovrstnimi objekti. Graditi so jo začeli že pred dvanajstimi leti. Veljala je 103 milijone dinarjev. Osemdeset odstotkov te vsote so zbrali občani. Bolnišnica je bila slovesno izročena namenu v nedeljo 25. aprila letos.

Samoupravljanje je največja pridobitev našega povojnega razvoja. Na sliki: zbor delovnih ljudi v ljubljanski tovarni Lek

razlikujejo od njihovih prejšnjih starih vinogradov. Ti so bili majhni in vsepovsod razmetani in se jih ni dalo drugače obdelovati kakor z lastnimi rokami. Polni nezaupanja so bili, ko jim je zadruga predlagala, da jim njihove vinograde načrtno združi in tako strnjene obnovi. Le neradi so pristali. In ko so zatem zapeli v goricah buldožerji, je bilo marsikomu med njimi hudo. No, zdaj, pa so zelo zadovoljni. Novi vinogradi so v terasah in prav vsakega lahko obdela traktor. Na račun prejšnjih mej in poti med posameznimi vinogradi so pridobili

V Prosenjakovcih je kmet J. Kuhar, zelo ponosen na lanski pridelek ajde. Saj je bil res rekorden. Od posejanih 15 kg ajdove kaše je jeseni namlatil okrog 245 kg ajdovega pridelka. Nekatera ajdova stebelca so imela po deset do štirinajst vejic. Posejal je tako imenovano rusko ajdo na okrog 20 arih zemlje. Kuhar je eden izmed tistih naprednih kmetovalcev v tem kraju, ki se vse bolj uspešno vključujejo tudi v kmetovanje za tržišče.

V Prosenjakovcih že od julija lani posluje prva sodobno urejena knjižnica na dvojezičnem območju na Goričkem. Uredili so jo s pomočjo Pokrajinske in študijske knjižnice v Soboti, v njej pa imajo občani obeh narodnosti na voljo okrog dva tisoč knjig: dve tretjini v madžarščini, ostalo pa v slovenščini. Knjižnica ima veliko obiskovalcev.

Umrli je Vatro J. Grill

V nedeljo 21. marca je v Santa Clari v Kaliforniji, kjer je bil na obisku pri svojem sinu, umrl znani publicist in kulturni delavec, odvetnik Vatro J. Grill. Zadnja štiri leta je živel v Ljubljani in je lani v novembru prišel s soprogo Anno na nekajmesečni obisk k sinovoma Edwinu, ki živi v Vancouverju v Kanadi in Raymond, ki živi v Santa Clari v Kaliforniji. Bolehal je že dalj časa. Po potovanju se je njegovo zdravstveno stanje poslabšalo in tako se je moral v Santa Clari podvreči operaciji po kateri so nastale razne komplikacije katerim je nazad-

Vatro Grill

nje podlegel. Umrli je v navzočnosti žene Anne, sina Raymonda in snahe Marilyn.

Pokojni Vatro J. Grill je bil rojen 31. januarja leta 1899 v Soteski pri Moravčah. V Ameriko se je priselil s starši Jožetom in Anno Grill ter sestro Mary leta 1913 kot 14 letni dijak drugega razreda gimnazije v Ljubljani.

V Clevelandu je takoj postal član Slovenske narodne čitalnice, deloval je pri clevelandski podružnici Slovenskega in zatem jugoslovanskega republičanskega združenja. Bil je ustanovni član, odbornik, igravec in režiser pri

dramskem društvu »Ivan Cankar«, kjer je odlično odigral vrsto zahtevnih glavnih vlog, kakor: vlogo učitelja Jermana v Cankarjevi drami »Hlapci«, urednika Ščuko v Cankarjevi satiri »Za narodov blagor«, pomembno vlogo je imel tudi v Cankarjevi satirični veseloigrji »Pohujšanje v dolini Šentflorjanski«. Pri pevskem zboru »Zarja« je pel bariton v naslovni vlogi opere »Kovačev študent« (1927), očeta Pengarja v operi »Urh, grof celjski«, vlogo krčmarja v operi »Gorenjski slavček« in vlogo Pikola v »Turjaški Rozamundi«.

Izučil se je za črkostavca in je vrsto let urejal slovenski dnevnik Enakopravnost. Nekaj let je bil glavni predsednik Slovenske svobodomiselné podporne zveze in urednik njenega glasila »Napredek«. Več let je bil v prosvetnem odboru direktorija Slovenskega narodnega doma na St. Clair ave, kjer je vodil in poučeval na večerni šoli v slovenščini, deloval je za Jugoslovanski kulturni vrt v Clevelandu. V času obiskov in gostovanj opernih pevcev in pevk iz Slovenije je bil v pripravljalnem odboru, ki je organiziral nastope, sodeloval je pri organizaciji umetniških razstav slikarjev Gregorja Peruška in Božidarja Jakca iz Slovenije. Bil je član Cankarjeve ustanove. Izobraževal se je v dnevnikih in večernih zasebnih šolah in leta 1925 z uspehom položil odvetniški izpit pred vrhovnim sodiščem države Ohio. Zatem je bil štirinajst let nameščen pri javnem tožilstvu mesta Cleveland, pet od teh kot zastopnik mesta pred prizivnimi sodišči vseh stopenj, tri leta pa je bil prvi pomočnik javnega tožilca. Zadnja štiri leta pred upokojitvijo v letu 1963 je bil pomočnik državnega justičnega sekretarja s sedežem v Columbusu, glavnem mestu Ohia. V letih 1954—55 je urejal glasilo odvetniške zveze za Cuyahoga okraj »Cuyahoga County Bar Association Bulletin«.

Že leta 1926 je navezal prijateljske stike z nadarjenim pisateljem Louišem Adamičem, katerega je zagovarjal in bil njegov častilec do smrti. Odločno se je zavzel za Cankarjev kip, ki je bil namenjen za jugoslovanski kulturni vrt. Kot urednik Enakopravnosti je stal ob strani vlagateljev propadle North America Trust banke. Med drugo svetovno vojno je bil v raznih odborih, ki so delovali za pomoč našim ljudem v Sloveniji-Jugoslaviji. Po upokojitvi se je z ženo Anno, rojeno Bergoičevo, za nekaj let naselil v Kaliforniji blizu sina Raymonda. Od tam

sta se za stalno preselila v Ljubljano, kjer je Vatro zadnja štiri leta skrbno zbiral gradivo in pisal knjigo svojih spominov pod naslovom »Med dvema svetovoma«, ki bo izšla v založbi Mladinske knjige v Ljubljani in je nekakšen oris inteligentnega Jimmija Higginsa.

Vatro Grill zapušča užaloščeno ženo Anno, v Vancouverju v Kanadi sina Edwina, ki je profesor oceanografije na univerzi, snaho Cory in vnuka Erica in Michaela, v Santa Clari v Kaliforniji zapušča sina Raymonda, snaho Marilyn ter vnukinji Lizo in Michelle v Chardonu Ohio pa sestro Mary Ivanusch. V domovini žaluje za njim več bratrancev in sestričen in drugi daljnji sorodniki.

Užaloščeni ženi Anni, sinovoma Edwinu in Raymond, in njunima družinoma, sestri Mary in ostalim svojcem naše iskreno sožalje.

Louis Kaferle, Cleveland

Ivane Gerber ni več

Konec februarja je nepričakovano umrla članica našega društva »Jadran« Freyning-Merlebach Ivana Gerber iz Kreutzwalda. V torek 24. februarja smo se zadnjikrat poslovili od nje njeni prijatelji in znanci ter društveni člani, ki smo jo pospremili na zadnji poti z društveno zastavo in ji položili v imenu društva venec na grob. Velika množica je bila živ dokaz, kako je bila pokojna priljubljena in spoštovana pri vseh, pri domačinih in Slovencih.

Draga Ivana, mirno počivaj v francoski zemlji. Vsem tvojim izrekamo iskreno sožalje!

Anton Škruba

Korenine usihajo

Zvedeli smo, da je v Clevelandu 18. januarja podlegel boleznim srca znani kulturni delavec Emil Safred. Doma je bil iz Trsta. Kot odličan pevec je bil 25 let član slovenskega pevskega zbora Glasbena matica v Clevelandu. V zadnjih letih pa je prepeval pri pevskem zboru Zarja. Čeprav nekoliko pozno, zato pa tem bolj iz srca izrekamo iskreno sožalje ob hudi izgubi njegovi soprogi Anne, ki je tudi znana pevkva Zarje in naša naročnica.

Pregled plodnega in uspešnega dela

V Ljubljani je bil 30. marca redni občni zbor Slovenske izseljenske matice, edinega slovenskega društva, katerega osnovna naloga je vzdrževanje in razvijanje stikov s Slovenci po svetu. Od skromnih začetkov pred 25 leti, ko je bila Matica ustanovljena na pobudo skupine naprednih slovenskih izseljencev v ZDA in Franciji ter skupine povratnikov, ima danes naše društvo plodne in ustvarjalne stike z društvi, klubi in organizacijami naših izseljencev ter delavcev na začasnem delu v tujini na vseh kontinentih. Jubilejnega občnega zbora se je udeležila večina članov, predsednikov podružnic SIM v Murski Soboti, Novi Gorici in Kočevju, ter več vidnih kulturnih, znanstvenih in političnih delavcev. Med drugim je prisostvoval zboru tudi predsednik republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič.

Izseljenci podpirajo naša prizadevanja

V svojem uvodnem govoru je na občnem zboru predsednik Slovenske izseljenske matice Drago Seliger pregledal nekaj temeljnih značilnosti obdobja med obema zadnjima občinama zboroma in dejal:

»V našem notranjem razvoju smo bili priča izredno živahnih političnih dejavnosti in nadaljnje preobrazbe naše družbe. Revolucionarne spremembe družbeno-ekonomskih in političnih odnosov pri graditvi samoupravne socialistične družbe, katerih pobudnik in idejni vodja je bila ZKJ, so dobile polno podporo najširših množic in postale temeljna usmeritev naše družbe. Najmočnejše je bila taka usmeritev potrjena v množični razpravi in ob sprejemanju nove ustave SFRJ in ustav socialističnih republik in ustavnih zakonov avtonomnih socialističnih pokrajin. Ob sprejemanju teh pomembnih dokumentov in tudi še danes se zavedamo, da graditev novih odnosov, katerih središčni dejavnik mora biti delavski razred in delovni ljudje, ni stvar pravnega značaja, temveč vsakodnevni boj, ki se vodi v vseh celicah družbe.

Naši izseljenci, ki objektivno v svoji veliki večini predstavljajo del delavskega razreda dežel, v katerih živijo, so tudi v tem obdobju s simpatijami spremljali tako usmeritev našega notranjega razvoja. Iz zasebnih razgovorov, številnih srečanj doma in v tujini, kot iz pismenih sporočil izseljencev je čutiti tesno povezanost in zavzetost za našo ureditev. Odločno

podpirajo nadaljnje utrjevanje SFRJ kot skupnosti svobodnih in enakopravnih odnosov in narodnosti, v kateri ne bo mogoče, da bi si prisvajala »frak ali talar« tisto, kar pripada delovnim ljudem. Njihovo zavzetost in prizadetost je čutiti tako takrat, ko s ponosom pripovedujejo o velikem gospodarskem, socialnem, kulturnem in vsakršnem razvoju, ki smo ga dosegli, kot tedaj, ko nas iskreno opozarjajo na posamezne slabosti, ki spremljajo naš razvoj.

Taka notranja naravnost naše družbe je blizu večini naših ljudi na tujem tudi iz razloga, ker iz teh osnovnih načel izhaja tudi zunanje politična dejavnost naše družbe, da je danes SFRJ ne le priznana, temveč tudi spoštovana država v družini narodov sveta, je posledica njene izredne dejavnosti za uveljavitev takih načel v mednarodnih odnosih, ki edini lahko zagotovijo svetu mir in napredek. Razumljivo je, da načela kot so: svoboda in suverenost vseh narodov in držav, pravica narodov, da so sami gospodarji svojega gmotnega in duhovnega bogastva in da si sami odredjajo pota svojega razvoja, odpor in upor proti vsem vrstam in oblikam nadvlade nad posameznimi narodi, izločitev sile kot sredstva urejanja mednarodnih odnosov, spoštovanje človečanskih pravic vseh narodov tudi tedaj, če ne živijo v svoji matični državi, načela, s katerimi bi svet premostil prepad med lakoto in revščino na eni in bogastvom na drugi strani in druga, gotovo niso po volji vsem silam, ki krojijo ali bi želeli krojiti usodo današnjega sveta, so pa gotovo želja in hotenje ogromnega števila človečanstva. Zato politika neuvrčenosti pomeni politiko preseganja blokvske delitve sveta in njihove konfrontacije na račun tretjih in dobiva vse širšo podporo v svobodnem svetu.

Nato je Drago Seliger nadaljeval:

»Danes se žal vedno redkeje srečujemo s pionirji našega izseljenstva, več pa z njihovimi sinovi, vnuki in pravnuki, ter z dokajšnjim številom rojakov, ki so zapustili domovino v času med obema vojnama in prav tako z onimi, ki so se odločili za delo in življenje v drugih državah v povojnem obdobju. Temu spoznanju je treba dodati resnico, da naši ljudje ali njih potomci živijo v najrazličnejših državah in okoljih z različnimi ideologijami, navadami, kulturami in družbeno političnimi sistemi, kar vse vpliva tudi na način mišljenja naših rojakov. Vsa ta raz-

ličnost mišljenj ni bila nikdar ovira, da ne bi skupaj z izseljenci in njihovimi organizacijami kot samostojnimi subjekti, ugotavljali področja medsebojnega povezovanja in ga v praksi tudi uresničevali. Upoštevali načelo medsebojnega spoznavanja in predvsem spoštovanja ter skupnih interesov smo v zadnjem obdobju vzpostavili sodelovanje z mnogimi izseljenskimimi društvi tako v Evropi, obeh Amerikah, Kanadi in Avstraliji. Vsa-koletna množična srečanja izseljencev v raznih krajih Slovenije in številna vabila, naj bi predstavniki Matice prisostvovali njihovim manifestacijam v novih domovinah, najzgovorneje govori o tem, da si ogromna večina našega izseljenstva želi neposrednega sodelovanja z domovino. Še več! Zgodovina slovenskega izseljenstva nam zgovorno govori o tem, da sta se narodna identiteta, jezik in kultura lahko ohranjali in razvijali samo v tistih sredinah, ki so bile živo povezane z matično domovino.«

Izseljenska društva so predvsem kulturna

»Največji del dejavnosti Matice,« je nadaljeval, »zajema območje kulture in prosvete ter informativno dejavnost. Taka naravnost je razumljiva, saj velika večina izseljenskih organizacij in društev po svoji osnovi vsebini in različnih oblikah goji prav te dejavnosti. Čeravno so problemi na tem področju v poročilu prikazani, bi želel na nekatere posebej opozoriti.

Izredno zanimanje za učenje slovenskega jezika v tujini nam gotovo nalaga vrsto nalog. Dejstvo, da nimamo za ta namen primernih učbenikov, sodi gotovo med najpomembnejše naloge. Vedeti moramo, da gre pri tem za ljudi, ki obvladajo tuj jezik, katerih besedni zaklad v slovenščini pa je minimalen ali ga sploh ni. Zato so strokovno-pedagoška in metodična pravila, ki veljajo za učbenike, namenjene naši mladini, kaj slabo nadomestilo praznine, na katero nas izseljenci vse močnejše opozarjajo. Mimo splošno znanih resnic pedagoške znanosti na tem področju, bi imeli avtorji učbenikov veliko pomoč v učiteljih praktikih, ki dolgo vrsto let učijo slovenščino v tujini.

Z zgodovino slovenskega naroda, ki jo v dogovoru z Matico pripravlja književnik Primož Kozak, bomo ustregli in izpolnili željo mnogih organizacij po tem delu. Ostajamo pa še naprej velik dolžnik do zgodovinskih

Predsednik SIM Drago Seliger je imel uvodni govor

Udeleženci občnega zbora SIM ob 25-letnici

del o našem izseljenstvu. Obilje zgodovinskega gradiva, s katerim razpolagajo izseljenske organizacije kot obsežna gradiva, ki jih hrani Arhiv SR Slovenije, naravnost kličejo k znanstveni obdelavi in objavi teh del.

Posebej bi podčrtal željo izseljencev, da so kar najbolj obveščeni o našem notranjem razvoju. Pomembno vlogo pri tem odigrava revija *Rodna gruda*, obvestila in novice, ki jih pošiljamo tisku in radijskim uram, ter splošna sredstva informacij. Čeravno ugotavljamo, da je položaj o medsebojni obveščенosti zadovoljiv, ne bi smeli trditi, da smo kot SR Slovenija naredili vse, da bi bil neposreden stik pisane in govorne besede med nami in izseljenci še uspešnejši.

Večja povezanost izseljencev s staro domovino je v mnogih društvih spodbudila željo, da bi svoje društveno delo, zlasti različne oblike kulturno-prosvetne dejavnosti izboljšali in dvignili na višjo kulturno raven. Ta želja je toliko bolj razumljiva, če vemo, da so bila mnoga društva več desetletij iz objektivnih razlogov odrezana od kulturnega dogajanja v matični domovini. Potrebno je bilo veliko dela, ljubezni in osebnih žrtev, da je večina naselbin ohranila določene elemente narodne kulture v najširšem pomenu te besede. Od tod ne malo prošelj, da bi dobili iz domovine kar največ pomagal za posamezne zvrsti dejavnosti. Velika želja mnogih društev je, da bi prišli med nje za krajši ali daljši čas naši umetniki, pedagogi, zborovodje, učitelji folklorne itd., ki bi bili voljni razvijati posamezne oblike dejavnosti. Žal, moramo priznati, da smo v tej smeri naredili malo, čeprav imamo kot država z vsemi državami, kjer je največ izseljencev, bilateralne odnose in vprašanje delovne vize ne bi smelo biti nerešljiv problem.

Zavezuje nas ustava

Med pomembne dejavnike, ki pomagajo ohranjati naš živelj na tujem, sodijo tudi stiki na vseh drugih področjih človekovega udejstvovanja, od gospodarstva do znanosti in umetnosti. Zato pozdravljamo pobudo slovenskega gospodarstva, da sodeluje na mednarodni razstavi v Clevelandu, še vedno najštevilnejši koloniji na tujem. Prepričani smo, da bodo poslovni stiki med Slovenijo in Clevelandom spodbudili tudi vrsto drugih povezav med takojšnjimi izseljenci in njihovo staro domovino.

Dovolite, da vas opozorim še na vprašanja našega društva, ki ima prav v tem času za seboj 25-letno delo — bogate izkušnje pa tudi lepe uspehe. Društvo je nastalo na pobudo naprednih izseljencev, kulturnih delavcev Slovenije in SZDL Slovenije. Ves čas obstoja in delovanja je bila naravnost društva širiti in krepiti sodelovanje z izseljenci in v lastni domovini spodbujati zanimanje za vprašanja izseljenstva. Naše delo smo gradili na izredno bogatih izkušnjah naprednega izseljenstva, ki ima svoje korenine že v začetkih tega stoletja in ki se je tako mogočno manifestiralo v času NOB, ko so izseljenske množice po vsem svetu moralno-politično in gmotno podpirale naš pravični boj. Ta enotnost izseljencev, ki so sicer pripadali različnim društvom, bili različnih nazorov in mišljenj, je bila enkratna. Ker je problematika izseljenstva celovita in posega na vsa področja človekove dejavnosti, smo na zadnjem občnem zboru posebej podčrtali potrebo, da vsi subjekti naše samoupravne družbe posvetijo del svoje dejavnosti temu problemu. Danes lahko ugotovimo, da smo naleteli na dokajšnje razumevanje. Množica naših izseljencev, njihovih pevskih zborov, folklornih in zabavno-glasbenih skupin, ne bi

mogla ustno in pismeno izražati svojega zadovoljstva in tople zahvale za nepozabne dni, ki so jih preživeli med nami, če se kot njihovi gostitelji ne bi pripravljale organizacije združenega dela, družbene organizacije in društva v občinah in na ravni republike. Ne moremo pa seveda trditi, da ne bi lahko naredili še več, če bi bilo tako razumevanje prisotno pri vseh v naši republici. Zato smo prepričani, da bo občni zbor našega društva izrazil svoje zadovoljstvo nad dejstvom, da v novi ustavi SR Slovenije stoji tudi člen, ki skrb za izseljence s svojega področja nalaga SR Sloveniji. Menim, da je to logična posledica našega demokratičnega, družbeno-ekonomskega razvoja, dejstvo, da smo postali država SR Slovenija v sestavi SFR Jugoslavije. V razpravi o poročilu je več razpravljavcev opozorilo na velike naloge, ki jih ima društvo v prihodnjem obdobju, med drugim tudi spodbujanje kvalitete skupin, ki med izseljenci gostujejo iz Slovenije, omenili pa so tudi vlogo izseljencev v naprednih gibanjih po svetu ter na številne stične točke, ki jih ima Matica tudi s tistimi organizacijami, s katerimi doslej še ni navezala stikov.

Občni zbor je za tem sprejel tudi nova društvena pravila in izvolil nove organe društva. Za predsednika je bil ponovno izvoljen Drago Seliger, za podpredsednika pa Marjan Osolnik in Milo Vižintin. Novi izvršni odbor Matice sestavljajo: Štefan Antalič, Hilda Bole, Pavle Car, Aleksander Čerče, Jože Hartman, Anton Ingolič, Stane Kolman, Roman Ogrin, Tone Poljšak, Sandi Ravnikar, Ivan Seničar, Andrej Škerlavaj, Ivo Tavčar, Martin Zakonjšek, Mara Žlebnik in Franc Žugel. Slednjega je izvršni odbor na svoji prvi seji ponovno izvolil za tajnika Slovenske izseljenske matice. Nadzorni odbor sestavljajo: Štefan Urbanc, Albin Kovač in Miro Turk.

Občni zbor Slovenske izseljenske matice je ob koncu poslal tudi pozdravno pismo predsedniku republike Josipu Brozu Titu.

Bernardin - hotel hotelov

Ob slovenski obali Jadrana je zrasel hotelski lepoteč Bernardin ali najmodernejše in doslej največje hotelsko naselje pri nas, ki bo letos sprejel prve goste iz Amerike, Skandinavije, ZR Nemčije, Švice in od drugod.

Svoj prostor pod soncem je našel na polotoku med Portorožem in Piranom, na tistem kosu obale, ki sega daleč v morje. Bernardin sestavljajo tri skupine hotelov: prvi je Pristan tik ob morju in na njem, ki v polloku objema umetni zaliv za jahte, jadrnice, hidroglicerje in čolne, potem je hotelsko naselje Vas, sestavljeno iz vrste prijetnih hišic v primorskem slogu — in končno največji med hoteli Cliff ali Pečina — grand hotel Emona, ki se je vpel v skalovje tik nad morjem. V vseh teh hotelih je letos 1100 postelj, pod jesen, ko bo opremljen tudi zadnji med hoteli — Grand hotel Emona, jih bo 1600.

Denar za gradnjo Bernardina sta prispevala mednarodna banka za obnovo in razvoj iz Washingtona (10 milijonov dolarjev), preostali znesek pa eno največjih slovenskih trgovsko-proizvodnih ter hotelsko-turističnih podjetij ljubljanska Emona. V celoti gre za naložbo 730 milijonov novih dinarjev, kar je v slovenskih in jugoslovanskih razmerah izredno visoka vsota denarja.

Zgodovina porajanja Bernardina, ki ga, kot že rečeno, gradimo s pomočjo mednarodne banke za obnovo in razvoj ter v polnem in solidarnostnem jamstvu vseh temeljnih organizacij združenega dela šestisočglavega kolektiva Emone, je zelo pestra, polna zapletov in težav, ki pa so jih slovenski gradbeniki, organizatorji in načrtovalci uspešno premagali in jih še premagujejo.

Stare dobre slovenske sojenice in rojenice Bernardinu že precej pred rojstvom (okoli 1970. leta) niso napovedovale kake posebno rožnate prihodnosti, češ da bo prevelik, predrag, premočen in podobno, toda že zdaj, ko se je komaj začel razgledovati po modrini Jadranskega morja, je mednarodna banka že pripravljena, da se pogovarja z nami o nadaljnji gradnji, skratka povečanju tega hotelskega naselja na 2500 postelj.

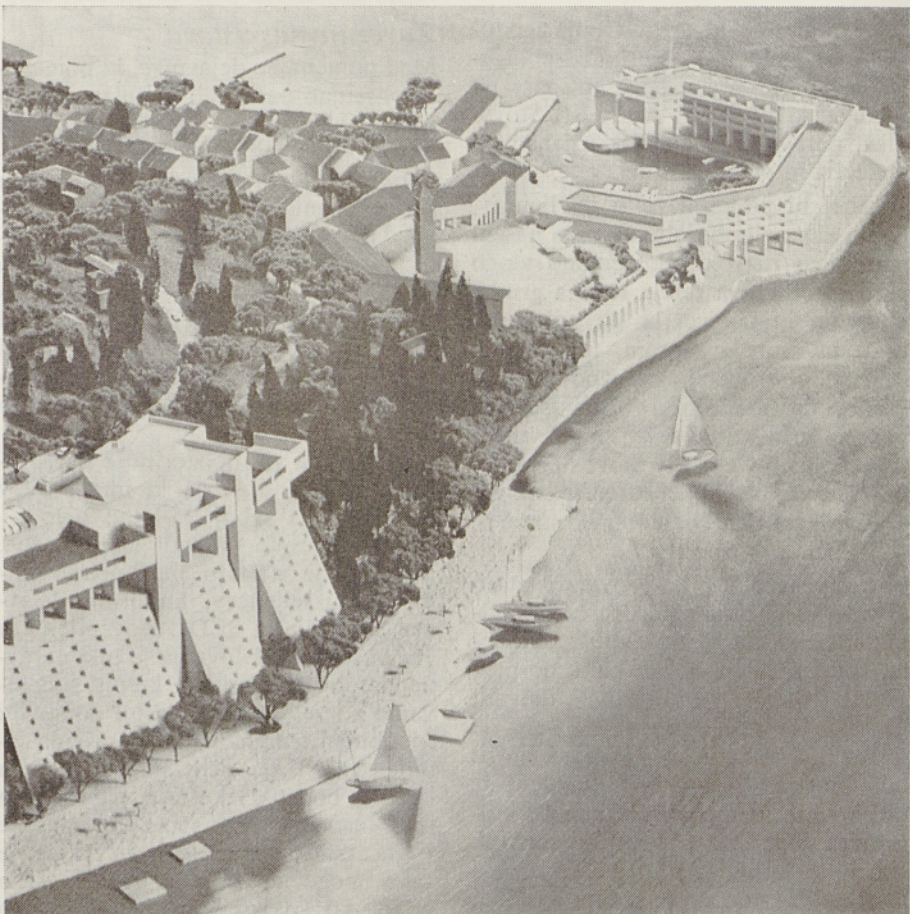
Toda raje si поблиže oglejmo ta naš hotel hotelov, ki je bil že pred pol leta — torej še med gradnjo — skoraj povsem razprodan za glavno sezono, to je za letošnji junij, julij in avgust.

Bernardin je prvo jugoslovansko hotelsko naselje, ki brez dvoma sodi med najmodernejše hotele na svetu, tako po zasnovi kot legi in načelih, da ne govorimo o solidni opremi in razkošnih razgledih na morje. Dograjen je bil v rekordnem času 18 mesecev.

Za krmilom hotelskega naselja Bernardin stoji prekaljena hotelska delavka Jožica Šenica kot kapitan, ki ima na skrbi vse plime in oseke v naslednjih dneh, tednih in mesecih. Zdi se kot izkušen krmar, ki mu nikdar ne zmanjka sape v sicer sprenevedavo

spominki in pleteninami, zlatarna, drogerija ipd.

Ob vsem tem ne bo manjkalo niti čisto prave stare dobre slovenske krčme, v kateri bodo točili pravo domače žganje iz frakeljnov, pa tudi pristna in zaščitena domača vina iz vseh slovenskih vinorodnih okolišev: goriških Brd in Vipave, z Dolenjske cviček, iz Bele Krajine metliško žametno črnino, iz Slovenskih goric muškato tonel, silvanec, rizling itd. V pivnici boste lahko zvrnili vrček ali dva kateregakoli piva, ki ga zvare od Maribora do Laškega in Ljubljane

napetih jadrnih turistične ponudbe in povpraševanja.

Bernardin ima reci in piši 23 lokalov, vsak čas pa bo bržčas dobil še kakega po vrhu. Naselje bo odprto in dostopno — samo peš seveda — za vse in vsakogar, čeprav ne bo imel prebite pare pod palcem. V specializiranih trgovinah si boste sredi najhujše poletne pripeke lahko kupili najdražji krznen plašč (za vsak primer ali darilo), žensko in moško obleko, perilo — in vozno karto za polet okoli sveta. Skratka tu bodo banka, turistična agencija, frizer in brivec, trgovina s

Pogled z morja na najmodernejši turistični objekt na slovenski obali

z licenčnimi pivci vred. Skratka majhnih in prijetnih pivskih lokalov ne bo manjkalo nikjer okrog Bernardina in v njem, v katerem bo še posebej privlačna kapitanova kajuta.

In: slaščičarna za staro in mlado, kavarina: ena, druga, tretja. Naslednje poglavje številnih možnosti je šport na vodi in na kopnem: šola jadrnanja, ribolova in nabiranja školjk, teniško igrišče — vse po želji in zahtevah gostov.

Tu so servisne »ambulante« za vse vrste avtomobilskih bolezni, saj bodo mehaniki zmeraj pripravljeni pogle-

dati v drobovje avtomobilskih konjev, zakaj se ne vrte tako, kot bi se morali. Iz Bernardina do Trsta je samo skok — 20 kilometrov — kar pomeni, da se je ta naš hotelski lepotec praktično vsedel v vrata na jugoslovanski Jadran, kjer sta sonce in modro nebo doma. Tudi do Benetk je s hitrim hidrogliserjem samo dve uri vožnje.

Dober kilometer Bernardinove plaže oziroma obale bo brezplačen in dostopen vsakomur iz neposrednega ali najdaljšega sosledstva, ne glede na to, čigavi aranžmajski, posamezni ali sindikalni gostje bomo. To je nedvomno

telov, trije bazeni pod streho, tri velike restavracije in trikrat po tri možnosti, kar sodi pod presenečenja in novost — skozi in čez viharje cen, plime podražitev in oseke pocenitev v brezskrbno in veselo počitnikovanje ob slovenskem kosu morja.

Za uspešno določanje zemljepisne širine in dolžine (za natančne rezervacije, solidnost poslovanja in plačevanja) bo uporabljala računalniški način krmarenja, posebej zato, da bodo gostje solidno sprejeti, postreženi in da se bodo sploh dobro počutili. Sicer so pa tudi cene za eno in dvoposteljne sobe (ob polnem penzionu) izredno solidne, skratka poceni (od 5,50 in 7,60 \$ do 14,60 in 17,00 \$).

Bernardin se je letos rodil. Prav je, da mu zaželimo srečno plovbo mimo vseh čeri in skozi vse viharje, ki jih more in mora pričakovati v naslednjih mesecih in letih, ko bo sprejemal goste z vsega sveta. Najbližje letališče ima v Ronkah nad Trstom, potem je tu še letališče pri Pulju na konici Istre, ljubljanski Brnik in reško letališče na otoku Krku, najdlje poldrugo do dve uri vožnje z avtomobilom.

Za boljšo predstavbo, kako velik je naš najnovejši hotelski lepotec, se razglejmo malo po njegovi opremini. Porcelan in jedilni pribor: vsaka ljubezen gre namreč slej ali prej skozi želodec. Bernardin premore 42 tisoč kozarcev vseh velikosti in oblik, gore porcelana in malo orožarno jedilnega pribora itd. Zakaj? Posebej slednjega dobri gostje ponavdi nekaj odnesejo s seboj, malo za spomin, malo pa kar tako. Mi, domači gostje in tudi gostje, ki prihajajo k nam v velikih skupinah, bodo na Bernardinu deležni še posebnih popustov in sicer že tako solidno nizke cene, čeprav imajo hoteli status visoke B kategorije.

Bernardin je razposlal po svetu 100 tisoč prospektov in cenikov, zato je še čas, da si rezervirate kakšno prijetno sobico nad morjem za jesen ali prihodnje leto, če ne za jutri, pa za jutrišnjem.

Slovenska obala je torej dobila hotel med hoteli, s katerim si je z vso pravico pridobila zveneče ime slovenska riviera. V bližnjih Sečovljah bodo vsak čas dogradili pristajalno-vzletno stezo za turistična letala, v solinah pa bodo našla varna sidrišča jahte in jadrnice, ki plovejo ob čudoviti jadranski obali.

Bernardin se je torej rodil, zato pozdravljen, Bernardin!

Niko Lapajne

Takole pa izgleda Bernardin s kopnega

nova pridobitev in vrlina hotelskega dojenčka, ki bo dobil pravo vrednost v letošnji turistični sezoni, ko bomo morali kak dinar ali dva vendarle odšteti za ležalnik, sončnik in sladoled kar na plaži.

Edino avtomobilom in avtobusom je vstop v Bernardin nepreklicno prepovedan zato da ne bi zasmrajevali zraka in brenčali ljudem po ušesih.

Jožica Senica, direktorica in kapitan, bo stala za krmilom v najvišjem nadstropju Grand hotela Emona (Cliff), ki bo pod streho jeseni, in krmarila svojo trijamborico — tri skupine ho-

Čarobni Snežnik in njegovo vznožje

Snežnik in njegovo vznožje, zlasti jugozahodni del, sta že od nekdaj močnejše privabljala pripadnike človeškega rodu kot kakšni drugi kraji v neposredni ali daljni okolici. Tudi danes je Snežniška planota in venec gradov pod njo eno najbolj priljubljenih izletniških točk primorskega prebivalstva, Tržačanov pa tudi izletnikov iz oddaljenih krajev. Snežnik je bil od nekdaj magnet posebne vrste, nenavadne čarobne moči. In tak ostaja tudi danes.

Zakaj so se prav k njegovemu vznožju usmerili koraki davnih plemen in ljudstev, kaj vse jih je premamilo, da so se ustavili in ustalili in njem, je morda lahko razložiti. Tu ob jugozahodnem vznožju jih je odelo blágo mediteransko podnebje, nared so bila že »stanovanja« — imenitne in varne kraške votline, iz katerih so imeli dober pregled nad ravnici in holmi Brkinov. Mesto, ki so si ga izbrali, je obvladovalo strateško pomembne — kako pomembne so bile, je dokazala poznejša zgodovina — črte in poti od Kvarnerskega do Tržaškega zaliva v eni smeri in od Furlanske ravnine proti vzhodu v drugi smeri. Pa še nekaj je bilo, brez česar si v pradavnini in še tudi tisočletja pozneje, sploh ni bilo moč zamisliti naselja. Tu je bila reka. Bistra rečica, ki je, kakor je zapisal znameniti zgodovinar Valvasor, »tudi v poletnem času ledeno mrzla, kristalno čista, deroča in bogata na postrvih«. V Valvasorjevih časih je poganjala kar 45 mlinskih koles in 16 vodnih žag. To je bila Bistrica, ki se zliva v Veliko vodo, danes znano pod imenom reka Reka. Tod okoli so nastala že v prazgodovini človeška naselja, tod okoli je živelo ilirsko pleme Japodov, tod so Rimljani začeli graditi svoje prve obrambne utrdbe, sem so se z veseljem morda iz istih razlogov kot ljudstva poprej stari Slovani in si začeli graditi hiše iz zemlje — zemone, kot se imenuje še danes ena izmed vasi v okolici Ilirske Bistrice.

16-kilogramske postrvi

Hrane je bilo dovolj, v Snežniškem pogorju na pretek divjačine — te je tam še danes veliko — spodaj v bistrih rekah pa je kar mrgolelo postrvi in rakov. Bistričani se radi pohvalijo, da imajo nagačeni dve postrvi: prva je tehtala 16 kilogramov, druga je tehtala dvanajst kilogramov. Takih orjaških postrvi ni nikjer, Bistričani mislijo in domnevajo, da so njihove postrvi-velikanke evropske prvakinje.

Morda je to res, morda ni, resnica pa je, da je še danes v Bistrici toliko postrvi, da ne moreš verjeti svojim očem, če stopiš na primer na bistriški most sredi mesta in pogledaš v rečico. In potem so tu polja, sicer ne preveč rodovitna, a vendar. Stoletja in stoletja so dajala žito, sadje in krmo, potem ko so pridne brkinske roke iztrgale zemljo divji naravi in jo obdeker hočemo izhajati iz načela, da je zgodovina zibelka razvoja, se bežno ozrimo najprej na najstarejše ostaline in na koncu povežimo preteklost s sedanjostjo.

knjižnico slovenske poezije. Že pred prvo svetovno vojno je grad obnovil Tržačan Zuccolino. Še danes stoji nad portalom grb družine Zuccolino z napisom: *Castra prima romanorum contra barbaros, castellum feudale capitaneorum, historiae servata at restituta sunt ab Aloisio Bruno Zuccolino, artis amore.*

Toliko o Premu, ki je letos zaradi Kettejeve obletnice in novega Kettejevega muzeja še posebej zanimiv. Preden se na hitro sprehodimo še po Ilirski Bistrici in se potem povzpnejo na Snežniško planoto, še besedo ali

Kettejev Prem

Eden najzanimivejših gradov je premski grad, orlovsko gnezdo, ki stoji na koncu vasi Prem, v kateri se je pred natanko sto leti rodil slovenski pesnik Dragotin Kette, ki je življenje končal tragično mlad, ko je imel vsega 23 let, a je že dosegel vrhunec v slovenski lirski pesmi.

V okolici tega divje romantičnega kraja na griču so leta 129 pred našim štetjem stari Rimljani premagali staroselce, ilirske Japode, in s tem začeli svoj osvajalski pohod proti vzhodu, na ozemlja današnje Slovenije, kjer so pozneje ustanovili provinci Panonia in Norik. Na Premu so rimski vojščaki leta 79 pred našim štetjem sezidali utrdbo, ki so ji rekli *Castra prima* in z njo obvladovali vso dolino. Na temelju te zapore je v srednjem veku zrastel premski grad, ki je danes obnovljen in v katerem bodo uredili

Premski grad — Kettejev kraj

dve o nekaterih drugih pomnikih dolini, ki so še kolikor toliko ali v celoti ohranjeni. Predvsem je treba omeniti grad Kalc, ki je bil v 19. stoletju v lasti pesnika in narodnega buditelja Miroslava Vilharja. V gradu je shranjena zbirka njegovih del. Kalc je tudi sicer čudovita izletniška točka.

Nedaleč od razvalin Šilen Tabora še stoji grad Ravne, na Snežniku pa grad Snežnik sredi divjih, težko prehodnih gozdov Snežniškega pogorja. Domnevajo, da je bila tu nekoč rimska utrdba, ki je varovala ceste in prehode od Cerkniskega jezera prek snežniških

*Glejmo Kettejev svet tako,
kot je sam gledal na svet —
z ljubeznijo v očeh*

in javorških gozdov k morju. Zdaj je to lep lovski gradič, ki je zadnje čase odprt tudi javnosti. V njem je bogata zbirka lovskih trofej in zgodovinskih predmetov. Od celih gradov je ohranjen še Turen pri Premu, ki stoji v prijazni in rodovitni okolici nedaleč od reke Reke.

Zgodovina — zibelka turizma

Potem pa so na jugozahodni strani Snežnika še zanimive ruševine kot ruševine srednjeveškega gradu Jablanica sredi visokih hribov, poraščenih z gozdovi. Ime menda izhaja od divjih

nikne pri Škocjanskih jamah in pozneje pride spet na dan z imenom Timava, so še ruševine gradu iz začetka 16. stoletja, ki se je imenoval grad Naskolje. Zaradi bližine nenavadno lepih Škocjanskih jam je kraj zelo privlačen. Naj za konec omenimo še razvaline gradu Šilen Tabor, ki so ga prav tako kot mnoge druge gradove na tem področju sezidali na razvalinah rimske utrdbe in je rabil v času turških vpadov kot zelo težko dostopna utrdba in shramba.

Središče vsega tega valovitega sveta ob jugozahodnem vznožju Snežniške-

primerna pot do Sviščakov, ki so imenitna letoviška točka pod 1796 visokim Snežnikom. Sviščaki leže na višini 1240 metrov in se lahko pohvalijo z bujno vegetacijo, listavci in orjaškimi iglavci, ter veliko travnato jaso, primerno za vse vrste športov. Krasi ga lep planinski dom planinskega društva Ilirska Bistrica, nekaj deset ličnih počitniških hišic, ki vse stoje v loku okrog jase, a že pod drevesi, pa še za lačne turiste je tu nekaj, s čimer se lahko Sviščaki še posebej pohvalijo. To je dom podjetja Lesonit, ki ga vodita zdaj že daleč naokrog znana zakonca Vodenik, marljiv in prizadeven par, ki zna pripraviti tako hrano, kot zlepa ne kdo. Tudi sicer sta na Sviščakih ob vsakem vremenu in nudita zavetje vsem. Pravijo jima že kar »Volkova s Sviščakov«, ker vztrajata tam gori tudi v najtrših zimah.

Nekateri so jima nevoščljivi, ker imata vedno polno hišo gostov, ampak s tem jima delajo krivico. Vodenikova se res trudita za razvoj tega turističnega centra. Turiste pa, če je treba, rešujeta celo iz snega, če v njem obtiče s svojim avtom.

Od Sviščakov je do Velikega Snežnika le še nekaj ur hoda. Prav do vznožja te gore pa se lahko pripelješ celo z avtom.

Lep izlet je tudi na Mašun bolj proti zahodu. Tja prideš tudi po cesti skozi Knežak, ki je največja slovenska vas in od koder se je mnogo naših ljudi izselilo v Ameriko, zdaj pa se nekateri vračajo domov. Zanimiv izlet je tudi v Leskovo dolino, v kateri je nastala najstarejša gozdarska naselbina na Snežniku že v 18. stoletju. Tod skozi pelje tudi najkrajša pot iz Loške doline do morja. Snežnik je poln kraških brezen, snežnih in ledenih kotanj.

Iz tega pogorja izhaja tudi Janko Planček, soustanovitelj slovenske opere v Ljubljani.

Ta konec sveta, ta čudovito lep del Slovenije bo dal tistemu, ki to hoče, veliko. Samo gledati ga je treba tako, kot je gledal ne le na svojo brkinsko zemljo, marveč na ves svet njen največji rojak Dragotin Kette — z očmi, ki so videle povsod samo ljubezen.

*Vodenikova gostilna — vedno odprto
pribežališče z odlično hrano*

ga pogorja pa je seveda Ilirska Bistrica. Ime izhaja od rečice Bistrice, ki teče skoznje, pridevnik Ilirska pa je iz Napoleonovih časov, iz časov oživiljanja Ilirije. Tudi grb mesta je ilirska ladja, imenovana liburna, Mestece je seveda staro, in njeno jedro je prav lepo. Po osvoboditvi se je močno razširilo. V njem je zrasla industrija, ki je prinesla veliko dobrega, pa tudi nekaj slabega. Ena izmed tovarn je s svojimi izplakami namreč popolnoma uničila tisto Veliko vodo, reko Reko. Se pravi, vse, kar je živega v njej. Tisto o postrvih-velikankah in rakih je zdaj le še legenda. Toda boleča, ker bi se bilo dalo z gradnjo drugačne tovarne, vse to bistriško bogastvo ohraniti. Škoda res.

»Volkova s Sviščakov«

Iz Ilirske Bistrice se vije na Snežnik lepa, čvrsta in tudi za avtomobiliste

Juš Turk

jablan, ki so tu rastle. Pravijo pa tudi, da so stari Rimljani ta kraj imenovali Ad malum, zato, ker leži v neobljudenem, divjem kraju. Omeniti kaže še razvaline gradu Podgrad, kjer so imeli stari Rimljani svojo utrdbo imenovano Castrum novum, sicer pa zgodovina prvič omenja grad leta 1281, ko je bil njegov lastnik Albert grof Goriški. Pod jamo Tabor je špilja sredi visoke gore, v njej je velika votlina, v katero so v srednjem veku vzdali stavbo, od katere je danes ostal le porušen zid in v steno vklesane stopnice. Nedaleč proč od mesta, kjer reka Reka po-

Julka o sebi in čipkah

»Med nežnim vzorcem čipk ter trdoto dela na kmetih, med lepoto Poljanske doline in vrhniške okolice ter trpkostjo spoznanja, da mladi ljudje nimajo več radi njiv in travnikov, je razpeta preprosta a neposredna beseda pesmi. Ta naš ljubi vsak dan, poln predvsem dela pa tudi drobnih šegavih prigod se ogleduje v njih — tako kot ga doživlja in izraža žena, ki tudi sama kleklja čipke in obdeluje zemljo.« Tako je napisala Julija Fortuna-Gantar v uvod svoje zbirke čipkarskih in drugih pesmi, z naslovom Iz srca do srca, ki jih je izdala v samozaložbi. Pesmi so zgodovina čipk v verzih, vendar se bomo bolj kot o pesmih, raje pogovarjali o njej, nenavadni Julki, ki ne piše samo pesmi, ampak občasno tudi novinari, predvsem pa veliko kleklja. Poleg vseh domačih kmečkih opravil in tisočih malenkosti, ki se jim poseva.

»Iz Poljanske doline sem, z Malenskega vrha,« pravi Julka, ki zdaj že štirideset let živi v Smrečju pri Vrhniku, pa priznava svojo izvorno gorenjsko trmo in dinamični značaj. »Od tam izvira tudi moja strast do klekljanja čipk,« nadaljuje in ne pozabi dodati, da je najprej delala sama, potem pa navdušila še sovaščanke in žene iz okolice Vrhnike. »Nekako pred osemnajstimi leti, sem jih potem združila, da poteka delo in plačilo zanj organizirano.« Na Vrhniku je namreč odkupna postaja trgovskega izvoznega podjetja za domačo in umetno obrt Dom. V tej odkupni postaji vsako drugo sredo v mesecu Julka, ki je tudi uslužbenka Doma, sprejema čipkarske izdelke, ki jih prinašajo pridne klekljarice, obenem pa jim takrat tudi izroča vzorce in lan, iz obojega pa potem nastajajo pod spretnimi rokami čipke. Za klekljanje je poleg spretnih čipkaric, predvsem njenih nežnih rok, potreben še punkeljček na katerega je napet vzorec s pritrjenimi kleklji na te pa je navit lan. Z vztrajnostjo in ljubeznijo do preciznega dela, ki ga opravlja, potem čipkarica ure in ure kleklja, premaguje samoto in skrbi. Moške podpore pri svojem delu ravno nima, saj večina moži meni, da se klekljanje ne splača. »V potrošniškem jeziku prav gotovo ne,« se strinja Julka »in to vsaka čipkarica tudi ve, vendar ne kleklja samo zaradi plačila, čeprav je večini kmečkih žensk to edini vir dohodkov. In to boren vir!« Klekljarice so predvsem starejše ženske, mlade pa prav gotovo tudi zaradi slabega plačila ročnega dela, le redko sukajo

klekljo. Zato ta navada danes izumira. Več jih namreč umre, kot pa se jih na novo priuči. Edina osnovna šola pri nas, ki ima v pouk vključen tudi krožek klekljanja, je šola v Žireh. Tečaji pa so redki in tako tradicija, ki se je prenašala le iz roda v rod izumira.

»Na Vrhniku je tečaj bil, vendar že pred desetimi leti. Takrat se ga je udeležilo več kot osemdeset deklet, pa tudi nekaj fantov je bilo med njimi,« pripoveduje Julka z navdušenjem, iz njenega glasu pa zveni, da bi jo navdušila podobna akcija danes. »Ker čipke prinašajo velike dohodke, več

rane in utrujene.« Pa ni odnehala, tudi takrat ne, ko so ji krepko metali polena pod noge in je včasih skrivaj tudi zaihtela.

V podjetju Dom jo imajo vsi radi, to je bilo razvidno s tiskovne konference, ki jo je podjetje priredilo ob svoji pravkar minuli 30-letnici. Tam je svojo besedo krepko posegla v razgovor, ko je šlo za čipko in plačilo le-te. V njenih besedah so bile združene misli vseh čipkaric, ki si želijo ohraniti tradicijo slovenske čipke, obenem pa, če že ne denarnega, dobiti vsaj moralno priznanje za svoje delo.

od tega pa pomeni, da dajejo sloves deželi tudi preko meja.«

»Življenje, ki ga živim zdaj, je kot akontacija na vse, kar sem prestala doslej,« je odkrila Julka, ki je dolga leta imela vse štiri hišne vogale na svojih ramenih. Mož je zbolel, otroci pa so bili majhni. »Vseh šest sinov in hčerko sem spravila h kruhu,« pravi ponosno in lahko je ponosna. Delala je na poljih, dolga leta skrbelo za bolnega moža doma in poleg vsega našla čas tudi za klekljanje. »Samo, da so bile takrat moje roke pregrobo za čipko. Žuljaste in razpokane so bile, zga-

*Slovenska čipka gre v svet,
z njo Dom trguje mnogo let.
Prelepe to so umetnine
v čast naše domovine.*

Nenavadna je Julka, ki najde časa še za petje, organiziranje izletov, »ker tako rada potujem in sploh, ko jo tako vidiš pred seboj, je utelešenje živosti, delavnosti in seveda tudi zgovernosti. Najbolj takrat, kadar je beseda o čipki.

Brigita Bavčar-Anzelc

V dolini Drage

Dolina Draga onstran Begunj na Gorinjskem, je zelo lepa in primerna za krajše — enodnevnne ali samo popoldanske izlete. Prav velikih skupin pa njena planinska in izletniška postojanka ne prenese. Ta stoji že prav blizu konca doline, tam, kjer se gorska cesta, ki pelje mimo, prične močnejše vzpenjati in vijugati.

Osrednji in daleč najbolj obiskani del doline je tisti, kjer je pokopališče žrtev nemškega vojnega terorja iz prvih let zadnje vojne. Lepo oskrbovani grobovi v skupinah — vsak padli ima svoj bel kamen z napisom — in velik spomenik ob vhodu na ograjeno pokopališče, pričajo o stalni skrbi, ki jo svojci padlih in drugi posvečajo temu kraju.

Tiho se sklanjajo veje drevja prav do kamnov in jim delajo senco . . .

Dolina Draga: Kamen in kamni! Kamenje, ki se drobi v pesek, in grad Kamen. Kamen, ki se drobi v pesek, in zemlja, ki se v tem meša — in drevje in trava, ki raste iz te peščene zemlje. Ta se vsako leto znova oplaja in bogati z odpadlim listjem, iglami, z razpadajočimi štori in gnijočo travo, ki pričaka zimo. Žive korenine in novo seme se vsako pomlad spet zbudi, vzkali, ozeleni in razcveti. Tako gre leto za letom. In vsako leto dobi vsako drevo na svojem preseku nov koloobar . . .

Dež, vode in nalivi pa delajo po svoje — včasih pomagajo, včasih pa nasprotujejo. Zdaj zalivajo in krepijo, potem spet trgajo podirajo, lomijo in odnašajo, kar se je že prijelo in zakoreninilo. Drevje in rastlinje pa se po svoje brani . . .

Dolina Drage za Begunjami. Skozi njo pelje cesta v gozdove pod Karavan-kami. Se vije naprej proti begunjskim in poljškim planinam. Do Roblekovega doma na Begunjščici pripelje najbrž samo še eden od mnogih strmih kolovozov. Drugi se končujejo drugod po gozdovih, ali pa sežejo še višje v strmine nad gozdno mejo. Od tam naprej pa povežejo in opašejo pobočja in vrhove le še planinske, pastirske in lovske steze . . .

Lepa zelena dolina bi s svojim mirom, ki ga prav na rahlo poživlja žuboreči potok, ki teče po sredi doline — in včasih veter, ki se poigrava z drevjem, vejami, ruševjem in listjem, bi prav lahko budila same lepe in pomirjajoče vtise in doživetja.

Ampak prav ta dolina nosi poleg znakov življenja in dela in boja za kruh, tudi neizbrisne pečate drugačnega bo-

ja in trpljenja in množice nasilnih smrti! In prav to je tisto, kar pri obiskovalcu vedno prevlada nad drugimi vtisi.

Krušijo se kamni visoko v skalah. Plašijo divjad, zajce, srne in gamse in kače. Ampak vsi ti so že navajeni na ta-

Tudi takole naredi zima, če se gre arhitekta! (Foto: Anton Kocjančič)

Ostanki gradu Kamen na začetku doline Drage pri Begunjah (Foto: Anton Kocjančič)

ke šume. Tudi sami jih povzročajo in prožijo kamne. Proži jih zmrazil, nerodne noge planincev, lovcev, drugih obiskovalcev in pasoč se živine.

Nekoč — že davno — so prvi prebivalci iz krajev, kjer se dolina razširi, iskali, lomili in vlačili iz te doline ka-

menje in si iz njega zgradili svoje prve skromne domove. Potem so ga napravljali za zidove gradu, ki nosi ime po kamnu — pravijo mu Kamen — čigar krušiči se zidovi, vogali in razvaline zdaj štrle v nebo, porasli z vztrajnim in neodnehajočim grmovjem, mahom in drevjem. Za te zidove je bilo treba že dosti več truda in znoja kot za hiše in domove tam spodaj, da so spravili te kamne v višine, kjer jih je veliko še sedaj — in kjer jih še sedaj veže stara, okamenela malta.

Podobno je bilo tudi z graščino, ki še danes dominira na ravnini v vznožju hribov in doline. To graščino popotnik, ki gre v Begunje, ali, ki se pelje mimo po cesti proti Jesenicam, najprej zagleda. Mogoče je — ni izključeno — da sta ta dva objekta — grad in graščina — kdaj v preteklosti nudila zavetje in podporo tudi tistim ljudem v preprostih, iz kamna zidanih hišah kmetov in bajtarjev in tistih, s kakšnim mlinom ali žago, ki jo je pogajal potok iz Drage. Saj vemo, da so na hribu nad Begunjami, pri sv. Petru, kurili stražne ognje in z njimi opozarjali prebivalce v času turških vpadov.

Ko je bil grad prazen, se je začel podirati.

Graščina se je tudi v teku časa večkrat izpraznila in zamenjala gospodarje, namen in prebivalce. Ko ni bila več potrebna za prejšnjo rabo, so jo porabili za drugo. Včasih je dajala zavetje, včasih je prevzgajala, — včasih pa tudi zapirala, utesnjevala, mučila in morila tiste, ki so bili pod njeno streho.

Če so težki spomini bližji in bolj sveži, so bolj boleči in bolj grozljivi . . .

»Življenje je kruto — vedno in povsod« je zapisal nemški pisatelj in Nobelovec Thomas Mann.

Ampak lahko bi bilo manj kruto, ko bi se vsi ljudje trudili za to!

Anton Kocjančič

DVOSOBNO KOMFORTNO STANOVANJE

centralna kurjava, plin, v osmem nadstropju, za Bežigradom v Ljubljani prodam.

*Maks Špendal,
Jakšičeva 2
61000 Ljubljana
Jugoslavija*

Brez koša ne gre

Sodobna mestna mladina skoraj ne pozna drugih košev kot tiste pri košarki, uradniki vedo za koše za odpadke, v uredništvih časopisov poznamo uredniške koše, in tako naprej. Hribovske ljudje v vsej Sloveniji — na Gorenjskem, na Štajerskem, Dolenjskem in še kje pa poznajo predvsem koše, ki s svojo težo upogibajo njihove hrbte. Ti koši ne prizanesajo ne ženskam in ne otrokom, brez košev si skoraj ne moremo predstavljati njihovega življenja.

Pa poglejmo, kaj je o košu zapisal Mirko Sedej, kmet iz Stare Oselice na zadnjem koncu Poljanske doline. Sestavek bo morda tudi marsikoga izmed vas spomnil na težko mladost na hribovskih kmetijah.

Koš, ta že tolikokrat prekleta mučilna naprava, a hkrati tudi neobhodno potrebna, je še posebej pri nas — in tudi v širši okolici — dokaj pogost in vsakdanji pojav. Skratka, brez koša ne gre. Nosimo ga vsi: ženske, moški in otroci. Kljub napredku in sodobnejšim sredstvom za »transport« je koš še vedno v vsakdanji rabi. Še posebno se navdušujejo nad njim ženske, kajti ni je bolj prikladne posode, če gredo na primer v trgovino. Večina teh žensk je iz bolj oddaljenih hribov, bližnje uporabljajo vreče ali druge torbe. Tak »koš iz trgovine« tehta pogosto dvajset, trideset, ali tudi več kilogramov. Niso pa mučenice samo ženske. Zlasti pozimi, ko je sneg, oprtajo koše tudi možakarji. Včasih se kajpada zgodi, da koš z možakarjem na poti domov sumljivo opleta in se nagiblje, kar za vsebino koša ni najbolj varno. Ko končno le prispe koš z možakarjem domov, ju pričaka doma prava carinarnica. Najprej se kontrola loti listka, na katerem so napisane kupljene reči, nato prešteje škrniclje in druge zavitke. Najbolj strogo pa je ugotavljanje ostanka denarja, ki je bil strogo določen za nakup. Če tu ni vse v redu, se možakar med bliskom in gromom zaklinja, da nikdar več ne pojde v trgovino, pa če vse hudič vzame. Kljub temu ga je čez kak teden spet videti z istim košem in na isti poti.

Koš za trgovino mora biti seveda nekoliko lepši in boljši, ne pregrebo, čim lažji in ustrezno velik. Takemu košu pravimo kar »tazakmašni koš«. V košu se zavitki in škrniclji ne mečkajo, lepo naloženi so pri miru in ostanejo nepoškodovani, medtem ko za nahrbtnik ne velja isto. Tudi če je treba med potjo počivati, koša ni treba dati s

hrbta, le primeren prostor je treba poiskati in se vsesti. Dno koša pri tem tudi »sede«, ramena se lepo hladijo, noge počivajo.

Pletemo in rabimo koše različnih velikosti. Najbolj v rabi so navadni koši ali koši za vsak dan, kot jim pravimo. V njih prenašamo prav vse: drva, pridelke z njiv, sadje in drugo. Še pred nedavnim se je s koši nosilo tudi gnoj na njivo. Siromašnejši bajtarji, ki si niso mogli privoščiti, da bi si najeli voz in konja, so leto za letom znosili v koših ves gnoj in vsa drva. Žal so taki primeri še danes.

na vozu v strmem klancu nekaj več moke, zraven pa še sam v košu nesel eno vrečo, češ da je za konje prehudo. Dobro srce je imel kmet, seveda pa bi konji prav lahko vlekli še tisto vrečo. Tudi kakšen hec se včasih pripeti na račun tistega, ki pogosto nosi koš. Ker ni bil dosti pazljiv, je že marsikdo nesel v košu večkilogramski kamen ali kaj podobnega. Da je šaljivcu vrnil milo za drago, ni treba posebej poudarjati. Zgodilo se je že tudi, da je šaljivec starejšemu možaku koš dobesedno zakuril, ko ga je le-ta imel na hrbtu. Koš je bil nekoliko raztrgan,

Srednje veliki koši so primerni za nošenje surove živinske krme (nakošene trave), veliki, listniki jim pravimo, pa za nošenje suhega listja in druge stelje za živino. Pri nas ni kmeta, ki ne bi imel poleg voz in traktorjev tudi košev, saj se povsod in za vsako malenkost ne splača vpreči konjev ali pa je dostop s traktorjem nemogoč. Iz različnih globeli in sotesk je pač še vedno treba v košu znositi bodisi travo, seno ali pa drva. Brez košev torej ne gre. Včasih so se godile prav čudne reči. Tako je bilo na primer videti kmeta, ki je z vprego par močnih konj peljal

iz njega je štrlelo seno, ki je vabilo za mehko podlago in mimogrede je zagorelo. Neki mimoidoči je zavpil: »Mož, koš vam gori!« Goreči se je naglo obrnil in opozoritelja lopnil s palico, misleč, da mu je ogenj podtaknil on. Takih in podobnih prigod s koši je bilo zlasti v preteklem času veliko. Danes pa so ljudje postali za vse bolj resni, vsakemu se mudi in ni več časa za norčije.

Koš je torej človeku v veliko pomoč. Najbrž je prišel z ljudmi v te kraje že pred nekaj stoletji, ko so se tod naselili prvi prebivalci.

Grafične, slikarske in kiparske tehnike

Dve drobtinici časov, ko je živel Ivan Cankar

CANKARJEVA VRHNIKA. — Danes je bila sončna in ob cestah so se talili nagradeni grebeni umazane snega. Daleč naokrog so se belile mehke rebri, v zraku pa je dišala pomlad.

Franja Jeri je že dolga leta oskrbnica Cankarjevega spominskega doma Na Klancu. S svojo hišico, tik nad Cankarjevo, je stalno prisotna. Vedno je ljubeznivo na uslugo, kadar je treba odkleniti Cankarjevo »domačijo« in povedati kaj iz življenja tega velikega moža.

Povedala mi je, da mora vsak dan zakuriti v črni kuhinji, če jo hoče obdržati v prvobitni zakajenosti. Ko se je v kamri vsedla na stolček in vzela v roke eno izmed zadnjih Cankarjevih slik, se je glasno povrnila v tiste čase, ko je še živel:

»Ja še prav dobro se ga spominjam. V Ljubljani sem ga spoznala. Rad je hodil v Tivoli. Veste tja, kjer je bila tista lajna, pa komedijanti so bili tudi tam. Imel je kar svojo stalno klopco. Bolj redkobeseden je bil včasih, ampak zelo fin in olikan; vedno me je pozdravil. Včasih, ko je sede pod kostonjki razmišljal, so ga otroci radi podražili, pa se ni dosti zmenil za to. Imel je navado, da je iz zamišljenosti iznenada vstal in odhitel. Pa tako je bil suh, da je samo pelerinca vihrala za njim.

IZ TRUBARJEVE ULICE V LJUBLJANI. — Ga. Rohrmann-Müllerjeva, ena izmed še živečih sester Milene Rohrmannove v Trubarjevi ul. (št. 28) se Cankarja spominja s komaj dotaknjeno preteklostjo. Še ves živ je pred njo, glasen in včasih čudno zadovoljen, šegav, utrujen. Skoraj vsak dan je prihajal v zgodnjih dopoldanskih urah, največkrat okrog devete do desete ure. Pozdravit je prišel prisotne družinske člane. Milena, njegova zaročenka, je kot učiteljica tedaj službovala v Trstu. Kadar je bila doma, je prišel Ivan ponjo. Šla sta v Tivoli ali v »Prešernovo kavarno«, ali na Rožnik.

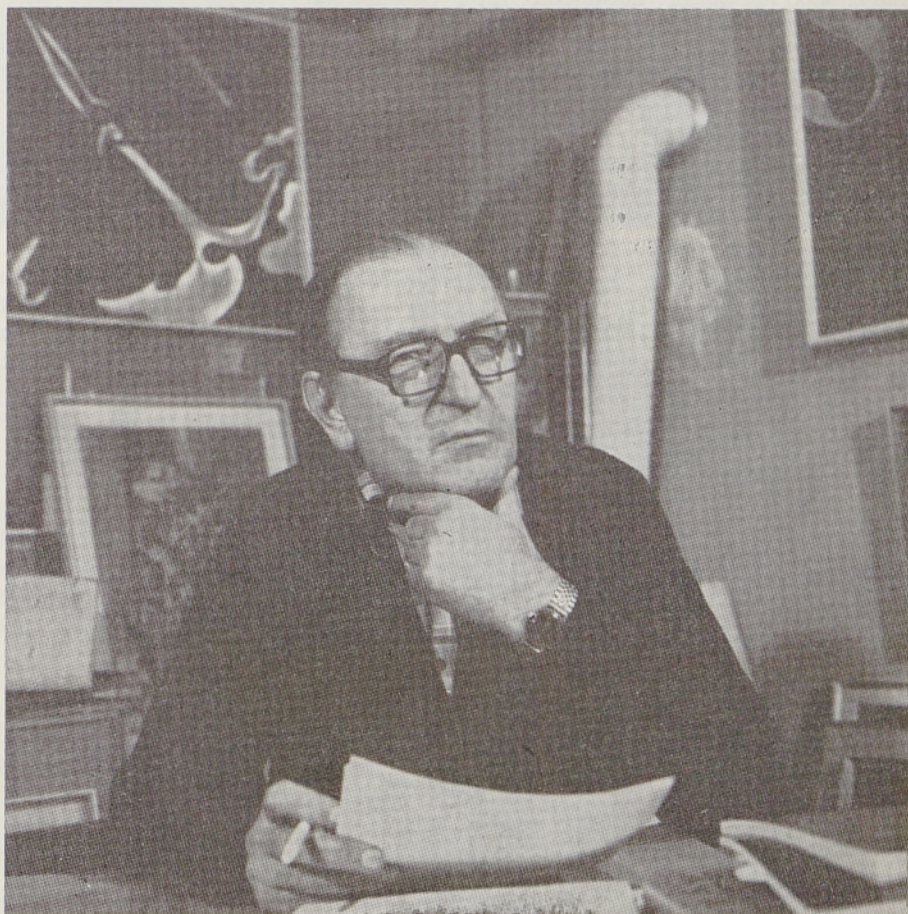
Rohrmannovi so ga vedno lepo sprejeli. Ga. Müllerjeva še hrani spominsko knjigo, v katero ji je Cankar napisal: »Kdor ni trpel do krvi, ostane otrok, in ni videl življenja«.

Ančka Tomšič

Ljubljanska televizija oziroma njeno uredništvo izobraževalnih oddaj je pripravilo in v večji meri že tudi realiziralo precej široko zasnovan ciklus oddaj, ki naj bi v zaokroženi celoti prikazal vse likovne umetniške zvrsti. Prvi del tega ciklusa — pet polurnih oddaj — so uvrstili v program spomladi in prikazuje grafične tehnike, drugi del — pet oddaj o slikarskih tehnikah — je že posnet in ga bodo predvajali jeseni, tretji del o kiparskih tehnikah — v štirih odlomkih — pa Koncept teh oddaj je zasnovan premišljeno in dolgoročno, saj vsebina ni

grede naj omenimo, da so v evropski televizijski proizvodnji podobne oddaje, ki bi tako celovito, a obenem razčlenjeno in dokumentarno, prikazovale neko vrsto umetnosti, izredno redke, kajti njihova realizacija je na moč težavna. »Priprave samo prvih petih oddaj o grafičnih tehnikah so bile dolge in težavne, saj smo jih samo snemali leto dni brez prekinitve,« je poudarila Ala Peče, ki redatorsko pripravlja celoten ciklus.

Scenarije za vseh štirinajst oddaj je pripravil akademski slikar in profesor na Akademiji za likovno umetnost v

Akademski slikar in profesor na Akademiji za likovno umetnost Marijan Tršar

omejena niti ozko prostrorsko in še manj časovno. To so oddaje, ki si jih bodo poznavalci in ljubitelji umetnosti vedno radi ogledovali, vse pa so posnete v barvah in s tako imenovanim »mednarodnim tonom«, kar pomeni, da jih bodo lahko predvajale tudi tuje televizijske hiše in tako marsikomu predstavile bisere slovenske in tudi evropske likovne ustvarjalnosti. Mimo-

Ljubljani Marijan Tršar, realiziral pa jih je, oziroma jih še bo, Emil Rižnar, ki je dejal, da bo v tem ciklusu »na filmskem zapisu ostala cela galerija slovenskih umetnikov, od najstarejših pa do najmlajše generacije in to v njihovem delovnem — umetniškem — okolju. Le malokatera narodnost se lahko pohvali s takšno plejado umetnikov kot Slovenci in pri realizaciji tega ciklusa nam je bila med poglavitnimi vodili dolžnost, da to bogastvo ohranimo tudi za poznejše rodove!«

Pavle Jakopič

Osredka ni lahko najti

Pred tremi, štirimi leti je tudi med njihovimi hišami zavel vetrič razvoja. Oklevali so, kako tudi ne, ko je bilo treba v vsaki hiši zbrati skoraj stari milijon, a pred dvema letoma je tudi v Osredku zasvetila električna svetilka in pritekla voda iz vodovodne cevi.

»Danes,« pravijo Stritarjevi in Divjakovi, »si ne moremo zamišljati življenja brez vode in elektrike. To nas je opogumilo, da smo s pomočjo Gozdnega gospodarstva Brežice TOZD Gozdarstvo Sevnica ter krajevne skupnosti Blanca, pričeli graditi še cesto.« Osredek se imenuje uradno Poklek nad Blanco in ima 3 hišne številke: 72, 73 in 74. V prvi žive oče in mati France in Marija Divjak ter »ta mlada« Martin in Ana s 6-letno Tinco in 5-letno Marjanco. V drugi hiši domujejo Alojz in Ljudmila Stritar s tremi sinovi: Slavkom, Antonom in Jožetom. Najvišjo hišno številko ima do-

kateri bodo zapeljala prva vozila že letošnjo pomlad, jim bo prav gotovo odprla okno v svet.

»Krepko smo se namučili,« je ugotavljal Martin Divjak, »da smo potegnili do nas teh 5 kilometrov. Kot zakleto je na večjem delu trase ilovnat svet, medtem ko so naše njive tako peščene, da sodijo v 7. in 8. kakovostni razred. Po meter, dva metra na globoko smo morali napolniti ilovico s skalami, da smo pot primerno utrdili. Ob tem pa naj povem da sva s Stritarjem edina moška v zaselku, ki sva sposobna za delo. Še dobro, da se tako razumeva!« »Traso ceste je zarezal naš buldožer že pred 7 leti,« se spominja pomočnik vodje TOZD Gozdarstvo Sevnica, Konrad Sajdl, »lani in letos pa so naši delavci priskočili na pomoč Martinu in Alojzu in opravili glavna dela. Še pred dobrim letom so Divjakovi in

govorimo šepetaje. Za vse to je potrebno veliko denarja. Kako začeti, da ne bi bilo še slabše, se pogosto sprašujemo. Kredite je res sorazmeroma lahko dobiti, a težko jih je vračati.

Dejansko smo pri nas na stopnji naravnega gospodarstva, ko tisto kar pridelamo in zredimo, porabimo za lastno preživljanje. Na pomlad je potrebno še marsikaj dokupiti, da se povežeta začetek in konec leta. Brez gozda ne bi mogli živeti.

Ne smem pozabiti, da smo v dveh letih z velikim odpovedovanjem le uspeli kupiti nekatere gospodinjske stroje. V vseh treh hišah imamo pralne stroje, pri nas in Divjakovih pa še zamrzovalno skrinjo. S tem smo dosegli, da ne jemo meso le v času zakola, ampak vse leto. O radiu in televiziji si zaenkrat še ne upamo razmišljati. Denarja nimamo niti za nakup, niti za plačevanje naročnine.«

Gozdovi bodo spet ozeleneli in skrili v svojem objemu mnoge samotne hribovske kmetije (Foto: Stane Jesenovec)

Prvi stroji v Osredku (Foto: S. Jesenovec)

mačija Jožeta in Ane Sehur ter 85-letne Antonije Kranjc.

Osredka ni lahko najti. Ni čudno, da je bila v njem tudi med vojno kurirska postaja. V kraju in njegovi okolici je bilo med vojno vedno po nekajkrat več borcev kot Osredčanov. Sovražnikova noga ni prestopila njihovega krajevnega praga, kljub temu, da so vohljali povsod naokrog, a so jih prebivalci drugih krajev vedno speljali na napačno pot. Uro daleč na okrog ni nobenega partizanskega groba.

Če ne bi bilo sevniških gozdarjev, bi bili danes povsem osamljeni. Cesta, po

Stritarjevi odkimovali z glavo, ko smo dejali, da bodo dobili letos cesto. Skupaj z njimi se veselimo te pridobitve, ki jim bo prav gotovo omogočila boljše življenje.«

»Tudi mi se veselimo te pridobitve,« je razglabljal Alojz Stritar, »istočasno pa nas mori misel, kje in kako začeti z razvojem. Stanovanjska in gospodarska poslopja so stara sto in več let in potrebna temeljite obnove; polja in travniki si žele sodobnega načina obdelovanja; med živino, okrog 15 glav jo je, pa bi bilo potrebno narediti ustrezen izbor. O kmetijskih strojih

Obiskovalca čudi, da tu tako stran od prometnih poti in lagodnejšega življenja, Stritarjevi in Divjakovi vztrajajo in načrtujejo razvoj njihovih kmetij. Ob tem jim lahko le čestitamo in zaželimo, da bi imeli pri gozdnem gospodarstvu, pa tudi v krajevni skupnosti, pri kmetijskem kombinatu in na občini, za njihove potrebe čim več posluha. Zaslužili so si, da tudi oni zažive boljše življenje.

Stane Jesenovec

Slovenec zastopal delavski komite

V torek 30. marca je skupina petih delavcev vstopila v švedski parlament v Stockholmu na Švedskem z zahtevo, naj država prevzame proizvodnjo v tovarni stekla Surte Glasbruk, ki spada v koncern PLM. V delegaciji ki je zastopala delavski komite te tovarne, je interese priseljenskih delavcev zastopal Slovenec Stanislav Slak, iz Surte pri Göteborgu.

PLM je največja tovarna embalaže v Evropi, v Skandinaviji pa ima monopol v proizvodnji steklene in pločevinaste embalaže, proizvaja pa tudi vse vrste plastične in steklene embalaže. Poleg tega ima velik del tržišča z industrijskimi odpadki in sistemov za embalaranje. V zadnjih letih se je v svetu izredno uveljavila tudi s prodajo celotnih tovarn za proizvodnjo stekla in pločevine. Razen tovarn na Švedskem ima svoje tovarne še v ZR Nemčiji, Holandiji in na Danskem.

Zaradi zmanjšane konjunkturo v Evropi je bila proizvodnja na Švedskem zmanjšana in v septembru lani je uprava koncerna PLM sklenila, da zapre steklaro v Surtah in odpusti 650 delavcev. V prvi etapi 225, ostale pa pozneje. Odločitev je prišla kot strela z jasnega. Tovarna namreč nikoli ni delala z izgubo. Za ukinitve tovarne je uprava koncerna navajala predvsem razloge splošnega značaja, mednarodne konkurence, nizke konjunkturo ipd. Dejanski razlog pa je v tem, da steklena embalaža prinese premalo dobička.

Delavci so na masovnem sestanku izvolili 17 članski delavski komite z nalogo, da opozori javnost na nepravilnosti in zahteva, da država prevzame tovarno. Delavski komite je načrt izpeljal v celoti.

Tiskovne konference, ki jo je sklical komite se je ude-

Delegacija delavskega komiteja na pogovorih z ministrom za trgovino, Carlom Lindholmom (prvi z desne)

ležilo prek 30 novinarjev z vse Švedske in v zadnjih šestih mesecih je bilo objavljenih o tej tovarni prek 150 člankov in razprav. O koncernu PLM se ni še nikoli prej toliko pisalo. Istega dne, ko je 225 delavcev prejelo odločbo o odpustitvi je delavski komite priredil demonstracije ki so se jih udeležili vsi zaposleni delavci. Komite pa je začel pripravljati tudi sam raziskavo o vzrokih za zapiranje tovarne. Na pomoč so jim priiskočili številni znanstveniki. Rezultat tega dela je bilo obširno poročilo »Raport Surte«, ki je z vseh strani osvetlilo problem.

Na zahtevo socialdemokratskega poslanca jim je bil odobren tudi sprejem pri ministru za trgovino Carlu Lindblomu. Delavski komite mu je izročil zahtevo, da država prevzame proizvodnjo v Surtah in da posreduje pri PLM, da ponovno zaposli vse, ki so dobili od-

poved. Naloga našega rojaka Stanislava Slaka je bila, da prikaže stanje priseljenih delavcev. Povedal mu je, da je bila razveseljiva skrb tovarne in oblasti, da so se delavci preselili v moderna stanovanja, z odpustitvijo pa se bo morala večina preseliti v nehigijska cenena stanovanja.

Akcija delavskega komiteja v Surtah, pri kateri je aktivno sodeloval tudi Slovenec, ki začasno živi na Švedskem, je po vsej državi imela velik moralni učinek. Kljub temu, da vlada nima pravice posegati v zasebna podjetja, so dosegli predvsem to, da je javnost z njihovimi zahtevami dobro seznanjena in da bo vlada preučila njihove zahteve ter jih posredovala pri upravi koncerna.

»Kot predstavnik jugoslovanskih priseljencev in slovenskega naroda sem ponosen, da sem v prvih vrstah zastopal pravice delavskega razreda,« pravi rojak Stanislav Slak, član delegacije, ki je zastopala delavski komite tovarne.

Javna zahvala za prizadevanje

Slovenci, ki smo na začasnem delu v okolici Goppingena in Uhingena smo za razvedrilo v prostem času ustanovili klub kegljačev, ki je imel v začetku petnajst članov, zdaj jih je pa vse več. Za predsednika smo izbrali Ivana Turka za tajnika pa Edija Šalamuna. Naš kegljaški klub, ki smo ga imenovali »Merkator« izreka javno zahvalo tajniku Ediju Šalamunu, ki klub učinkovito vodi in je res vsestransko prizadeven.

Desanka Maksimović v Kanadi

Zveza jugoslovanskih žensk »Mati in otrok« v Kanadi je v marcu proslavljala prvo obletnico svojega delovanja. Ob tej priložnosti so naše žene povabile na obisk znano srbsko pesnico Desanko Maksimović, ki so jo vsi naši rojaki sprejeli z velikim navdušenjem. Obiskala je številna jugoslovanska društva in klube v Ontariu in v Montrealu, bila je tudi

gost društva kanadskih pisateljev.

Znano je, da je bila zveza »Mati in otrok« tudi pobudnik prve jugoslovanske šole v Kanadi, v kateri poučujejo vse jezike jugoslovanskih narodov in ima več oddelkov za otroke in odrasle. Desanka Maksimović je med obiskom v Kanadi obiskala tudi to šolo, kjer je recitirala več svojih pesmi.

Izgubili smo člana in prijatelja

V težki prometni nesreči se je 5. marca prekinila nit življenja našemu članu, prijatelju in dobremu tovarišu dr. Mitji Kovaču. Dva druga naša člana pa sta bila v nesreči težko ranjena.

Dr. Mitja Kovač se je rodil 28. 7. 1934 v Ljubljani, kjer se je tudi šolal na medicinski fakulteti, oddelek za stomatologijo. Fakulteto je končal leta 1966. Ker doma ni našel zaposlitve, se je podal v tujino. Pred devetimi leti je prišel v Winterthur in nastopil službo kot zobozdravnik. Tu v Švici so ga ljudje spoznali kot dobrega strokovnjaka, zato si je kmalu pridobil sloves in mnogo prijateljev. Član

športno-kulturnega kluba Triglav je postal 28. 1. 1975. Zlasti je bil pripravljen sodelovati na kulturnem področju. Za člane društva je pripravil tudi predavanje. Smrt je prekinila vse njegove želje in načrte. Izgubili smo prijatelja in dragega sodelavca. Za njim je nastala praznina, ki je ne bo moč izpopolniti. Nam vsem bo ostal v trajnem spominu.

ŠKK SPD Triglav
Winterthur, Švica

Dr. Mitja Kovač se je ponesrečil v Švici

Pesnica Desanka Maksimović med otroki jugoslovanske šole v Torontu. Za njimi stoji prof. Ivan Dolenc

Nastop naših otrok »pozlatil« prireditve

V nedeljo 21. marca je tovarna TA VOLVO v Göteborgu v sodelovanju z Delavsko zvezo za izobraževanje (ABF) priredila »Družinski dan«, ki je bil namenjen družinam delavcev, ki delajo v tej znani avtomobilski tovarni. Večina delavcev te tovarne je tujega porekla. Poleg Fincev in Jugoslovancev so tam zaposleni Norvežani, Turki, Grki in drugi. Na »Družinski dan« so si svojci zaposlenih lahko ogledali tovarno karoserij TA in sodelovali v »točkovni promenade«. Pogoditi so morali trinajst pravih odgovorov in so si s tem pridobili pravico do sodelovanja pri nagradnem žrebanju. V tovarniški dvorani so prikazovali filme o zaščiti pri delu in proizvodnji, za otroke pa so vrteli prikupne risanke. Poleg tega pa so otroci lahko vozili električne avtomobilčke.

Sredi dvorane je bil postavljen oder, kjer je igral zabavni orkester in se odvijal program, pri katerem so na-

stopale tudi kulturne skupine, predvsem skupine priseljencev. Med temi so bili tudi otroci Kulturnega društva France Prešeren iz Göteborga, ki že več let nastopajo na prireditvah v tovarni avtomobilov VOLVO. Na prireditvi 21. marca so slovenski otroci dvakrat nastopili in lepo zaplesali šest plesov. Med nastopoma so jih prireditelji povabili na zakusko. Naši otroci so se dobro odrezali in so bili tudi prireditelji zadovoljni, saj so se jim po nastopu zahvalili z besedami: »Nastop vaših otrok je »pozlatil« našo prireditve!«

Stanislav Slak

Materinščina v švedskih šolah

Šolanje v domačem jeziku tudi za okoli 5000 mladih Jugoslovancev

Vsem otrokom tujih delavcev, ki trenutno delajo na Švedskem, bodo z zakonom

Avgust Tanjšek, predsednik društva Sv. Barbare v Eisdnu, Francija, pred svojo novo hišo z ženo

dali pravico do dopolnilnega pouka materinega jezika v predšolskih ustanovah, osnovnih in srednjih šolah. Tako je sklenila švedska vlada, ki je nacionalnemu parlamentu pravkar izročila v preučitev dolgoročni program o šolanju otrok tujih delavcev.

Vladini predlogi zadevajo okoli 95 tisoč otrok priseljencev, starih od štiri do devetnajst let. V javni razpravi, ki je trajala nekaj mesecev, so vse pristojne švedske ustanove in politične stranke vsestransko podprle predlog vlade premiera Olofa Palmeja, da je treba glede pravice do pouka materinega jezika in nacionalne kulture otrok tujih delavcev izenačiti z mladimi Švedi.

Letos na Švedskem obiskuje osnovno šolo več kot 5 tisoč otrok jugoslovanskih delavcev. Pouk materinega jezika, ki zdaj poteka na prostovoljni podlagi in sicer dve uri tedensko, pa obiskuje okoli 30 odstotkov od celotnega števila naših učencev. Pouk jezika in skupine nacionalnih predmetov so doslej uvedli le v osnovne šole — v 45 mestih in krajih, kjer žive in delajo Jugoslovani. Po švedskih podat-

kih v teh šolah te predmete predava okoli 110 jugoslovanskih predavateljev, ki žive v tej nordijski deželi. Po večini so vezani s pogodbo za določen čas in nimajo ustreznih strokovnih kvalifikacij.

Ob zaključku slovenske smučarske šole v Reutlingenu in rdeči nageljni v slovenskih domovih Baden-Würtenberga

Lani jeseni je organiziralo Slovensko kulturno umetniško društvo Triglav v Stuttgartu smučarsko šolo za starše in otroke, ki obiskujejo slovenski dopolnilni pouk. Po uspehih v minuli sezoni je upravni odbor društva sklenil, da tudi letos organizira smučarsko šolo.

Člani smučarske šole SKUD Triglav-Reutlingen na dvodnevnem izletu v Oberstdorfu

Vodstvo večšin na belih poljanah sta prevzela odbornika Jože in Irenca Koritnik iz Böblingena. Osem nedelj zapored so se člani vozili z avtobusom iz Reutlingena, kjer je doma večina smučarjev, na Feldberg, športno središče na jugu Baden-Würtenberga, ki je že skoraj ob švicarski meji. Da je vožnja hitreje minila, so si smučarji pomagali s šalami, igrami in prepevanjem domačih pesmi. Ob zaključku šole so se vsi udeležili tudi dvodnevne izleta v Obersdorf, kjer so na tamkajšnjih precej strmih terenih preizkusili svoje smučarsko znanje.

Dne 15. februarja je šola priredila zaključno tekmovanje na Feldbergu. Prva mesta in s tem tudi medalje so si pridobili naslednji udeleženci smučarske šole: med pionirji Rozika Šušteršič in Dejan Bonač, oba iz Reutlingena. Od članic Marta Miheličeva in izmed članov Janez Bonač, člana podružnice Reutlingen.

V soboto 20. marca so smučarji iz Reutlingena priredili smučarski bal. Dvoranico ob športnem igrišču tega mesta so napolnili do zadnjega kotička. Stene so okrasili s slikami smučar-

skih disciplin, ki so se jih vadili v šoli. Nadvse lepi so bili posnetki celotne skupine iz Obersdofra. Jože Koritnik, ki že drugo leto nadvse požrtvovalno sodeluje pri šoli, ki deluje ob vsakem vremenu, če je le dovolj snega, se je zahvalil vseh sodelujočim za izredna tovariška doživetja in podelil zaslužnim članom priznanja, diplome in medalje. Predsednik podružnice v Reutlingenu Stane Arandjelovič pa je navzoče vzpodbudil, da enako vneto sodelujejo pri šoli tudi prihodnje leto. Zdravko Vajdič, smučarski učitelj, je zatem prikazal nekaj filmov, ki so bili posneti v sezoni, ko so se člani že drugo leto srečevali ob nedeljah na pobočjih zasneženega Feldberga. K prijetnemu vzdušju so vsekakor pripomogli tudi gostje, člani podružnice iz Sindelfingena. Učenci slovenskega dopolnilnega pouka pa si niso pridobili le znanja v smučanju ter daril in priznanj, ampak tudi zdravo zagorelo polt. Malokdaj je v nemških cvetličarnah razprodanih toliko rdečih nageljnov kakor v mesecu marcu, ko slavimo jugoslovanske žene svoj praznik 8. marec. Od leta 1972, ko so bili po Baden-Würtenberškem organizirani oddelki slovenskega dopolnilnega pouka, redno počastimo matere in žene s kulturnim in zabavnim programom, pri čemer pa učenci naše šole v ničemer ne zastajajo za redno šolo v domovini. Žal, se učitelji srečujemo s svojimi učenci le enkrat tedensko, zato so pota do uspehov toliko težavnejša. Tudi prostorov nimamo, kjer bi se po pouku lahko ukvarjali z izvenšolskim delom, zato za večje prireditve v Stuttgartu uporabljamo prostore slovenskega društva Triglav, v ostalih krajih, kjer podružnice še nimajo svojega kotička, pa vadimo v najraz-

ličnejših skladiščih in zasebnih sobah.

Za nami so prijetni spomini na prireditve ob Dnevu žena, kjer se je po vseh krajih zbralo razveseljivo število slovenskih mater z družinskimi člani. Pionirji člani pionirskega odreda Triglav so s pomočjo svojih učitelj skrbno pripravili in nastopili v kulturnih programih, počastili matere s cvetjem in neštetiimi drobnimi pesmicami in recitacijami, ki so vse pripovedovale o iskreni otroški ljubezni do matere. V Sindelfingenu, kjer je bila prireditev obenem tudi veliko srečanje Slovencev, je pionirka Maja Mabuza dejala v pozdravu materam: »Veseli in srečni smo danes mladi Slovenci, vaši otroci, da vam ob vašem prazniku drage naše matere lahko tudi tukaj na tujem v kulturnem programu dokazemo, da vas imamo radi, da vam pripadamo iz vsega srca in smo vam neizmerno hvaležni za vašo ljubezen in skrb, ki jo imate z nami pri vzgoji in ohranitvi domače besede.« Predsednik podružnice Sindelfingen-Böblingen Herman Behek je na tej prireditvi izročil razredni učiteljici magnetofon, ki bo učencem zelo koristil pri slovenskem dopolnilnem pouku in ga bodo skrbno varovali.

Dobre mamice so nas po programu presenetile z mnogimi domačimi dobrotami. Dolgo v noč je odmevala slovenska pesem. Razšli smo se zadovoljni in z lepimi spomini na ta naš praznik v Sindelfingenu.

Dragica Nunčič, Stuttgart

Zanimivo pismo iz Stuttgarta

*Malo več o
dramski skupini
SKD Triglav:
»Slovenci si
prizadevamo, da
bi ostali Slovenci
tudi na tujem«*

Stuttgart je precej veliko nemško mesto, ki ima blizu sedemstotisoč prebivalcev in močno razvito industrijo. Avtomobilska industrija Mercedes, ki je tudi v domovini precej popularna, je tam doma, zatem firme Siemens, Bosch, AEG Bauknecht in še druge. V Stuttgartu dela tudi okrog trideset tisoč Jugoslovanov, v tem številu je približno deseti del Slovencev. Nemčija je kapitalistična dežela. Resda so zaslužki boljši kakor pri nas doma, toda zato tujec izcedi iz tebe prav vso moč kolikor je le zmore. Delavnik se tukaj v Nemčiji ne konča ob 2. popoldne kakor pri vas doma v Sloveniji. Normalen delovni čas se začne ob osmih in traja vse do petih popoldne. To je pač čas, ko lahko največ daš od sebe.

Naš SKUD Triglav v Stuttgartu pridno dela. Vsi, ki smo tukaj na začasnem delu in smo člani tega društva, si prizadevamo, da bi ostali Slovenci tudi na tujem. To je, da ne bi pozabili slovenskega jezika, slovenskih običajev in naše dragocene kulturne dediščine. Pri društvu delujemo v raznih sekcijah od planinske, kegljaške, smučarske, šahovske, društva prijateljev mladine, pionirske hranilnice pa do naše najbolj aktivne dramske skupine. Nekateri delajo bolj, druga manj uspešno, kakor je pač pri vseh društvih. Sicer pa za nas tukaj na tujem velja za največji uspeh, da čimveč članov

vključimo v društveno delo. Naj malo spregovorim o naši dramski skupini. Letos januarja smo nastopili v Stuttgartu s celovečerno igro Toneta Partljiča »Tolmun in kamen«. Obisk ni bil najbolj zadovoljiv, ker je bila ta igra odigrana pred nekaj meseci v stuttgartski okolici. Zatem smo v Hedelfingenu pripravili večer skečev. Dvorana je bila zasedena do zadnjega kotička. Program, ki ga je za ta večer pripra-

ceta Prešerna, ki je še posebej drag nam, ki živimo na tujem.

V Nagoldu je ena najmlajših podružnic našega SKUDA Triglav. Vodi jo predsednik Iretraut Kranjc. V drugi

Na Prešernovi proslavi v Stuttgartu 8. februarja letos

vila naša dramska skupina, je bil zelo bogat, saj smo uprizorili obenem kar pet kratkih humorističnih enodejank, ki so naše ljudi zelo razveselile.

Ob našem kulturnem prazniku 8. februarju smo skupaj s SKUD Mladost in učenci slovenske dopolnilne šole pripravili program za svečano akademijo v počastitev obletnice smrti našega največjega pesnika Fran-

Dramska skupina je položila venec na grob pokojnega Franca Horvata V Beltincih

polovici februarja je tudi tam gostovala naša dramska skupina z igro »Tolmun in kamen«. Obisk je bil zelo lep, gledalci so nam navdušeno ploskali. Saj je bil to pri njih naš prvi nastop.

Obljubili smo jim, da jih še obiščemo. Pri podružnici v Nagoldu si tudi žele ustanoviti dramsko skupino. Sodelovali smo tudi pri prireditvah v počastitev 8. marca Dneva žena. V He-

Slovesen sprejem dramske skupine SKUD Triglav v Ljubnem na Gorenjskem

Dramska skupina iz Stuttgarta na odru

delfingenu pri Stuttgartu je pripravila naša dramska skupina kratek program, po programu pa je bila prosta zabava s plesom. Igral je ansambel »Kombo-Prlek«. Vstopnina je bila samo za

moške. Organizirali smo tudi srečolov z bogatimi dobitki s katerim smo skušali delno kriti izdatke za dvorano in ansambel. Vzdušje večera je bilo enkratno. Kljub težavam s katerimi se je morala boriti, je dramska skupina dosegla uspeh za vseh pet let odkar obstaja. Dvakrat smo gostovali v domovini. Najprej je šla skupina na lastne stroške gostovat v Ljubno na Gorenjskem. Ljubenci so napol-

nili dvorano do zadnjega kotička, naši pa so se skušali v svoji dramski igri res dobro izkazati. Uspeli smo. Po predstavi so nas Ljubenci povabili na večerjo, kjer smo se ob izmenjavi zdravic bolje spoznali in povabili Ljubence, da nam v Stuttgartu vrnejo obisk in pridejo k nam gostovat. Pri našem obisku v Ljubnem se moramo posebej zahvaliti za gostoljubje družini Knific, TV Partizanu Ljubno, kra-

jevni skupnosti Podnart-Ljubno, kakor tudi njihove- mu ubranemu pevskemu zboru, ki ga vodi Marjan Eržen. Naša zahvala velja tudi tov. Francu Zupančiču in tov. Ravniku za lep pozdravni govor.

Dne 14. marca letos smo obiskali Beltince, rojstni kraj tragično prezgodaj umrlega podpredsednika našega društva Franca Horvata, kateremu se moramo zahvaliti, da je s svojimi prizadevanji dosegel, da se je društvo tako uveljavilo in ima danes toliko različnih delovnih sekcij. V Beltincih smo doživeli slovesen sprejem, kjer so nas pozdravili predstavniki krajevnih organizacij. Po starem slovan- skem običaju, ki je v Prekmurju še tako živ, so nas sprejeli z kruhom in soljo in nam izročili v pozdrav šopek rdečih nageljnov in prekmursko folklorno posebnost: iz slame spleten lestenec.

Zatem nas je vdova pokojne Franca Horvata Marija povabila na kosilo, ki je bilo res nadvse slovesno. Pozdravili smo jo in njenega sin- ka Benjamina. Lidija Giosini pa ji je deklamirala pe- sem »Mati žanje«. Zatem smo ju z ostalimi domačimi povabili na našo igro »Tol- mun in kamen«. In se je se- veda odzvala. Dvorana je bila premajhna in je veliko obiskovalcev moralo ostati zunaj. Zato so nekateri že- leli, da bi igro ponovili. Žal nam to ni bilo mogoče, ker nas je priganjal čas. Pred predstavo smo podelili pri- znanje našega društva Trig- lav KUD-u Beltinci za pri- jateljsko srečanje in medse- bojno tesnejše sodelovanje pri kulturni dejavnosti obeh društev.

Vdovi pokojnega podpred- sednika Francita Mariji Horvatovi in njenemu sinku smo poklonili v spomin fo- toalbum s slikami pokojne- ga moža Franca pri druš- tvenem delu, diplomu SKUDa Triglav in jugoslo-

vanskega kluba iz Stuttgar- ta, čisti dohodek od našega nastopa v Beltincih in zlato ogrlico z reliefno sliko nje- nega soproga, ki smo jo ku- pili s skupnimi prispevki od- bornikov.

V bližnjem gostišču nam je zatem tov. Šadlova pripravila presenečenje, ko nas je pogostila s prekmurskimi kolinami. Res smo bili vsi presenečeni nad izredno pri- srčnim srečanjem z dragimi Beltinčani in njihovo gosto- ljubnostjo za katero izreka- mo vsem skupaj in vsakemu posebej še enkrat iskreno zahvalo.

Enako naj sporočim tukaj tudi željo Marije Horvatove, ki se vsem darovalcem pro- stovoljnih prispevkov čla- nom našega SKUD Triglav iskreno zahvaljuje, posebej še dramski skupini in posa- meznikom, ki so njenemu sinku segli v roko ter ga ob- darovali.

Naj ob zaključku povem še to, da je naša dramska sku- pina začela z bralnimi vaja- mi za Cankarjevo igro Kralj na Betajnovi, ki jo namera- va vprizoriti v jeseni. To igro ne bomo igrali zato, ker jo je že uspešno postavilo na oder veliko gledaliških skupin v domovini, temveč iz razloga, ker je Ivan Can- kar mojster slovenske besede in moramo tudi Slovenci na tujih tleh biti prisotni ob stoti obletnici Cankarjevega rojstva.

Vladislav Kiderič, podpreds. SKUDa Triglav, predsednik dramske skupine

Na dnevnem redu: postopna vrnitev

Še pred leti so poti mnogih naših občanov iz najrazlič- nejših nagibov, zlasti še za- radi večjega zaslužka, vodile iz domovine v tuji, pretežno zahodnoevropski gospodar- ski prostor. Danes, ob druž- benih in še globlji gospodar- ski krizi tega sicer razvitega dela sveta pa se prične ta človeški tok iz svoje prejš-

nje smeri Jug—Sever spreminjati v svoje nasprotje in preusmerjati nazaj v dežele porekla delavcev migrantov. Zaposlovanje v tujini je bilo, je in bo tudi v prihodnje stalen problem, ki je povezan s stopnjo razvitosti posameznih dežel oziroma z večjimi ali manjšimi razlikami v njihovem razvoju. To zaposlovanje pa je povezano tudi s težnjo mnogih delavcev, da bi se premaknili k mestom, kjer je angažiran kapital in kjer lahko za svojo delovno silo dosežejo višjo ceno. To je povedano sicer dokaj poenostavljeno in grobo, a prav to daje sodobnim migracijam njihove posebnosti in globoke politične razsežnosti.

Razvoj odnosov do »gastarbeiterjev«

Tako imenovane zunanje migracije ali zaposlovanja v tujini vzbujajo zaradi svojega sedanjega obsega vedno večjo pozornost in postajajo vedno bolj pomembna prvina mednarodnih gospodarskih, socialnih in političnih odnosov. S svojo številčnostjo, strukturo in posledicami za gospodarski razvoj te zunanje migracije ne zanimajo samo medsebojno prizadetih dežel, pač pa že vso svetovno javnost. Boljše poznavanje vzrokov in posledic zaposlovanja na tujem pa je posebno pomembno za dežele, iz katerih prihajajo delavci migranti in za zatare je značilno zaostajanje v gospodarskem razvoju. Zategadelj so raziskave za Jugoslavijo, ki ima kljub kakim 450.000 povratnikom o minulih desetih letih na tujem še vedno milijon svojih državljanov, ne samo znanstveno gospodarski, socialni in politični problem, ki je kot takšen deležen vsa zadnja leta vedno večje skrbi in pozornosti.

V luči tega so se zrcalili v povojnih letih tudi naši odnosi do odhodov v tujino. Če govorimo o posameznih

fazah teh odnosov, lahko rečemo, da so nekje do leta 1952 prevladovali politično motivirani odhodi, ki jih je naša družba obsojala. Pozneje so sledile nekakšne spontane selitve, ki smo jih sicer dopuščali, vendar jih nismo želeli in odobrvali. To je trajalo nekako do leta 1965, ko se je začelo bolj ali manj organizirano zaposlovanje naših ljudi v tujini in hkrati tudi bitka za njihovo čim večjo socialno-pravno in delovnopravno zaščito. Tudi v tem poslednjem razdobju so dozorevala pri nas različna mnenja. Od takšnih, da je prav, če se ljudje zaposlujejo na tujem, do takšnih, da je to celo koristno. Res pa je, da nikoli nismo želeli, niti odobrvali tega, da bi se toliko naših ljudi v najboljših letih svojega življenja zaposlilo v tujini, kot se je to v resnici zgodilo.

Tako kot v domovini, se je spreminjal odnos do delavcev migrantov tudi v državah delodajalkah. Kljub spremembam tega odnosa, ki odseva v bistvu spremembe gospodarskega položaja v državah delodajalkah, pa sta za vse razdobje značilni vendarle nekakšni dve stalnici. Na področju ekonomskih interesov gre predvsem za dobro in razmeroma poceni plačano delo in za krepitev gospodarskega ter biološkega potenciala držav delodajalk. V družbenopolitični sferi pa gre za bolj ali manj izražen antikomunizem, za dokazovanje prednosti buržoazne družbe pred socialistično in v tem smislu za različno intenzivno indoktrinacijo tujih delavcev. Bodisi tistih, ki so predmet asimilacijskih prizadevanj kot tistih, ki se bodo prej ali pozneje vrnili v svojo domovino. Posebno vlogo pri tem igrajo nam sovražna emigracija, nemalokrat cerkev, pa tudi posamezne druge strukture v državah delodajalkah.

Če so nekatere države delodajalke še pred leti proglašale enakopravnost tujih delavcev z domačimi, poudarjajo ob sedanji gospodarski krizi popolno prednost domačih delavcev in dokaj hitro uvajajo tako imenovano selektivno politiko, kar pomeni odpuščanje nekvalificiranih in pospešeno asimilacijo kvalificiranih in visoko kvalificiranih delavcev, v katere je naša ne ravno posebno bogata družba vložila velika sredstva.

Pozitivni učinki so izostali

Vse dežele porekla delavcev migrantov so še pred leti sodile, da bi zaposlovanje v tujini poleg neposrednega ugodnega učinka zaradi zmanjšanja pritiska brezposelnih na domače tržišče dela utegnilo prinesiti tudi ugodne dolgoročne gospodarske učinke. S tem bi zunanje migracije prispevale k zmanjšanju prepada v gospodarski razvitosti med deželami porekla in deželami delodajalkami, to pa pomeni, da postopoma tudi k odpravi gospodarskih vzrokov samih migracij.

Žal se takšna optimistična pričakovanja niso uresničila. Ugotovljeno je namreč, da je zaposlovanje v tujini poleg nekaterih kratkoročnih in izoliranih pozitivnih učinkov dejavnik, ki kvečjemu povečuje razlike v gospodarskem razvoju držav porekla delavcev migrantov in držav delodajalk. S selektivno izbiro in zadrževanjem delavcev pretežno glede na potrebe delodajalcev v deželah migracije, z neracionalnim trošenjem prihrankov, s podaljšanjem bivanja v tujini zlasti tistih delavcev, ki bi lahko bili posebno koristni za gospodarski razvoj lastne dežele in podobno, zaposlovanje v tujini samo otežkoča gospodarski razvoj držav, iz katerih odhajajo delavci na delo v tujino in tako postaja dejavnik, ki samo še pospe-

šuje gospodarski razvoj držav delodajalk.

Dežele, ki zaposlujejo tuje delavce, so znale izkoristiti svojo razvojno prednost in s hitrejšo analizo vzrokov, obeležja in posledic migracij kaj kmalu spravile tuje delavce pod nadzorstvo svojih državnih in družbenih ustanov z namenom, da bi jim ti delavci ob čim manjših socialnih problemih prinesli čim večjo gospodarsko korist. Do organiziranega spremljanja in usmerjanja migracij v deželah porekla delavcev migrantov je prišlo dokaj pozneje, medtem ko je bila učinkovitost državne uprave in družbenih službe še vedno manjša od služb v deželah delodajalkah.

Smer: domovina

Zaradi naraščajoče gospodarske krize v zahodnoevropskem svetu se je po nekkih podatkih od leta 1973 do konca lanskega leta vrnilo v domovino kakih 150.000 naših ljudi, od leta 1964 do konca lanskega leta pa po več ali manj zanesljivih ocenah kar od 450.000 do 500.000. To je v absolutnem in v relativnem smislu veliko. Ni pa mogoče pri tem prezreti dejstva, da so naši povratniki v dosedanjih pogojih vračanja pretežno slabših strokovnih in fizičnih lastnosti glede na našo celotno migracijo. Njihova vrnitev je pogosto posledica negativne selekcije tujega delodajalca. Tako se z dosedanjimi vrnitvami postopoma izboljšuje struktura naših delavcev v tujini, to pa pomeni hkrati, da dosedanje vrnitve vplivajo na poslabšanje strukture aktivnega prebivalstva v Jugoslaviji. Zelo malo je namreč povratnikov, ki so z vrnitvijo v domovino dosegli pomembnejši socialno-ekonomski vzpon, kar pomeni, da je tudi njihov skupen prispevek k socialno ekonomskemu razvoju relativno skromen.

Ne glede na vse to pa številno naših povratnikov v zadnjih dveh, treh letih vedno hitreje narašča. To pa nam narekuje ustrezne ukrepe in zagotovitev pogojev za čimprejšnjo reintegracijo teh naših ljudi v gospodarsko in družbeno življenje naše dežele. Ta naloga mora biti zlasti v središču pozornosti in aktivnosti vseh družbenih sil in dejavnikov od osnovnih organizacij združenega dela, do krajevnih skupnosti, občin, republik in federacije.

Tako je zbor republik in pokrajin zvezne skupščine pred dnevi že obravnaval in sprejel obširen program ukrepov ter akcij za postopno vrnitev naših ljudi z dela v tujini. Tokrat velja poudariti da ne gre več za pobožne želje kot v letih gospodarske konjunktive v zahodnoevropskih državah, kako privabiti naše ljudi nazaj v domovino, ki so tokrat ostale največkrat neizpolnjene. Zdaj gre za gospodarsko in politično nadvse zahteven program, ki je tudi v interesu samih delavcev migrantov, kako naglo naraščajoče število povratnikov čimprej in čim ustrezneje zaposliti ter jih s čim lažjim prehodom znova vključiti v družbeno in gospodarsko življenje domače sredine.

Dragan Flisar, Večer

*Predsednik republike
Tito je obiskal
Švedsko*

*Zadovoljni
s položajem
zdomcev na
Švedskem*

Predsednik republike Josip Broz Tito je v dneh od 29. marca do 1. aprila uradno obiskal Švedsko na povabilo kralja Carla Gustava XVI. in švedske vlade. V delegaciji so bili tudi podpredsednik ZIS in zvezni sekretar za zunanje zadeve Miloš Minič

ter drugi visoki jugoslovanski funkcionarji.

V Stockholmu so predsednika Tita sprejeli z najvišjimi državnimi častmi in spoštovanjem, švedski tisk, radio in televizija pa so obisku namenili izjemno veliko prostora in pozornosti. To je prav gotovo posledica spoštovanja do osebnosti našega predsednika in do ugleda Jugoslavije, ki ga uživa v Evropi in svetu.

Pogovori med predsednikom Titom in premierom Palmejem kakor tudi med Milošem Miničem in švedskim zunanjim ministrom Svenom Anderssonom so bili izrazito delovne narave, prav tako pa tudi razgovori med posameznimi člani naše delegacije in gostitelji. V središču pozornosti sta bili vloga Jugoslavije in Švedske na mednarodnem prizorišču ter njih sodelovanje. Znova so potrdili številne podobnosti in celo enakosti stališč obeh držav do dogajanja v svetu, te pa izhajajo zlasti iz dejstva, da sta obe državi sorazmerno majhni, da sta obe blokovsko nevezani in da se obe aktivno zavzemata za mir v svetu. Znotraj tega konteksta omenimo, da sta se v pogovorih med Titom in Palmejem izkristalizirali težnji obeh držav zlasti do hitrega in učinkovitega uresničevanja sklepov helsinške konference o varnosti in sodelovanju v Evropi, do potrebe o vlaganju novih in izdatnih naporov za vsesplošno razoroževanje in do potrebe o premagovanju razlik med razvitimi in državami v razvoju.

Kot je znano Jugoslavija takšno svojo zunanjepolitično usmeritev uresničuje zlasti v gibanju neuvrščenih. Glede tega jo Švedska izdatno podpira, kar je bilo v Stockholmu s švedske strani jasno poudarjeno. Čeprav Švedska ni članica gibanja neuvrščenih, je po svojih idejah in tudi povsem določnem ravnanju (kot smo

že omenili podpira hitrejši razvoj nerazvitih, se zavzema za pravičnejše ekonomske odnose v svetu, daje med razvitimi industrijskimi državami sorazmerno največ pomoči nerazvitim, itd.) temu zelo blizu. Na 5. vrhunskem zasedanju neuvrščenih držav letos v Colombu bo Švedska gostja in neuvrščene države od nje pričakujejo zlasti podporo pri sprejemanju oziroma uveljavitvi načrtovane resolucije o svetovnem razoroževanju.

Posebno pozornost so v pogovorih namenili gospodarskemu sodelovanju med državama. To za sedaj ni zadovoljivo. Možnosti so veliko večje, pri čemer ne gre toliko za razširitev fizičnega obsega menjave, marveč za višjo kakovost. Mišljena je zlasti industrijska kooperacija, znanstveno tehnično sodelovanje in izmenjava tehnoloških dosežkov, skupno nastopanje na tujih tržiščih, vojaško tehnično sodelovanje, itd.

*Ne priseljenci, marveč
na začasnem delu*

Kot posebno poglavje omenimo pozornost, ki sta jo predsednik Tito in premier Palme oziroma delegaciji namenili vprašanju jugoslovanskih državljanov, ki se nahajajo na začasnem delu na Švedskem. Tovariš Tito je ob koncu svojega obiska znova dejal, da je Jugoslavija zadovoljna s položajem in obravnavanjem naših zdomcev v tej skandinavski deželi, podobno pa so predsedniku povedali tudi člani posebne delegacije zdomcev, ki jo je sprejel v Stockholmu.

Kljub temu pa nekatere nejasnosti še obstajajo, njihov izvor pa ni znotraj švedskih vladnih okvirov. Tako je bilo sedaj ob obisku predsednika Tita menda dokončno odpravljen »terminološko« razhajanje o tem, ali so naši ljudje na Švedskem priseljenci, kot s svojimi računski skušajo dokazati nekateri

posamezniki na Švedskem, ali pa so to ljudje, ki so prišli na začasno delo, po katerem se bodo vrnili v domovino. Kajpak gre za slednjo opredelitev in v skladu s tem je tudi povsem pravilno, da se je švedska vlada odločila zajeti v pouk v materinščini prav vse otroke naših zdomcev »v skrbi, da ne bi izgubili vezi z domovino«, kot je v zdravici na sklepni večerji dejal premier Olof Palme. Navzlic temu, da torej ne gre za ljudi, ki naj bi za stalno ostali na Švedskem, pa bodo naši zdomci že letošnjo jesen lahko delno uveljavljali nekatere pravice, ki jih drugod pojmujejo kot rezervirane izključno za domačine. V mislih imamo občinske volitve, na katerih zdomci ne bodo samo volili, marveč bodo lahko tudi izvoljeni. Ni dvoma, da bodo s tem lahko dobili še večjo možnost posredovanja svojih teženj v okolju, v katerem živijo, pa čeprav samo začasno.

V tem okviru navedimo to, da je urednik švedskega lista Dagens Nyheter v intervjuju pred obiskom tovariša Tita vprašal, kaj meni o problemu naših zdomcev. V odgovoru je predsednik med drugim dejal, da v Jugoslaviji pripravljamo vse potrebno, da bi se zdomci vrnili in zaposlili v domovini. Tovariš Tito je dejal, da nam primanjkujejo mnogi delavci v tovarnah in da bomo spričo tega, ker veliko gradimo, problem odhajanja v tujino odpravili.

*Sovražna emigracija
moti*

Za konec še omenimo, da je bila ena od tem v razgovorih problem sovražnega delovanja naše emigracije na Švedskem. To je menda edina prvina, ki je vse doslej motila sicer prijateljsko in plodno sodelovanje med državama v zadnjih 20 letih. Švedska stran je obljubila, da se bo tega vprašanja lo-

tila korenito. Razume se, da je to eden od pogojev za nadaljnje uspešno sodelovanje med državama, za katerega so sedaj odprte najširše možnosti. Povejmo, da vprašanje delovanja sovražne emigracije v veliki meri skrbi tudi naše zdomce na Švedskem, ki so često njena žrtev. Zato tudi zahtevajo odstranitev tega problema. Ne nazadnje je to njihova pravica, če ne zaradi drugega že zaradi dejstva, ker pomenijo »pomemben člen v verigi zblíževanja« med Jugoslavijo in Švedsko, kot je dejal Olaf Palme.

B. Zavrnik, Večer

Vprašanja in odgovori

Vračam se v domovino

V kratkem se mislim vrniti v domovino iz tujine, kjer sem bila nad deset let zaposlena. (ZR Nemčija). Zanimajo me naslednja vprašanja: kaj lahko uvozim brez carine, koliko bi morala plačati za eno leto star avto Opel Kadett-karavan s 3 vrati, nadalje vprašanje delovne dobe, ki sem jo prebila v Zvezni republiki Nemčiji ter pogoji za pridobitev nemške pokojnine. Končno me zanima, katere listine bi morala vzeti s seboj iz Zvezne republike Nemčije, da bi lahko v domovini uveljavila pravice iz dela v tujini (M. M., Frankfurt).

ODGOVOR: Ker ste nad deset let v tujini, lahko uvozite brez carine vse gospodinske predmete in potrebni gospodarski inventar, izvzemši motorna vozila. Motorna vozila namreč lahko uvozijo brez carine samo tisti izseljenci, ki so odšli iz Jugoslavije pred 6. aprilom 1941. Po carinskem zakonu velja za gospodarski inventar vse tisto, kar je osebi potrebno za opravljanje določenega poklica, če je tak poklic v Jugoslaviji dopusten.

Carinska osnova za avto Opel-Kadett Caravan je odvisna od moči motorja (pri 1100 cm je 37.710 din, pri 1200 cm 40.345 din — v obeh primerih gre za modele iz leta

1973, kakor je verjetno tudi vaš).

Ker ste bili v Zvezni republiki Nemčiji več kot eno leto, boste pridobili pravico do nemške rente, če imate skupaj z jugoslovansko delovno dobo najmanj 15 let zavarovanja. To rento boste pridobili z dopolnitvijo 60. leta starosti, če ste bili v zadnjih 20 letih vsaj polovico (najmanj 10 let) zavarovani. V Jugoslaviji boste pridobili starostno pokojnino z dopolnitvijo 55 let starosti, če boste imeli — skupaj z nemško delovno dobo — najmanj 20 let zavarovanja.

V Zvezni republiki Nemčiji lahko po vrnitvi v Jugoslavijo še naprej plačujete prispevke v nemško pokojninsko zavarovanje, s čimer se Vam bo nemška pokojnina še povečala. S seboj v Jugoslavijo pa morate prinesiti potrdila o zavarovanju v ZR Nemčiji (Zavarovalni zvezek — Versicherungsnachweisheft), ki Vam ga bo izstavil pristojni nosilec zavarovanja v Zvezni republiki Nemčiji. S temi potrdili boste lahko uveljavili pravice iz dela v Nemčiji, poleg tega pa se izkazali v Jugoslaviji v primeru potrebe (ako se boste zaposlili ali morebiti že uveljavili pravice iz socialnega zavarovanja).

Prostovoljno zavarovanje

Med okupacijo in po vojni sem bila zaposlena 15 let v Jugoslaviji, nato sem se z družino izselila v Zvezno republiko Nemčijo. Tu nisem zaposlena, pač pa plačujem prostovoljno rentno (pokojninsko) zavarovanje. Vprašujem, ali se po pogodbi med Jugoslavijo in ZR Nemčijo lahko sešteva delovna doba s prostovoljnim zavarovanjem, in če ne, kakšne bi bile druge možnosti (M. Ditmeier, Saarbrücken).

ODGOVOR: Zavarovalna obdobja, prebita v Jugoslaviji in Zvezni republiki Nemčiji, se priznavajo po pogodbi med obema državama tako, kakor jih priznava državi po svoji lastni zakonodaji. Tako bo moralo jugoslovansko zavarovanje prišteti zavarovalno dobo, za katero plačujete prispevke v Zvezni republiki Nemčiji, svoji delovni dobi,

in na podlagi seštevka obeh dob ugotoviti, ali izpolnjujete pogoje za jugoslovansko pokojnino. Seveda bo tudi nemško zavarovanje prištelo jugoslovansko delovno dobo k zavarovalni dobi, ki jo imate v Zvezni republiki Nemčiji, in na podlagi seštevka prav tako ugotovilo, ali imate pogoje za rento po nemških predpisih. Imate torej izglede, da boste imeli dvoje samostojnih pokojnin, eno jugoslovansko in eno nemško, seveda, ako boste izpolnjevali pogoje, ki jih predpisujeta za pridobitev pravice do starostne pokojnine ena in druga država. Pripominjamo, da Jugoslavija zahteva v Vašem primeru najmanj 25 let zavarovanja za samostojno jugoslovansko pokojnino, najmanj 20 let pa za pokojnino, odmerjeno z uporabo določb konvencije o socialni varnosti med obema državama.

Dokup delovne dobe

Moja žena je bila zaposlena v Jugoslaviji en mesec manj kot pet let, nato pa je morala zaradi nosečnosti delo prekiniti. Pozneje je bolehal in se zaradi bolezni ni mogla več zaposliti. Zanima me, ali bi se dalo dokupiti manjkajoči mesec delovne dobe v Jugoslaviji, tako da bi imela skupaj polnih pet let delovne dobe in tako prispevki ne bi bili vrženi v stran. (V. M., ZRN).

ODGOVOR: Žal v Jugoslaviji ni mogoče dokupiti manjkajoče delovne dobe, temveč je mogoče dokup let le za povratnike, ki so bili zaposleni v tujini v državi, s katero Jugoslavija nima sklenjene konvencije o socialnem zavarovanju. Tudi sicer ni v Jugoslaviji možna vrnitev vplačanih prispevkov, kot je bilo to do nedavnega mogoče v Zvezni republiki Nemčiji. Za pet let delovne dobe pa vaša žena ker bi morala biti zaposlena najmanj 25 let, da bi pridobila pravico do jugoslovanske pokojnine. Drugo bi bilo, ko bi se bila vaša žena zaposlila v Zvezni republiki Nemčiji: v tem primeru bi se obe delovni dabi sešteli in bi morda na ta način vaša žena le prišla do pokojnine bodisi v eni od obeh držav ali pa v obeh.

Rudarska renta iz ZR Nemčije

Od nemškega rudarskega zavarovanja dobivam od 1. februarja t. l. nemško rudarsko rento. Preden sem odšel na delo v Zvezno republiko Nemčijo, sem delal tri in pol leta tudi v Jugoslaviji. Ker sem star šele 55 let, najbrže za ta leta ne bom dobil še jugoslovanske pokojnine. Ker pa se bom vrnil v kratkem v Jugoslavijo, me zanima, kdo bo zame plačeval zdravstveno varstvo. Tukaj so mi rekli, da bo v primeru, ako ne bi dobil od Jugoslavije nobene pokojnine, plačevalo zame zdravstveno varstvo nemško zavarovanje, sicer pa jugoslovansko zavarovanje. Kako je torej s to zadevo (M. Galičič, Herten, ZRN)?

ODGOVOR: V Jugoslaviji boste pridobili starostno pokojnino šele z dopolnitvijo 60 let starosti, in sicer tudi v primeru, če imate samo tri in pol leta jugoslovanske pokojninske dobe. Do takrat pa boste kot uživalec nemške rudarske rente zdravstveno zavarovan v breme nemškega zavarovanja. Ko se boste vrnili v domovino, se boste javili z odločbo nemškega rudarskega zavarovanja pri najbližji zdravstveni skupnosti v Sloveniji, ki Vam bo omogočila na temelju te odločbe zdravstveno varstvo v Jugoslaviji. Stroški se bodo vsako leto poračunavali z nemškim zavarovanjem. Ko boste pridobili še jugoslovanski del pokojnine, torej čez pet let, pa bo zdravstveno varstvo prešlo v breme jugoslovanskega zavarovanja, če boste seveda stalno prebivali v Jugoslaviji. Takrat bo nemško zavarovanje razbremenjeno stroškov zdravstvenega varstva za Vas in družino.

Zahvaljujoč sporazumu o socialni varnosti med Jugoslavijo in Zvezno republiko Nemčijo, je torej za Vas in družino poskrbljeno tako glede pokojnine, kakor glede zdravstvenega varstva, zato ne odlašajte z vrnitvijo v domovino.

dr. Lev Svetek

Belgija

Naše društvo v zlatem letu

Letos praznuje naše Slovensko delavsko društvo v Aumetzu svoj zlati jubilej — 50-letnico. Jubilejno slovesnost bomo imeli 16. maja in nanjo vabimo tudi predstavnike Maticе. Proslave se bodo udeležili tudi rojaki iz Holandije, kakor tudi iz Loraine in delegacija iz Severne Francije. Sodelovala bo tudi godba na pihala iz Aumetza. Dne 25. januarja smo imeli zborovanje in to prvič v lastnem društvenem domu. Po poročilih, ki so jih podali tajnik Janez Tolmajner, Marija Pecovec in Andrej Pišljar, ki sta odgovorna za društvene pevske zборе, blagajnik Jakič in predsednik Peternel, smo na občnem zboru ugotovili, da je za nami leto polno marljivega dela. V kratkem povzetku naj navedem, da ima zdaj društvo blizu 120 članov in da pri društvu delujejo trije pevski zbori: moški, mladinski in otroški. Nastopali so na slovenskih in francoskih prireditvah in to doma v Metz, v Essnu, Audum le Roman ter v Freymingu, kjer prireja Jugoslovansko društvo Jadran vsako leto jugoslovanski piknik. Organizirali smo društveni izlet za člane in družine in obiskali pokrajino Ardenes. Odrasli in otroci se vsako leto vesele miklavževanja. Tako smo tudi lani na tej prireditvi obdarovali otroke, pa tudi naše upokojenke in vdove. Pri gradnji in urejanju našega doma smo vsi pridno poprijeli in s prostovoljnimi deli opravili potrebna zidarska, mizarska in instalaterska dela. Naša vinska trgata je vsako leto posebej priljubljena društvena prireditev v našem okraju, ki tudi izdatno koristi naši društveni blagajni. Kar štirideset članov ima polne roke dela pri organizaciji in izpeljavi te prireditve. Prepričani smo, da brez požrtvovalnega skupnega dela društvo ne bi moglo delovati.

Dne 1. februarja smo se zbrali na društvenih volitvah. Večjidel je ostal dosedanji odbor z manjšimi spremembami. Za predsednika je bil izvoljen Ernest Pecovec za podpredsednika pa Jože Peternel.

Dne 23. marca se je štiričlanska delegacija našega društva v Strasbourgu udeležila sestanka predstavnikov vseh društev v pokrajinah, ki jih zajema naš konzulat v Strasbourgu. Naš predsednik je bil izbran za člana koordinacij-

skega odbora društev, ki je bil izvoljen na tem sestanku.

Naš generalni konzulat v Strasbourgu nam je dal pobudo in obljubil pomoč pri organiziranju tečaja za pouk slovenščine za naše otroke in event. tudi za odrasle. Predlog smo z veseljem sprejeli.

Jože Peternel

Francija

Društvo »Jadran« je počastilo dan žena

V nedeljo 7. marca popoldne smo se žene v velikem številu zbrale v društvenem lokalu Bach, Freyming, na proslavi ob dnevu žena, ki ga nam je pripravilo društvo »Jadran«. Vesele smo bile, da se je našemu povabilu odzval tudi naš generalni konzul iz Strasbourga, ki nas je obiskal s svojim sinom. Mize so bile polne dobrot. Članice so napekle potic, tort in drugega pečiva. Mnoge so vse to poklonile, da bi bilo naše praznovanje čim bolj prijetno in bi zraven še pomagale naši društveni blagajni, ki pa je seveda tudi dala svoj lep prispevek za pogostitev. Predsednik društva Jože Zdravič je z lepim nagovorom pozdravil navzoče in čestital k praznovanju. Nadaljevala sem pa jaz podpisana ter se pridružila njegovim mislim. Lidija Sajevec je nato recitirala pesem »Vse mamice sveta« in vsaki ženi pripela na prsi rdeč nagelj. Cankarjevo črtico »Pismo materi« je nato prebrala Irenca Marušičeva iz Nancyja. Deklamacijo »Mamica, 8. marec, tvoj praznik« je povedala Irenca Šinkovec. Temu so sledile še razne točke, ki so jih zapeli ali zaigrali na klavir Irenca Marušič in njen brat Damijan ter Lidija Sajevec. V duetu sta zapela Franci Pouh in Marlenka Sajevec-Lorsing, spremljal pa ju je orkester Karlija Škrube. Tudi za poskočne noge je bilo preskrbljeno in tako so moške zvečer kar dolgo čakali na svoje ženske, da so se vrnile s svojega prijetnega praznovanja. Zamerili jim pa seveda prav gotovo niso, saj je 8. marec samo enkrat v letu.

Karolina Škruba

Tudi v Jeanne d'Arc zlata obletnica

Tudi naše društvo sv. Barbare v Jeanne d'Arc je vstopilo letos v svoje jubilejno zlato leto. Še vedno pridno

dela, čeprav njegovo delo ni več tako živahno kakor je bilo pred leti. Društvo več ne prireja veselic, kakor jih je prejšnja leta, ker so z njimi preveliki stroški. Redno se pa udeležujemo proslave 29. novembra, ki jih zadnja leta organizirata Jugoslovansko društvo Jadran v Freyming-Merlebachu. To društvo ima na razpolago veliko dvorano za prireditve, v naši naselbini je pa nimamo. Vsako leto priredimo za člane in družine izlet ter se radi udeležujemo prireditev ob obletnicah domačih društev. Pohvaliti moramo člane, da se v zadnjem času bolj pridno udeležujejo društvenih sestankov. Naša največja vsakoletna prireditev je družinski večer, ki ima nad sto obiskovalcev. Lani je bil obisk te prireditve kar rekorden, saj je prišlo nad sto dvajset članov in članic. Na tem večeru vsako leto postrežemo z domačimi slovenskimi jedili. Tako je bilo tudi na zadnjem družinskem večeru. Naš član, ki je pravi strokovnjak za to, je pripravil imeniten golaž. Članice so pa spekle naše slovenske potice, zavitke in podobne domače dobrote. Res je bilo vse po naše, le vina so bila francoska. Vsak član je dobil k večerji pol litra vina. Za dobro voljo nam je igral kvintet Triglav pod vodstvom Fre-

Odbor društva Sv. Barbare iz Jeanne d'Arc za leto 1976. Društvo slavi letos 50-letnico

dija Vipotnika. Tudi tombole ni manjkalo. Za glavni dobitek pa je bila slastna šunka. Bilo je takšno prijetno razpoloženje, da se nikomur ni dalo oditi domov. Tako smo se poslovili šele okoli četrte ure zjutraj. Dne 11. decembra lani nas je obiskal Miklavž in otrokom prinesel slaščice.

V nedeljo 29. februarja smo imeli letni občni zbor. Z veseljem sem odprl sestanek in pozdravil člane, ki so se zbrali v tako lepem številu kakor že dolgo ne. V minuti tišine smo posvetili svoje misli lani umrlim članom: 81-letni Krevljevi, 82-letni Šuštarjevi in 76-letnemu Babošku. Vse tri pokojne smo na zadnji poti spremili z zastavo in jim položili venec na grob. Res, danes ni med nami nikogar več, ki je bil pred 50 leti pri ustanovitvi našega društva.

V kratkem uvodnem govoru sem se zahvalil odboru in tistim članom, ki so pomagali pri prireditvah, predvsem pri družinskem večeru. Naj bi še vnaprej ostali tako zvesti in privrženi svojemu društvu, ki je najstarejše izmed enajstih društev v našem kraju. Na to so lahko upravičeno ponosni stari člani, kakor tudi tisti, ki so v zadnjih letih pristopili k društvu. Naš letošnji društveni jubilej bo prvi zlati jubilej v naši naselbini.

Opozoril sem člane, da bo pri pripravah za jubilejno prireditev treba dobro poprijeti in pridno pomagati odbornikom, da bo vse uspelo kakor je treba. Soglasno so navzoči člani sprejeli poročilo tajnika in blagajnika ter z odobravanjem pozdravili dva nova člana, ki sta lani pristopila k društvu. Pred volitvami sem zaprosil, da bi izbrali drugega predsednika zaradi moje bolehnosti. Pa so bile vse besede zastonj. Soglasno sem bil ponovno izvoljen za predsednika.

Tako je odbor našega društva v jubilejnem letu naslednji: predsednik Johan Pribošek, za Citè Chênes Alojz Grčar, za Citè Chapelle Anton Pribošek. Prvi tajnik Anton Poje, drugi tajnik Ivan Radek. Prvi blagajnik Daniel Tušar, drugi blagajnik Matija Jerbič. Namestniki: Rudi Bračun, Bruno Banovič in Iris Adam. Preglednika računov: Maks Kozole in R. Bračun. Zahvalil sem se za zaupanje in obljubil, da bom v tem našem jubilejnem letu delal v društvu kolikor mi bo le mogoče in mi bo zdravje dopuščalo. Zatem smo se podrobno dogovorili glede naše jubilejne prireditve in sprejeli program, ki sem ga predlagal. Sklenili smo tudi, da se bomo udeležili jubilej-

nega praznovanja ob 50-letnici Slovenskega delavskega društva v Aumetzu, ki bo 16. maja.

Naša jubilejna prireditev, na kateri bo sodeloval tudi ansambel »Zadovoljni Kranjci« iz Ljubljane, bo v nedeljo 20. junija. Naše društvo vabi na to prireditev vse Slovence od blizu in daleč, ne glede, če so člani našega društva, vsi ste dobrodošli. Pridite in veselo praznujte z nami naš zlati društveni jubilej.

Vse Jugoslovane v katerikoli državi živite v svojem jubilejnem letu toplo pozdravlja Društvo sv. Barbare iz Citè Jeanne d'Arc, Moselle, Francija.

Johan Pribošek, predsednik

ZDA

Diamantni jubilej Prosvete

Res ni treba izgubljeni besed o zavednosti naših rojakov. Eden zelo prepričljivih dokazov tega je nedvomno tudi akcija za ohranitev dnevnice Prosvete, časopisa Slovenske narodne podporne jednote, ki letos praznuje svoj diamantni jubilej, 60-letnico izhajanja. Ne bomo ponavljali žalostnih dejstev iz zadnjih let, ko je bilo resno ogroženo nadaljnje redno izhajanje dnevnice Prosvete, ker smo o tem sproti in podrobno poročali. Enako smo tudi pisali, kaj vse so storili rojaki za ohranitev svojega priljubljenega slovenskega časopisa. Naši slovenski rodoljubi v ZDA in Kanadi so zanj res odločno stopili v bran. Namesto umrlih naročnikov so naročali list za znanca v ZDA in za svoje in prijatelje v domovini. Ob obletnicah in jubilejih so se v spomin umrlih s prispevkom spomnili svojega lista. Tako so, kakor bomo v Prosveti, lani zanj zbrali 190 novih naročnikov in za 18.000 dolarjev prispevkov. Skoraj 5000 dolarjev od teh je prinesla velika prireditev clevelandskega odbora za ohranitev dnevnice Prosvete. Dne 14. aprila letos so v Slovenskem domu v Waukeganu imeli velik nastop harmonikarjev in so čisti dohodek od prireditve namenili v pomoč Prosveti. Ko boste to brali, bo zaključeno že tudi gostovanje znanega slovenskega ansambla Mihe Dovžana, ki ga je poslala domovina v pomoč dnevnici Prosveti. Ta znana slovenska glasbena skupina ima na programu dvajset nastopov po slovenskih naselbinah v ZDA in v Kanadi v provinci Ontario. Prepričani smo, da so njeni

nastopi, ki so povsod težko pričakovani, prinesli našim rojakom ob domači glasbi, pesmi in besedi veliko veselja in užitka in kar je glavno prispevali lepo darilo k diamantnemu jubileju Prosvete.

Nagrada - obisk domovine

V aprilski številki smo vam že povedali, da letos organizira iz ZDA skupinski obisk tudi Slovenska narodna podpora jednota in da bodo s to skupino prispeli k nam na obisk tudi člani, ki so si v nagradni kampanji za nove člane SNPJ pridobili pravico do glavne nagrade — brezplačnega obiska domovine. Danes vas bomo seznanili z nagrajenci. Rezultati so kar lepi, saj beremo v Prosveti, da si je sedemnajst udeležencev nagradnega tekmovanja osvojilo kar 38 glavnih nagrad, kar pomeni, da so nekateri izmed njih dobili po več glavnih nagrad. Najbolj prizadevni so bili: Frank Lukan, tajnik društva št. 38 v Midwayu, Pa, ki si je pridobil devet glavnih nagrad. Na drugem mestu je John Barufaldi, prizadevni član društva št. 6 v Syganu, Pa. in član glavnega odbora SNPJ, ki si je v nagradni kampanji pridobil šest glavnih nagrad. Na tretjem mestu s tremi glavnimi nagradami pa je Ed Ramous, tajnik istega društva št. 6 v Syganu. Vsak po dve glavni nagradi pa so si osvojili: Roger Ewanish, tajnik društva št. 715 v Universalu, Pa., Josephine O Shinsky, tajnica društva št. 138 v Strabane Pa., Joseph Plešivec, tajnik društva št. 158 v Euclidu, Ohio, Avgust Longo iz društva št. 225, v Girardu, Kansas, Ann Feltes iz društva št. 776 v Enon Valley, Pa. in Joseph Kosich, tajnik društva št. 8 v Chicago 111.

Po eno glavno nagrado so si pridobili: Stella Murn, tajnica društva št. 259 in članica glavnega odbora SNPJ v Meadowlands, Pa., Andy Hrvatin, tajnik društva št. 355, Painsesville, Ohio, Frank Bregar, tajnik društva št. 87 v Herminie Pa., Doris Sadar, tajnica društva št. 5 v Clevelandu in članica glavnega odbora jednote, Albina Sadar, tajnica društva št. 118 v Pittsburghu John Rajkovich, tajnik društva št. 323 v Irenwoodu, Mich., Jennie Zaman, tajnica društva št. 142 in glavnega odbora v Clevelandu in Mary Torok v Ben Air, Pa.

Mnogi imen med zmagovalci v nagradni kampanji za nove člane SNPJ že dobro poznamo iz prejšnjih podobnih tekmovanj, ko so se tudi izkazali in bili nagrajeni. SNPJ čestitamo k

uspeli kampanji, vsem zmagovalcem pa kličemo na veselo srečanje v domovini!

V počastitev dvestoletnice

Slovenski pevski zbor Glasbene matice je v soboto 13. marca priredil v Slovenskem narodnem domu v Clevelandu vedro spomladansko prireditev pod naslovom »Bicentennial Evening«, ki je bila posvečena dvestoletnici ZDA. Kratek izbran koncertni program pod vodstvom dirigenta Vladimirja Malečkarja so domiselno povezali z večerjo in domačo družabno zabavo.

V letošnjem odboru Glasbene matice so: predsednica June Price, podpredsednici Marie Shaver in Dolores Mihelich, tajnik in blagajnik Joseph Batis, zapisnikar Eilen Ivancic in pevodja Vladimir Malečkar.

Sijajen koncert Jadrana

Koncert slovenskega pevskega zbora Jadran, ki je bil v nedeljo 7. marca v Clevelandu, je bil posebno doživetje za nas slovensko in angleško govoreče ljubitelje petja. Posvečen je bil dvestoletnici ameriške neodvisnosti in so bile na programu slovenske in zatem stare ameriške pesmi pod naslovom »Bicentennial Salute«. Dirigiral je priznani glasbeni pedagog Reginald Resnik, ki je obenem več pesmi aranžiral v angleščini. Pevski zbor Jadran ima štiriinštirideset pevcev in pevk. Prevladujejo pevke. Skoraj vsi so rojeni v Ameriki iz drugega in tretjega rodu naših izseljencev.

V prvem delu programa so pevci zapeli deset pesmi z Venčkom narodnih. Adamičevi »Godci« so nas ponosili v veselo razpoloženje, zatem pa nas je v Venturinijevi »Nocoj, pa oh nocoj«, posebej prevzel mladi David Skrajnar, ki je predhodni solo krasno zapel. Hvaležni smo za tvoj nastop, David. Sledile so Adamičeva »Moj fantič sem po polju gre«, Pregljeva »Venite rožce moje«, kjer je prehodni sopran solo pela Betty Resnik. Sledil je Venček narodnih. Florence Unetich in Angela Žabjek sta z občutkom zapeli Avsenikovo »Prehitro mine mladost« in Slakovo »Triglav« ob spremljavi harmonike, ki jo je igral Gil Dobida. Adamičevo »Završki fantje«, narodno podoknico in Jerebovo »O kresu« je zapel moški zbor. Vsi so poželi za sluzhen aplavz.

V drugem delu programa so peli izključno ameriške pesmi iz časa zad-

njih dvesto let pod naslovom »Bicentennial Salute«. Za uvod so nastopili trije fantje v noši izpred dvesto let. Z bobnom, piščalko in ameriško zastavo so korakali prek odra, zbor pa je zapel: »This is my Country (Jacobs). Sledile so še pesmi: »Yenkee Doodle« v Resnikovem aranžmaju, »Johnny Has Gone For A Soldier« (ženski zbor), »Balm in Gilead« (Mešani zbor), sopran solo F. Unetich, Steffetova »Battle Hymn of the Republic« tenor solo D. Skrajnar, Gilmorejeva »When Johnny Comes Marching Home«, sopran solo B. Resnik ter Fosterjeva »Beautiful Dreamer« s spremljavo violin in klavirja. Florence Uneticheva je v samospěvu z občutkom zapela Severbeyevo »He's Gone Away« tožbo osamele žene. Poslušalcem so bile zelo všeč popevke kakor je »Oh, Susanaah« v aranžmaju R. Resnika in druge. Lepo je bilo tudi poslušati venček iz dvajsetega stoletja, Hendersonovo »Five Foot Two«. Pevce je spremljala na klavirju Dorothy Vogelina, napovedovala je Sue Blaney, Besedilo je prispevala Florence Unetich, ki je obenem režirala program in Helen Prebevšek.

Hvaležni smo zboru za tako lep koncert, ki je vsestransko uspel. Obisk je bil zelo lep, tako da mnogi niso niti dobili prostora. Med obiskovalci je bil tudi novi jugoslovanski konzul v Clevelandu Stane Lenardič in dr. Edie Gobec oba z ženama in naše stalne obiskovalke iz Barbertona Valenčičeva in njena prijateljica C. Davis, Tomšičevi iz Republic Pa. ter številni člani in članice sosednih pevskih zborov. Po koncertu je bila družabna zabava s plesom. Vodstvu in zboru Jadran čestitamo k uspeli prireditvi.

Jevševarjev

Zlati jubilej Slovenskega delavskega doma

Slovenski delavski dom v Clevelandu praznuje letos 50-letnico obstoja. V tem domu je vključenih nad trideset društev in organizacij. Jubilejno slavje, ki bo trajalo kar tri dni, bodo imeli v zadnjih majskih dneh. V okviru tega praznovanja bo tudi velika povorka skozi clevelandsko in euclidsko naselje. K jubileju tudi naše pristrčne čestitke!

Med prijatelji

Ko sem prejela žalostno pismo, v katerem mi je priljubljeni dopisnik Prosvete Louis Rebol iz New Smyrna

Beach sporočil, da mu je v začetku marca umrla dobra žena Pavla, moja draga prijateljica, me je vest globoko prizadela. Pokopali so jo 5. marca na pokopališču Lakeview v Clevelandu, kakor je sama želela. Od nje so se posebej lepo poslovile članice Progressivnih Slovenk in člani Kluba upokojencev. Zakonca Rebolova sta letos v februarju praznovala 63-letnico skupnega življenja. Edina uteha v tej globoki žalosti ob izgubi svoje družice bodo spomini na pretekla leta. Tudi v teh je zajeta globoka žalost, saj nikoli nista mogla preboleti izgubo ljubljenega sina Elmerja, inženirja atomske energije.

V zadoščenje mi je, da sem bila letos precej časa v njuni družbi. Vedno sta me nagovarjala: »Podaljšaj svoje počitnice v Smyrni in res se je moje bivanje v Smyrni podaljšalo od dveh na šest tednov. Ko sta me peljala na avtobusno postajo v družbi njune zveste prijateljice Olge Jesenšek, ni nihče izmed nas slutil, da se z drago Pavlo ne bova nikoli več videli.

Pavla in Louis Rebol sta opravila med našimi ljudmi v New Smyrni veliko dobrih del. To dobro vem, saj sem bila sama deležna njune gostoljubnosti, kakor prej tudi moja sorodnika pokojna Mary Ipavec in njen še živeči mož Frank. Mary mi je večkrat rekla: »Na koga naj se popolnoma zanesem za pomoč v sili in potrebi, kot na Rebolove. Veliko nas je, ki nimamo svojega vozila, da bi se v potrebi hitro zapeljali do zdravnikarja, v bolnišnico ali pa na seje in oddaljene prireditve. Vem tudi, da midva nisva edina, ki sva deležna njune ustrežljivosti. Vsa ta leta sta naju Rebolova vozila z avtomobilom kamor sva nujno hotela ali morala iti. Naštejem ti lahko tudi primere, kjer sta se na prošnjo odzvala našim vdovam in obnemoglim rojakom. Mary Ipavec je celo določila Louisa Rebola brez njegove vednosti za upravitelja svoje oporoke. Takšno zaupanje so imeli ljudje v Louisa in Pavlo. Zdaj, ko je ostal tako nenadoma sam, vsi želimo, da bi Louisu še dobro služile oči, da bi še prejel podaljšano voziško dovoljenje in bi pomagal sam sebi, če drugim ne bi več mogel. Dragega Louisa bo izguba dobre žene hudo prizadela, a prepričana sem, da kot razumen človek ve, da se usodi narave pač ne moremo zoperstavljati, ampak le pokoriti. Žal, drugega izhoda ni! Globoko sožalje njemu, sinu Edwardu in ostalim!

Drugo žalostno pismo sem prejela od znane pevke in kulturne delavke Mary Ivanusheve iz Clevelanda. Zvedela sem namreč od znancev, da je njen brat Vatro Grill moral takoj po prihodu iz Ljubljane v ZDA v bolnišnico. Govoricam ni vselej verjeti, zato sem hotela to izvedeti od njegove sestre. Mary mi je sporočila, da so žalostne novice resnične. Vatro je bil že pred odhodom iz Ljubljane resno bolan, zato sta morala z ženo Ann odložiti potovanje na pozno jesen. Prav zaradi tega po prihodu v ZDA Vatro tudi ni prišel v Cleveland. Bal se je, da bi se mu stanje v vlažnem ozračju še poslabšalo. Tako je potoval naravnost k starejšemu sinu Edwinu v Vancouver, Ann pa se je sama ustavila v Clevelandu za nekaj tednov, nakar sta s svakinjo Mary Ivanush skupaj odleteli do Vatra. Mary je zapisala v pismu o svojem bratu: »Vatro je veliko dal in veliko žrtvoval ker je ljubil svoje delo. Nikoli ni tožil, skratka, bil je potrpežljiv.«

(Z iskreno željo, da bi se Vatro »kljub vsem bolezenskim nadlogam izlizal« in se veselil tiska svoje knjige, ki bo izšla v Ljubljani, Tončka Simčičeva zaključuje svoje srečanje z Ann in Vatom Grill, žal, se to ni uresničilo in kakor smo že poročali je rojak Vatro Grill, znani kulturni delavec in publicist, v nedeljo 21. marca umrl v Santa Clari v Kaliforniji. Uredništvo) Konec tedna v nedeljo, 14. marca, sva se v Jugoslovanskem klubu sešli z dolgoletno prijateljico Mary Kramerjevo iz Pompano Beacha. Mary je medtem marsikaj hudega doživela. Izgubila je svojega moža Franka in pred dobrega pol leta še edinega sina Donalda starega 47 let. Smrt ga je doletela, ko je telovadil pred hišo. Kar nenadoma, pred njenimi očmi, se je zgrudil in umrl. Ali more biti kaj hujšega za mater? To je bil res strašen udarec za mater Mary, Donaldovo ženo in njuna dva sinova.

Na Marynem obrazu sem brala globoko bolečino. Vse, za kar sta skupaj živela skozi leta s pokojnim soprogom, ji je bilo odvzeto. A tukaj sta njena vnuka, in čas, ta dobri tolažnik, celi in zaceli rane. Upaj, draga prijateljica Mary!

Še isto nedeljo popoldne smo se s prijateljema Molly in Nickom Bogus odzvali povabilu znanih rojakov Mary in Cirila Grilc in se odpeljali v Ft. Lauderdale, enega najlepših predelov mesta. Tam stanujeta Grilčeva v zimskih mesecih.

Če govorimo o družabnosti in gostoljubnosti, tedaj zaslužita Mary in Ciril Grilc prvo nagrado. Večkrat sem že rekla, kako je vendar mogla Mary vse svoje življenje prestatati izven takšnih organizacij kakor so bili dramski in pevski zbori v Clevelandu? Saj ima lep glas in bi lahko igrala lepe karakterne vloge. In veste kaj mi je na to odgovorila? »Tisti, ki ste nastopali, ste morali imeti tudi svoje gledalce in poslušalce. Med temi pa sem vselej in povsod bila tudi jaz.« Mene ta njen odgovor ni čisto zadovoljil. Kaj pa njen mož Ciril? To vam je dobra dušica, da malo takih. Že na obrazu zna brati željo vsakogar. Večinoma je živel v New Yorku in je doma blizu Begunj na Gorenjskem, od koder so doma tudi godbeniki Avseniki.

Mary Grilc je leta 1957 še kot dekleta s priimkom Maršič, osebno doživela potop ladje »Andrea Doria«. To je bilo hudo doživetje, ki bi zaslužilo, da bi ga podrobno opisala. Mary je rojena v Ameriki, govori lepo slovensko in bi res lahko lepo opisala kaj je doživela z drugimi potniki-sotrpini v tistih šestih hudih urah na potapljanju se ladji preden jih je druga ladja rešila. Nesreča se je zgodila ob 11. ponoči, rešeni pa so bili ob 5. zjutraj. Mary, ojunači se in napiši kaj o tem. Zdaj sem na počitnicah in nerada pišem. A včasih te razmere, dogodki prisilijo, da se vsedemo in napišemo nekaj besed o vseh teh naših dobrih ljudeh in tako sem to napisala.

*Tončka Simčič
Fort Pierce, Florida*

Kanada

»Cvetje v jeseni« v Montrealu

Slovensko športno društvo »Triglav« iz Montreala je pripravilo tamkajšnjim Slovencem prav prijetno presenečenje. Prvikrat odkar žive v tem velikem kanadskem mestu, so si lahko ogledali slovenski celovečerni film in to »Cvetje v jeseni«, film, ki je posnet po znani lepi Tavčarjevi povesti. Organizacija predvajanja je prevzelo slovensko športno društvo »Triglav«. Film so predvajali dne 3. in 4. aprila. Glede na to, da v Montrealu ne živi veliko naših rojakov, so bile filmske predstave dobro obiskane. Vsi gledalci so bili silno navdušeni nad lepimi pokrajinskimi prizori v filmu, nad odlično re-

žijo in izvrstno igro posameznih igralcev. Posebej jih je navdušilo seveda tudi to, da so igralci slovensko govorili. Uspeh je bil popoln in vsi so želeli, da bi v Montrealu še kdaj prikazovali slovenske filme. »Cvetje v jeseni« je našemu društvu posredovala Kanadska slovenska skupina za kulturno izmenjavo iz Toronta. Športno društvo »Triglav« je filmske predstave dobro organiziralo. A naj spregovorimo še o društvu samem. Športno društvo »Triglav« je bilo ustanovljeno lani z namenom, da se slovenski mladini v Montrealu posreduje športno udejstvovanje. Pri društvu je bilo ustanovljeno nogometno moštvo, ki bo letos prvokrat pod zastavo Triglav-Alpes v Montrealu organizirano igralo nogomet v tretji conski ligi. Pozimi je nogometno moštvo treniralo v dvorani. Prvo tekmo pa bodo odigrali v Montrealu 15. maja. Iz vrst društva »Triglav« smo dobili prvega slovenskega nogometnega sodnika Martina Janežiča. Člani društva, kakor tudi ostali Slovenci v Montrealu z nestrpnostjo pričakujejo olimpijskih iger, ki bodo v Montrealu 17. julija letos. Upajo, da bodo ob tej priliki lahko pozdravili tudi kakšnega slovenskega atleta, člana jugoslovanske olimpijske ekipe.

Vladimir Urbanc

Brazilijska

Ob smrti Andreja Mozetiča

V januarju je med daljšim obiskom pri sorodnikih v rodnih Renčah na Vipavskem umrl naš brazilski rojak Andrej Mozetič. Še v letošnjem letu se je nameraval iz Brazilijske za stalno vrniti v domovino, vendar pa ga je smrt prehitela v njegovih načrtih. Ohranila ga je doma za vedno. Andrej Mozetič je bil rojen leta 1901 v delavski družini v zaselku Vinišče pri Renčah. Kakor večina drugih tamkajšnjih fantov se je tudi on izučil zidarske obrti, kmalu pa se je seznanil tudi z naprednimi delavskimi gibanji. Bil je med ustanovitelji delavskega pevskega zbora v Renčah, leta 1921 pa je bil tudi med ustanovitelji naprednega društva Ljudski oder. Fašizem je uničil vsa napredna slovenska društva in ljudje so se začeli množično izseljevati prek morja. Renčani so se napotili predvsem v Brazilijo. Leta 1927 je odpotoval tja z manjšo

Andrej Mozetič, v Renčah pred Vodopivčevo hišo, ob njem sestri Ernesta Vodopivec, in Danica (v beli bluzi), ki že od leta 1927 živi v Milanu. Slikano oktobra 1975

skupino vaščanov tudi Andrej Moze- tič, kjer je bila v Sao Paulu že pre- cejšnja slovenska skupina. Zidarska zadruga v okviru slovenskega društva Ornus je tudi sama prevzemala večja zidarska dela. V letih 1935 do 1942 je bil Andrej Mozetič delovodja pri firmi Camargo et Comp. Mescita, leta 1948 pa je postal samostojen zidar. Vse od ustanovitve, 27. maja 1928, je bil Andrej Mozetič aktiven član dru- štva Ornus, v okviru katerega je bil takrat ustanovljen pevski zbor, tam- buraški zbor, šahovski klub, dramski odsek in podporni odsek. Tudi med drugo svetovno vojno je Andrej Mo- zetič aktivno sodeloval pri zbiranju pomoči žrtvam vojne.

Prvikrat je bil na obisku v domovini leta 1968, drugič pa v maju 1975. Uredil si je tudi vse potrebno za pre- jemanje pokojnine potem, ko bi se za stalno vrnil v svoje rodne Renče.

Andrejeva smrt je bridko odjeknila tudi med njegovimi prijatelji v Brazi- liji, ki so ga nestrpnno pričakovali, da jim bo prinesel lepe novice iz domo- vine. Bil je pravi revolucionar, pro- letarec in zaveden Slovenec.

Ciril Zupanc

Avstralija

Nekaj novic o našem

»Jadranu«

Odbor našega Primorskega socialnega kluba Jadran v Montrealu je 25. janu- arja sklical občni zbor. Udeležba je

bila velika. Zbrali smo se, da izvoli- mo novo vodstvo, kajti dosedanji od- bor je izvrševal svojo dolžnost kar štiri leta, vse od ustanovitve kluba. Zato so odborniki in tudi člani me- nili, da je čas, za te odgovorne delov- ne naloge vpreči nove moči in dodati nove odbornike. Seveda s tem ni re- čeno, da dosedanji odborniki niso za- dovoljivo opravljali svojih dolžnosti. O ne! Prav nasprotno, saj izvršeno de- lo samo zgovorno dokazuje, da je bi- lo v preteklih letih veliko narejenega. Tako je v tem času naš klub prišel do svojega zemljišča, hiše, sanitarnih naprav, parkirišča, športnega in otro- škega kotička, prostora s kamnitimi mizami, ki so ob naših piknikih tako zapeljivo obložene z dobrotami itd. Najvažnejše pa je bila napeljava vode. Vrtali so in vrtali uporno, dokler ni- so prišli do nje in zdaj se nam ni treba bati, da bodo mlada drevesca na zemljišču usahnila od žeje. Mnogo poti je bilo treba narediti do občinskih mož »Board of Works«, da se je to, kar danes naš klub ima, uresničilo. To posebej dobro vesta dosedanji predsednik Valenčič in podpredsednik Jaksetič. Veliko bencina so odborniki porabili, veliko telefonskih pozivov iz- vršili, a vse to nikjer niso zapisali in nikomur dostavili računov. Vse je šlo v dobro kluba.

Težave so bile že pri samem nakupu zemljišča. Sosedji farmerji in tudi ne- kateri uradni predstavniki so bili pre- cej nezaupljivi. Bali so se, da jim bo- mo kalili mir, morda so bili nezaup- ljivi celo glede varnosti. Danes so se- veda čisto drugačna mnenja, saj smo jim dokazali, da so člani našega kluba na kulturni višini, ki vse to izklju- čuje. Veliko si je za klub prizadeval posebej predsednik Alojz Valenčič, za- to v imenu vseh članov in prijateljev kluba zasluži posebno zahvalo. Česti- tamo mu, da je tako dolgo vzdržal na predsedniškem mestu. Kajti štiri leta voditi klub, ki je brez tradicije in iz- kušenj res ni lahko.

Naj tukaj spregovorim še o naši ženski sekciji kluba »Jadran«. Naše žene so se že od nastanka kluba povsod pridno sodelovale. Le da ta njihova pri- zadevanja in delo ni bilo nikjer zapi- sano oziroma objavljeno. Bile so pač preskromne in tudi niso delale zato, da bi bile javno pohvaljene. Povsod so pridno sodelovale: pri organizaciji plesnih prireditvev, pri piknikih in drugih prireditvah, pri čiščenju in ure- janju društvenega zemljišča itd. Po- sebno so se zavzele, ko je bila pri klu-

bu pred tremi leti odprta dopolnilna šola za slovenski jezik. Skrbno so po- magale, da je delo v šoli v redu pote- kalo. Na veliko načinov so zbirale sredstva: s kuhanjem, pripravo peciva, oranizacijo srečolovov itd. Ves denar se je stekal v skupni fond kluba, le del so porabile za nakup šolskih pot- rebščin.

Pred šestimi meseci smo se žene od- ločile, da povečamo odbor naše sekci- je, saj so se naloge večale s številom članic. Pri delu je bila naša sekcija v zadnjem času res uspešna: V kratkih šestih mesecih so žene zbrale 6125 do- larjev. Kupile so za klubske kuhinjo velik hladilnik, potrebno kuhinjsko posodo, veliko hladilno omaro za sla- doled in brezalkoholne pijače itd. Pri- spevale so sredstva za nakup šolskih knjig in potrebščin. Letos ima naša do- polnilna šola, ki je pričela s poukom 7. in 8. februarja, že štiri razrede z dvema učiteljicama. Ob sobotah obi- skuje pouk 24 otrok, ob nedeljah pa je število otrok precej večje. Žene zdaj zbirajo denar za Inštitut slepih v Victoriji. Izdelale so že ženske narod- ne noše, zdaj dokončujejo še narod- ne noše za može. Trenirajo v balinanju in še marsikaj bi se dalo povedati.

Občni zbor je v novi odbor kluba »Jadran« izvolil naslednje člane in čla- nice: za predsednika Franca Vojvodo, za podpredsednika Rudija Iskro, za tajnika Ivana Valenčiča, za blagajnika Emila Kalčiča, za športnega referen- ta Draga Vlaha, za kulturnega referen- ta Ivanko Škof, referenta za članstvo in odraslo mladino Faniko Natlačen, referenta za gradnjo Antona Kirna. V odboru so še: Franc Grl, Emil Vad- nal, Marjo Vihtelič, Franc Šekinc, Franc Iskra in F. Likar.

Prepričani smo, da bo novi odbor krepko poprijel za delo, da se bo uspe- šno nadaljevalo. Dosedanjemu pred- sedniku se člani zahvaljujemo za ves trud in mu čestitamo, da je tako dol- go vzdržal na predsedniškem mestu. Članice ženske sekcije pa izrekajo zah- valo Marici Valenčičevi za njeno dol- gotrajno in požrtvovalno delo.

Z iskreno zahvalo se oglašajo tudi učenci slovenske dopolnilne šole naše- ga »Jadrana«. Toplo se zahvaljujejo vsem, ki so prispevali za šolske klopi, posebej še Francu Dolesu, ki je klopi tako lepo pobarval.

Ivanka Škof

Najbolj poslikana cerkev v Evropi

V osrčju Balkana, na predelih, kjer so se stalno križala pota ljudstev in narodov, kjer je bila zemlja prepojena s krvjo zaradi neprestanih spopadov in bojov, je cvetela tudi umetnost. Zatočiče, kjer je človek našel čas in prostor za svoje ustvarjanje, je bilo v gosto posejanih samostanih manastirih. Beseda manastir se je v naših vzhodnih krajih obdržala po stari grški besedi monasterion do današnjih dni; samostani so se začeli razvijati pod okriljem carigradske cerkve. Prvi samostani so nastali ob Ohridskem in Prespanskem jezeru v devetem in desetem stoletju, v Srbiji pa so podobno kot mnogi bizantinski carji srbski vladarji ustanavljali številne samostane in jim podarjali vasi s kmeti, gozdove, pašnike, polja, vinograde, mline.

Car Dušan je s svojim zakonom ustanovil takoimenovane carske samostane ali larve, ki niso bili pod oblastjo patriarha. Njihovi igumani — voditelji samostana — so bili spoštovani ljudje z velikim ugledom. Najbolj znani carski samostani so bili: Studenica, sv. Arhandelj, Djurdjevi Stupovi, Banjska in Dečani.

Na ozemlju današnje avtonomne pokrajine Kosovo in Metohija stoji dečanski samostan, ki daleč po svetu slovi zaradi lepote in še posebej zaradi samostanske cerkve, v kateri je poslikan vsak košček zidu!

Pod imenom Dečani poznamo vas in samostan; znan je tudi izvir Dečanski Kiseljak, ki ga ljudje uporabljajo kot zelo zdravo pitno vodo, primerno tudi za zdravljenje različnih bolezni.

Samostan je osnoval kralj Štefan III. Dečanski. Zidati so ga začeli 1327. leta, dogradili pa v letu 1335. Glavni stavbenik in arhitekt je bil fra Vita »mali brat iz Kotora, mesta kraljev«, kakor je zapisano nad južnim portalom samostanske cerkve. Pri delu so mu pomagali tudi drugi arhitekti. Ko so samostan in cerkev končali, so bili srbski vladarji tako zadovoljni, da so jim v zahvalo podarili kar cele vasi. Ob smrti Štefana Dečanskega so njegove posmrtno ostanke prenesli iz Zvečana v Dečane.

Samostan je bil ves čas pod oskrbo srbskih vladarjev in menihov, ki so v tistem času hranili ognjišče kulture za debelimi samostanskimi zidovi. S kosovsko bitko, ki je preokrenila tok zgodovine srbskega naroda, so se začeli tudi za samostan Dečani težki in mračni časi. Menihe so Turki preganjali, mučili, obešali — toda tudi pod tem krutim nasiljem niso prenehali pi-

sati knjig in izdelovati umetniških predmetov.

Biser samostana je cerkev, ki ima tri ladje. Zunanost je bogato okrašena z dekorativno plastiko: štirimi portali, več kot tridesetimi okni, kipi, fantazijskimi živalmi. Največjo vrednost pa predstavljajo freske, ki zavzemajo v starem srbskem slikarstvu posebno mesto. Tako po številu kompozicij in figur kot po raznovrstnosti prizorov in motivov se dečanska samostanska cerkev dviga nad vsemi središči bizantinske umetnosti, naj gre za cerkev slavnege imena iz Carigrada ali iz Sofije.

ki je v tistem času cvetela in slovela daleč naokoli.

Bogastvo motivov na stenah dečanske samostanske cerkve je skoraj neverjetno. Upodobljeni so prizori in zgodbe iz stare in nove zaveze ter celoten pravoslavni koledar. Posebno dokumentarno in umetniško vrednost imajo zgodovinski portreti. Na stenah je naslikana cela rodovina srbskih velikašev Nemaničev, car Dušan je kar petkrat portretiran, nekaj pa je tudi portretov cerkvenih dostojanstvenikov izmed katerih izstopa podoba dečanskega igumana Danila.

Samostan Dečani

Fresk je več kot tisoč, likov pa vsaj desetkrat toliko, tako da so Dečani najrazkošnejša srednjeveška srbska cerkev, po številu in bogastvu fresk pa je ne dosega nobena v celi Evropi!

Napisi v sami cerkvi pričajo, da so freske v Dečanih začeli slikati 1335. leta ter jih delali vse do leta 1350. ko se je posušila barva zadnjih podob. To ogromno delo je opravilo več slikarjev. Znano je ime slikarja Srdja, ki je zapisano na glavi enega od stebrov v notranjščini. Strokovnjaki pripisujejo freske sloviti kotorski slikarski šoli,

Pravoslavni oltar ikonostas je skoraj v celoti ohranjen; ikone so shranjene v samostanski zakladnici, ki slovi tudi po zbirkah drugega nabožnega okrasja. Posebno so v samostanu ponosni na križ, ki jim ga je podaril car Dušan.

Samostan ni mrtev spomenik. Na svoji poti po Jugoslaviji nisva hotela zamuditi priložnosti — obiskala sva samostan, ki je danes kot zgodovinski in umetniški spomenik pod zaščito države. V samostanu še vedno živijo bradati pravoslavni menihi, še vedno prepevajo v cerkvi molitve v starocerkve-

nem slovanskem jeziku, prebirajo knjige iz prejšnjih stoletij... So kakor živa podoba stare zgodovine!

Sprejel naju je iguman Makarij Popović, ki v cerkveni hierarhiji zavzema visoko mesto arhimandrita. Prijazno naju je popeljal skozi samostan in cerkev in nama pripovedoval: »Štiri desetletja sem že v Dečanih, sicer pa sem rojen v Banatu. V tem času sem imel nešteto priložnosti, da sem se zares prepričal, kakšni izredni umetniki sta samostan in cerkev. Nič čudnega ni, da privabljata toliko obiskovalcev: vsako leto jih naštejemo tudi do

Iguman je razlagal, kako so freske v vojni vihri propadale, ker ni bilo ne časa ne ljudi, da bi jih vzdrževali. Spodnji del ometa se je odluščil, z njim se je zdrobil v prah tudi del fresk. Po vojni so konzervatorji freske očistili, popravili, osvežili barve in jih rešili — med drugim tudi nekaj takih kosov ometa, za katerega so bili vsi prepričani, da jih ni več mogoče rešiti!

V polmrazu cerkve, ki so ga razsvetljevali le drobni plamenčki sveč in zlata svetloba, ki je lila v dolgih pramenih iz ozkih oken visoko pod stropom, se je tudi iguman zdel kot podoba, ki so zrle v nas s cerkvenih sten: plečat, visokorasel, z dolgimi lasmi in gosto, že malo osivelo brado, je z basom, ki se tudi v cerkvenih molitvah krepko razlega, oživiljal preteklost. Ni čudno, da sva pozabila na svet zunaj cerkve, na avtomobile, ki se pred cerkvijo ustavljajo, na vrvež gostov v restavraciji, skriti nekaj sto metrov od samostana za gostimi smrekami. Ves čas sva imela občutek, kod da car Dušan še kraljuje in da so Štefana Dečanskega šele pred kratkim položili k večnemu počitku v samostansko cerkev. Za debelimi dečanskimi zidovi se čas mnogo bolj počasi odvija z vretena Parke...

Nič čudnega tudi ni, da je znani fantast Daeniken, ki v bogovih išče vesoljska bitja in ki je prekrižaril že lep kos sveta v želji, da bi poiskal dokaze in potrdil svoje teorije, da so nas obiskovali prišleki z drugih planetov, tudi v Dečanih našel dokaze za svoje trditve. In kje naj bi jih našel druge kot na freskah! A bradati iguman Makarij Popović na kratko opravi z njim: »Kar sem jaz v Dečanih, in tega je 40 let, tega Daenikena ni bilo sem! Mislim, da so njegove zgodbe pravljice.«

Čeprav so Dečani odmaknjeni od običajnih poti, po katerih se gibljejo turisti na poti k soncu Grčije, se vendar spleča zaviti do njih. Nobena knjiga, noben prospekt, noben zapis in nobena fotografija ne morejo pričarati tega cveta bizantinske umetnosti. Freske je enostavno treba videti, stati med njimi. In če bo kdo zašel tja, bo spoznal, da je en sam dan premalo za ogled: tako pritegnejo gledalca podolgovati obrazi široko odprtih oči!

Ena izmed fresk v samostanu

100.000. Vendar ta množica turistov samostanskega življenja ne moti.

Časi so se močno spremenili. Od nekdanj velikega števila menihov nas je ostalo le še šest in štirje dijaki. Imamo nekaj posestev in malo vinogradov. S tem in od cerkve živimo. Sami pridelujemo sir in vino, delamo sveče iz pravega čebeljega voska. Vse potrebno za življenje pridelamo sami. Ne bi pa z našimi dohodki mogli vzdrževati tega starega spomenika, ki zahteva skrbno in stalno nego. Za očuvanje dragocenih fresk ter arhitekture skrbijo strokovni zavodi naše države.«

Milan Markelj
Jože Splihal

Turistično ladjevje na Jadranu

V letošnji sezoni se obeta pojačanje in izboljšanje v pomorskem rednem in izletniškem potniškem prometu.

V letošnji sezoni določajo plovni redi in programi naših in tujih ladjarjev znatno izboljšanje pomorskih zvez in turističnih križarjenj po našem lepem Jadranu. Izboljšanje bo kakovostno in količinsko. Prav tako pa bodo izboljšane zveze med našimi glavnimi pristanišči z mnogimi mesti na obali Sredozemskega, Črnega in drugih bližnjih morij.

Pod našo zastavo bodo letos plule različne ladje »Jadranske linijske plovitve« z Reke, »Prekookeanske plovitve« iz Bara, »Lošinjske plovitve«, dubrovniškega »Atlasa«, splitskih »Dalmacijaturista« in »Adriatoursa« ter Opatijskega »Kvarner-Expressa«. Pomembno vlogo pa bo pri tej dejavnosti imela tudi turistična agencija ljubljanske »Emone« — »Globtour«.

Največ ladij ima, seveda, reška »Jadrolinija«. V letošnji sezoni bodo domači in tuji turisti sicer pogrešali lepo ladjo, ki jo že dobro poznajo: »Jadran«. Prodana je bila namreč, kakor smo že poročali, v Kanado. Kupil jo je naš izseljenec Ivo Letnik. Namesto te ladje, bo letos rezal valove našega morja nov velik trajekt »Slavija«, ki bo imel še nekaj več zmogljivosti kakor »Liburnija«, kateri se je pridružil v redni dolgi progi Reka—Rab—Zadar—Split—Hvar—Korčula—Dubrovnik—Bari—Krf—Igumenica. Torej povezava treh držav. V progi Zadar—Ancona, tako imenovanem mostu čez Jadran, ki povezuje Jugoslavijo in Italijo, bo plul trajekt »Ilirija«. Znatno, oziroma bistveno, bodo izboljšane zveze med Splitom, Hvarom in Visom, ter med Splitom in Korčulo. V ta namen je »Jadrolinija« kupila dva dnevna srednje velika trajekta, ki imata vse lastnosti za udobno in varno plovo na navedenih progah. To sta »Vis« in »Lastovo I«. Zlasti zmogljivost prevažanja motornih vozil, osebnih, avtobusov in tovornjakov. Za potnike pa bo na razpolago v udobnih salonih kar po 360 sedežev. Pojačane oziroma izboljšane bodo tudi pomorske zveze med Splitom in južnimi obalnimi mesti. Nedvomno pomembna bo tudi uvedba rednega železniškega potniškega prometa na novi železniški magistrali Beograd—Bar. Tu bodo že letos vozili domači in tuji ekspresni in drugi vlaki, kar bo nedvomno povečalo dotok potnikov v to naše pristanišče in s tem tudi pritisk na progno Bar—Bari. Tu naj bi bil uvrščen v

promet nov trajekt, večji od dosedanjega »Sv. Štefana«. Trajektne zveze med kopnim in otoki ter med otoki bodo še bolj številne, kakor so bile lani. V glavnih pristaniščih in nekaterih otoških pristaniščih so bili urejeni in zgrajeni posebni pristani za trajekte. Za posebna turistična križarjenja so namenjene tako imenovane lepoticke, luksuzne motorne ladje »Istra«, »Dalmacija« in »Jedinstvo«. Prvi dve imata po 5500 BRT in vsaka po 315 postelj za potnike, bazen z morsko vodo, stabilizatorje in udobne salone ter sončne palube za dnevno bivanje potnikov. Tretja je še edina od trojčice tipa »J« (»Jugoslavija« in »Jadran«), ima 2600 BRT in 210 postelj za potnike. Tudi ta ladja ima bazen. Moramo omeniti, da so vse te tri ladje lansko leto zelo dobro poslovale. Podjetje sploh ni imelo posebnih izgub, kar je bilo doslej že običajno.

Drugo podjetje po številu ladij pa bo letos jugoslovska turistična agencija »Atlas« iz Dubrovnika. Svojem najsttim manjšim ladjam za prirejanje krajših izletov vzdolž jadranske obale je dodala še 6 letelih ladij tipa »Kometa«, ki jih je kupila od splitskega podjetja »Ineks-navtika«. Tako bo to podjetje iz Dubrovnika imelo letos kar 17 plovnih sredstev, med njimi najhitrejše, saj je znano, da letče ladje tipa »Kometa« plujejo z ekonomsko hitrostjo 33 vozlov. S temi hitrimi ladjami bo »Atlas« povezoval zahodno obalo Istre z Benetkami ter nekatere otoke s Splitom in morda Dubrovnik ali Bar z Barijem. Dubrovčani se počasi, a vztrajno uveljavljajo v potniškem pomorskem prometu in si prizadevajo obnoviti tradicijo dobrega ladjarja tudi na tem področju potniškega pomorskega prometa. Znano je, da so bili med prvimi ladjarji na Jadranu po uvedbi parnega stroja na plovna sredstva. Med prvo in drugo svetovno vojno je imela »Dubrovačka plovitba« iz Dubrovnika najlepše in največje obalne potniške ladje ter je uspešno konkurirala sušaškemu podjetju, ki je bilo količinsko sicer večje, nikakor pa ne kakovostno. Danes ima »Atlas« tudi edini parnik na Jadranu. To je »Antika«, nekdanji »Sinj«. Ta parnik je bil leta 1936 zgrajen v splitski ladjedelnici istočasno s še enim takšnim parnikom. Imenovala sta se »Sumadija« in »Sarajevo«. Drugi se je po vojni imenoval »Kotor« in je bil prodan v staro železo pred dobrimi desetimi leti. O podjetju iz Bara in njihovem trajektu »Sv. Štefan« smo že povedali,

da bo morda dobil ojačanje. Trajekt »Marina« iz Lošinja pa bo tudi letos povezoval Lošinj s Puljem in Porečom, oziroma Benetkami. Dejavnost Splita, oziroma njegov delež v pomorski plovi bo letos manjši, ker je leteče ladjevje menjalo lastnika in sedež. Nekoliko bolj dejavna bo agencija »Dalmacijaturist« s svojim malim ladjevjem, ki bo verjetno pojačano. Skrbeli bodo za krajše, ekskluzivne izlete med obalnimi mesti in otoki, pa tudi za tako imenovane krajše izlete v neznanu oziroma po morju s povratkom v izhodiščno pristanišče brez vmesnega pristanka v kaki drugi luki. Bogat spored izletov in turističnih križarjenj bo imela letos tudi delovna organizacija »Adriatur« iz Splita. S svojim ladjevjem motornih jadrnic s posteljami za potnike in vsem komfortom. To so izredno zanimivi izleti vzdolž vse naše obale, ki trajajo od 7 do 14 dni in nudijo potnikom izreden užitek in razvedrilo. Ladje so na zunaj opremljene kakor nekdanje jadrnice, v notranjosti pa imajo vse, kar potrebuje sodoben turist, tudi umetno hlajenje (air condition). Na sporedu teh križarjenj so tudi ribolov in razne pojedine in igre na manj poznatih otokih, nekaterih celo neobljudenih.

Za povezavo naših obalnih mest in mest vse zahodne Istre z Benetkami, Riminijem in Trstom je turistična agencija »Atlas« pripravila letos še bolj bogat program izletov. Leteče ladje bodo dnevno povezovala Portorož, Umag, Poreč, Rovinj in Pulj z Benetkami. Vožnja iz Portoroža ali Umaga do Benetk traja dobro uro in pol in pripelje potnika v središče Benetk, prav do trga Sv. Marka. Zelo ugodni in prijetni so izleti v Trst z ladjami. Na področju zahodne Istre bo tudi letos opatijski »Kvarner-Express« s svojimi ladjicami in z motorno ladjo »Vladimir Nazor«. Tudi to podjetje bo prirejalo izlete v Benetke in Trst, vendar so izleti z ladjo »Vladimir Nazor« v Benetke manj atraktivni, ker zmore samo 12 vozlov. Toda tudi za takšne izlete vlada veliko zanimanje, saj ljudje želijo biti na morju in uživajo na soncu in svežem zraku med daljšo plovo.

»Liburnija« v reškem pristanišču

Razen naštetih ladij bodo na razpolago še nekatere, vendar še ni točno znano, kje bodo plule. Tudi zasebniki s svojimi manjšimi plovnimi sredstvi bodo popestrili izlete po našem morju. Skratka, obeta se še bolj živahen promet na morju, kakor je bil lansko leto.

Da bo naš pregled popolnejši, čeprav še zdaleč ne popoln, moramo omeniti italijanski delež v pomorskem potniškem prometu na Jadranu in njen poseg neposredno na našo obalo. Beneško podjetje »Adriatica« bo nekatera naša mesta vključila v svoje turistične proge od Benetk v Sredozemlje in Črno morje, podjetje »Linee Marittime Adriatiche« iz Ancone pa bo s svojima modernima trajektoma »Tiziano« in »Tintoretto« povezovala italijansko obalo z našo. Letos bodo znatno povečali število prog med Pescaro in Splitom ter med Barijem in

Dubrovnikom. Verjetno bodo tudi uvedli novo progo: Bari—Bar. Turiste bodo na našo obalo in z nje prevažale tudi ladje nekaterih manjših italijanskih ladjarjev.

Zanimivi so načrti sovjetskega črnomorskega podjetja za potniški pomorski promet. Znano je, da bo imenovano podjetje v tej sezoni razpolagalo med drugim s tremi novimi velikimi trajekti tipa »Belorusija« (drugi se imenuje »Gruzija«, tretjega pa bodo prevzeli te dni). V načrtu imajo uvedbo trajektne proge Benetke - naša obala - Grčija - Carigrad - Bolgarija - Romunija - Odesa - Jalta. Utegne se zgoditi, da bo prav eden izmed navedenih trajektov uvrščen v to progo. Turistična križarjenja med Črnim morjem in Jadranom (Dubrovnikom in Benetkami) pa bosta vzdrževali dve ladji tipa »Litva«.

Grško turistično ladjevje bo tudi letos močno navzoče na našem Jadranu. Cela vrsta turističnih ladij, manjših, srednjih in velikih bo prevažala turiste po sinjih valovih Jadrana. Naj dodamo še mnoge ladje pod romunsko, bolgarsko, turško, egiptovsko, francosko, dansko in še marsikatero zastavo, pa imamo vsaj približno število in sestavo najbolj pisanega ladjevja na svetu, ki je bilo zgrajeno samo zato, da bi prepeljevalo potnike iz vsega sveta po morju. — VBM.

Hiša Sing Sing

Bila je doba, ko se je naš mladost prevesila čez svoj rob in jo je oplazila prva rahla in tedaj še dokaj prozorna senca odraslosti. Sezono čarovnic sem jo imenoval.

Imeli smo hišo, ki smo jo imenovali hiša glasbe ali hiša vzhajajočega sonca ali hiša strahov; stala je ob morju, na griču, ki se je dvigal iz malega rtiča, hiša s stolpičem na strehi peterokotnika petih zidov. Hiša s stolpičem, na griču, na rtiču. Čas v njej je tekel drugače kot drugod.

Spominjam se, in to je eden najbolj intenzivnih spominov, črnih, sivih in belih ptičev, ki so se izmenično spreletavali nad našo streho, prav tako pa se spominjam železnih rešetk hiše Sing Sing in zvokov glasbe z gramofona, ki je poletavala čez sklop dvorišč do hiše Sing Sing in se odbijala od njenih rešetk, za katerimi je bila zaprta Albina. Med hišo Sing Sing in hišo s stolpičem, na griču, na rtiču, je bilo mnogo milj prostora in vendar je bila oboje ena sama hiša, hiša prostora in časa. Oboje se je vrtelo skupaj z zemljo in je bilo ves svet.

Toda, kakor je bilo vse to veliko, tako je bilo tudi majhno in noter je bilo polno groze in tesnobe, zato je bilo treba vsaj poskušati zbežati; sluteno je bilo, koliko vsega je še zunaj, če je že noter toliko, in da mora biti v tem velikem zunanem prostoru rešitev. Zato smo se skušali pognati ven.

Gora je zrastle pred vetrobranskim steklom vozila. Filip je zapeljal na rob ceste in ugasnil motor, tako da je njegov glas pojenjujoče zatrepetal, z vibracijo potresel celo telo avtomobila in ugasnil v tišino, čez katero se je razlila velikanska, čisto zasnežena gora. Nad nama je obvisela kot val, ki je sredi naleta zmrznil. Med njo in nama je bila železniška proga in majhna železniška postaja. Filip je segel z roko na zadnji sedež in privlekel vrečico s hrano; klobasa in sir, dva tetrapaka mleka in že precej trd kruh. Vzela sva hrano medse, narezala kruh s pipcem, pretrgala klobaso na pol, odprla tetrapaka in pila mleko in jedla, dolgo časa molče. Utrujena sva bila in težka kot gora, ki je visela nad nama. Pred nama je bila pot čez to goro, morala bova čez, ker pelje avtomobilski vlak šele zjutraj, midva pa morava takoj naprej. Šla bova čez goro z lastnimi močmi, tako sva se molče dogovorila. Jedla sva tako molče sporazumno in ko sva končala, sva prižgala pipi z do-

brim tobakom, vlekla udobno nazaj naslonjena, zakadila kabino v gost, dišeč dim. Potem je Filip čez naslonjalo zlezal na zadnji sedež in vzel iz ovoja saksofon. Pihnil je sapo vanj, sapa se je spremenila v zvok, najprej tenek, dolg, en sam, potem so pridrli za njim še drugi in v hipu napolnili kabino z gromom in piskom. V mali kabini so se prerivali, tihi in glasni, skozi ušesa in glavo in usta in nos so se prebadali, skozi roke in noge, skozi celo telo, kratki in dolgi, težki in lahki, rahli in pošastni; gora se je podirala. Njena masa je vse bliže avtomobilu prihajala, lahko sem že videl skale in sneg, vse zlepljeno v težko, gomazečo snov, ki se je valila čez železniško postajo, čez progo, čez vlak, na naju. A Filip je nenadoma odrezal zvok; gora je otrpnila, kjer je bila. Zavil je saksafon v ovoj in odložil na polico pod oknom, potem je rekel:

»Zdaj vozi ti.«

Prestavil sem se za volan. Oklenil sem obroč z rokama, položil nogi na pedala, ne težko, samo toliko, da sem jih otipal s podplati. Vračava se na začetek, tako kot se že vso to dolgo, temno pot. Imava še to goro in dolgo avtocesto in zavite deželne poti in kaj vse še lahko pride vmes, a vse to je vračanje, čim dlje sva od začetka poti, bliže sva mu spet in v njem je hkrati tudi konec iste stvari.

Morda bi se morala ta pošastna gora zrušiti name, morda bi moral jaz pasti z gore. Vračam se v nemirno kocko iz šestih sten, tam je moj golobjak s poštnimi golobi in moj gramofon s ploščami in glasbo, ki je na njih; oboje zaman pošiljam čez morje in dvorišča v hišo Sing Sing, iz hiše na griču, na rtiču, s stolpičem. Skozi prostor in čas iščem Albino, v kateri sem jaz sam, v neskončnost obeh.

Zdaj sva s Filipom sama, vendar smo bili še pred dnevi trije, midva in Peter, mali, sitni možiček, strog razum.

Ponoči smo bili v velikem letoviškem mestu. Na eni strani ceste ogromni betonski hoteli, na drugi dolge mivkaste plaže s kabinami in narobe obrnjenimi sandolini.

Filip je sedel na klopi ob plaži in piskal na klarinet. Peter je sedel v avtomobilu pri odprtih vratih in vlekel žitanko.

Tekel sem dolgo, dolgo po prazni obali. Hotel sem uteči svetlobi cestnih luči, uteči v noč morja, v temo vode; a ne, da bi se končal. Hotel bi not, da bi prišel na drugi strani ven, da bi vstopil v novo svetlobo, očiščeno sta-

rih mrakov, da bi se vnovič rodil od začetka, od prihoda iz morja na kopno. Novo svetlobo bi dal Albini, svetlobo, ki bi na drugi strani telesa nosila senco; kajti samo žive svetlobe nosijo ob sebi senco; Albina je ne nosi več.

Tekel sem po nizki vodi ob obali, dokler nisem zgubil zvoka Filipovega klarineta iz ušes. Toda namesto da bi točko, ki sem jo dosegel, izkoristil zase, za svoj jaz, sem se začel počutiti samega, zapuščenega, črnina na morskem in prazni hoteli na na kopni strani so me prestrašili, kot da sem ostal sam samcat na svetu, stisnjen med njimi. Zato sem tekel nazaj. Medtem je Filip nehal igrati in je s hlačnicami, zavihanimi do kolen, skakal po nizki vodi tako kot jaz. Vrnil sem se na mivko in v tem ni bilo nič podobnega ponovnemu vstajenju živega iz morja na zemljo. Bilo je le malo, majčkeno vstajenje iz nizke vode na mivko.

Nekega jutra smo prišli v Saint Tropez, nakupili hrane in vina v samopostrežbi in jedli v pristanišču na stopnici avtomobila. Sonce je celilo rane dolgega nočnega potovanja. A nove rane smo dobivali od žensk; mnogo jih je sedelo v odprtih kafejih in mnogo jih je šlo po obali pristanišča mimo nas. Tam ena v mini krilu, nedaleč od nas v kafeju, pije coca colo, nogi ima prekrižani drugo čez drugo. Gledamo v tisto točko in čutimo gobane, ki se daljšajo h kolenom. Gre ena v tesnih usnjinih hlačah mimo, ko bedra drsajo eno ob drugo, usnje šumi. Tu druga, s fantom, rahlo in mehko oblečena, mokrih velikih ustnic, modrih oči, v katerih plavamo mi, sami, zgubljeni, utopljeni. Obrnem glavo v stran, v skodelico kave, pa v noge od stolov in rob Petrovih hlač, da bi pregnal silo, ki me tišči.

Pozneje smo se z avtomobilske stopnice presedli v kafe in pili pivo. In je ena prišla mimo nas in sedla k mizi, najbolj blizu. Kljub toplemu soncu je bila oblečena v rdeč maksi dežni plašč in visoke črne, lakirane škornje. Imela je sploščen obraz, z majhnim, potlačnim nosom in debelimi ustnicami. Plašč se ji je spodaj razprl in kazal vhod v notranjost. Ah, to je bila težka slika za utrjene, samotne popotnike, ki so jim gobani že dolgo počivali.

Dekle je sedelo blizu in vlekla je na ušesa, kaj govorimo.

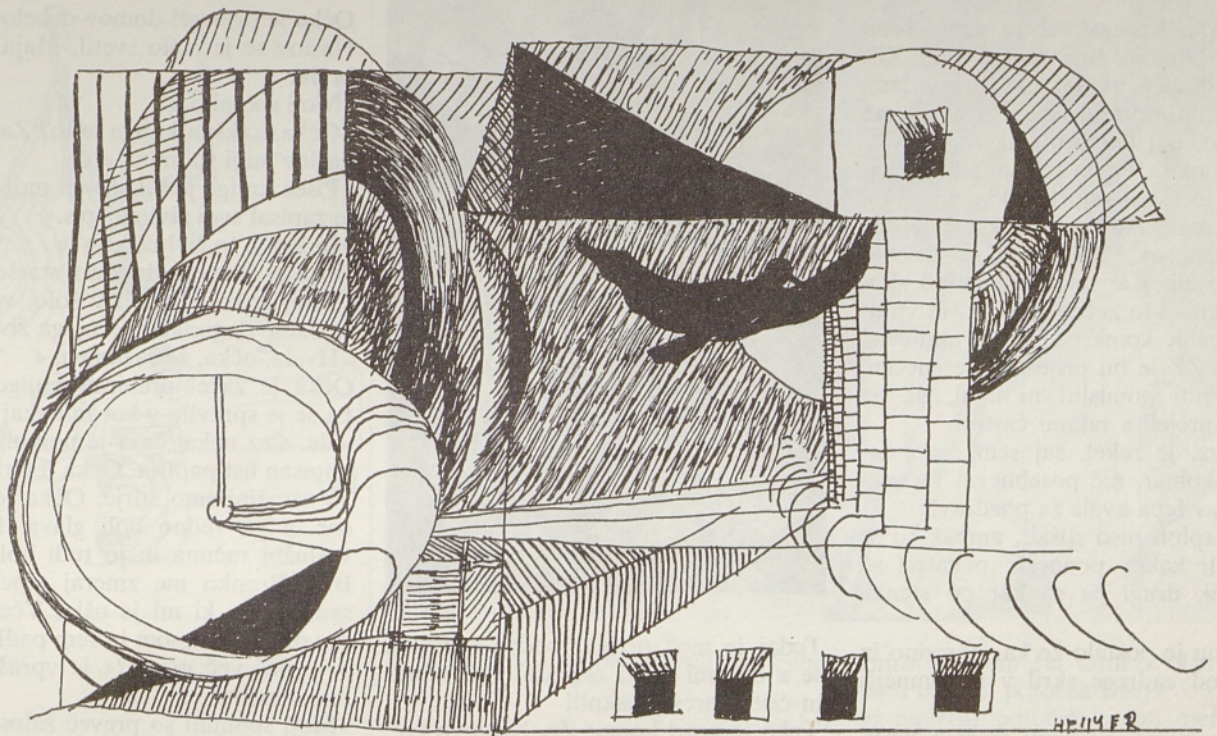
»Saj vi ste naši,« je rekla naposled.

»Naši smo,« smo rekli »kam pa greš?«

»Kamorkoli naprej,« je rekla ta naša.

»Sedi k nam,« sem povabil.

Prisedla je, šumel.

HEILER

»Ali nimaš določenega cilja?« smo vprašali.

»Nimam. Pridem, kamor grem, in grem, kamor pridem.«

»Koliko časa pa to že traja,« smo rekli.

»O, že nekaj let,« je reklo dekle. Bila je seveda iz naših južnih krajev.

»Od česa pa živiš?«

»Od uslug, ki jih dajem,« je rekla.

Vnesla je nemir in prepir v našo družbo. Filip si jo je vzel, jaz sem potrpel, Peter je grmel. Bil je proti temu, da jo vzamemo sabo in se je zgovarjal na boleznih, ki jih ima po vsej priliki na sebi ta naša nova sopotnica. Toda na Filipu se ni nič poznalo, ne takoj, ne pozneje. S Petrom pa je bilo hujše in hujše.

Zdaj smo na gori, zdaj v dolini, zdaj na mivki, zdaj na pečini. Sama s Filipom, vsi trije s Petrom, vsi štirje z neznanim dekletom. Morje in zasnežene gore se menjajo v krogu raznovrstnih cest, ulic in poti, skozi dneve in noči. Kakšno potovanje, kot da ne bi bilo res!

Filip si jemlje žensko na zadnjem sedežu, medtem ko jaz vozim. Peter besno vleče žitanko na sedežu zraven mene. Lica ima napihnjena kot mehur, šoba prav na tenko stiska. Tudi jaz

nisem ravno srečen, vendar si pomagam s pedalom za plin, imam volan in z njim objemam cesto, Petra pa Filip s kolenom buta v hrbet, mehur se napihuje in šoba popušča in nazadnje se razpoči;

»Nehaj, jaz tega ne prenašam več!« zavpije.

»Pusti ju,« rečem, ker hočem obdržati mir.

»Peter, pa me zamenjaj,« reče Filip od zadaj, »daj jo še ti.«

»Nemoj me zajebavati,« reče dekle. Njen dežni plašč, v katerega je zavita, šumi kot celofan.

»Ustavi!« počí šoba.

Še malo peljem, a šoba mi hoče iztrgati volan iz roke, pa res ustavim. Kos lune osvetljuje rob prepada, ki vodi k morju. Prav na robu smo, zemlja stoji navpično nad vodo in je visoko nad njo in ona je globoko pod njo. Daleč doli se svetlikajo rumeni valčki.

»Poslušaj,« pravi Filip, »kaj jaz morem, če dekle noče s tabo?«

Skoči Peter do Filipa in zanese roko k njegovi glavi, vendar jo samo s konicami prstov zadene; Filipove naočnike odnese z obraza in jih nese čez rob prepada dol k vodi. V letu se zasvetlikajo, ko jih zadene lunin žarek, potem

ugasnejo v globino, kot umrl ogorek. Naslednji trenutek je, v nasprotju s hipom svetlobe naočnikov, dolg kot noč. V kotu svojega vidnega polja vidim črnega krogarja, ki hušne Petru čez obraz. Peter, ne ravno velik, se dvigne v zrak in poleti z krogarji čez rob, dolgo, plava v vodoravni črti, kot da se bo dvignil v nebo, a potem se utrne in kot kos utrgane teme leti-pada k dnu. Pečina je proti morju malo nagnjena, zato ga na več mestih prestreže, ga odbije od sebe v zrak, ga spet sprejme in spet odbije, dokler ga s poslednjo brco ne pošlje v morje hladit. Toda voda je tako daleč spodaj, da slišimo samo majhen pljusk.

Filip gre do avta in vzame iz njega saksofon. Sede na rob prepada, tako da mu noge bingljajo dol in zapiha v trobilo tak zvok, ki prereže morskogladino in skalo na dvoje do dna, kjer vidimo ležati Petra med algami in polžki.

Mate Dolenc
(odlomek iz romana Potovanje)

Komar ZZ

Nekega poletnega večera se je rodil droben komar, ime mu je bilo ZZ. Nekaj časa je plesal nad močvirjem, potem pa je postal lačen in nekaj mu je reklo, naj leti proti hiši z razsvetljenimi okni. Pa jo je mahnil tja, zaplaval je skozi odprto okno in nekaj časa krožil okrog luči. Za mizo je sedelo nekaj ljudi, pravkar so bili povečerjali. Kar naenkrat pa so skočili pokonci in začeli ploskati in vpiti: — Komar, komar! Glej ga, tamle je! Komar ZZ je bil prijetno presenečen, saj si niti pomisliti ni upal, da ga bodo sprejeli s takimi častmi.

— Zzz, je rekel, saj sem čisto navaden komar, nič posebnega! Pa vseeno prav lepa hvala za pozdrav! Pa ga sploh niso slišali, ampak so se obnašali kakor ponoreli, nekateri so ploskali, drugi pa so kar po stenah tolkli.

Zdaj mu je postalo že kar nerodno in se je od zadrege skril v najtemnejši kotichek.

— Kje pa je, so vpili ljudje? Pravkar je bil še tu! Oooh, ušel je! Spet so posedli za mizo, potem ko so pozapri vsa okna. Komar Zz je bil ginjen, ko je videl, kako se bojijo, da bi jih zapustil. Sklenil je, da nekaj časa počaka, potem pa jih bo prese-netil. To bodo veseli!

Čez čas so se ljudje odpravili spat in pogasili luči. Nekdo je vzdihnil:

— Le kje je zdaj tisti komar? Gotovo bo prišel k meni!

— Zz, zakaj pa ne? je rekel komar in zletel na belo rjuho. Mož v postelji je še enkrat vzdihnil in začel smrčati.

— Zzz, tukaj sem, je rekel ZZ in mu sedel na nos, mož pa je kar spal. Komar ni bil zadovoljen in je pičil moža v nos. Mož je skočil pokonci in se počil po nosu.

— No! je rekel komar, pazzzi no malo! Malo je manjkalo, pa bi bil mahnil naravnost po meni!

In je užaljeno odletel na strop.

Mož je zavzdihnil in se pokrilo z rjuho čez glavo. Tedaj je komar sprevidel, kako je možu žal nepredvidnosti, počasi se je spustil spet na posteljo in rekel:

— Zzz, saj ni bilo nič hudega, kar odkrij se!

Mož je rahlo zasmrčal in odgrnil odejo z obraza. Spal je. Zz je zletel tik k njegovemu ušesu in zapel:

— Zzz, tukaj sem, je rekel ZZ in mu še enkrat zaploskaj!

Tedaj je mož prižgal nočno svetilko, se z divjimi očmi zagledal v komarja in čisto zares plosknil!

Tako je umrl komar Zz. Njegovo življenje je bilo kratko, a veselo.

In to je konec drobne zgodbe o drobnem komarju.

Svetlana Makarovič

Bogata in uboga sestra

Nekoč sta živeli dve sestri: Bogata in uboga. Bogata je imela velik mlin na štiri kamne, uboga sestra pa ni imela drugega kot dvanajst otrok. Lačni so bili od jutra do večera in še ponoči, saj mati ni imela kaj, da bi jim dala jesti.

Nekoč je bogata rekla siromašni sestri, naj pride mlet k nji v mlin. Sestra je prišla in je ves dan mlela za bogato sestro, zvečer pa jo je prosila za peščico moke.

Bogata sestra jo je zavrnila, da ima dovolj moke na sebi.

Ubožica je zajokala in šla domov. Ko je prišla domov k otrokom v izbo, je stresla moko s sebe in bolj ko je stresala, več je je bilo. Revni sestri nikoli več ni zmanjkalo moke. Obogatela je in srečno oženila vse otroke.

Vsakemu je dala za doto vrečo bele moke in še prodajali so jo. Njena lakomna sestra pa je ubožala.

Slovenska pravljica

Majini spomini

Očka je prinesel domov debelo knjigo. Naslov se je zlato svetil. Maja je prebrala:

»Moji spomini.«

»Očka, kakšna knjiga je to? Zakaj ima naslov moji spomini?«

»Pisec knjige je bil slaven mož. V njej je zapisal svoj življenjepiš.«

»In kaj je to življenjepiš?«

»Opisal je svojo družino, starše, brate, sestre, kako je hodil v šolo, vesele in žalostne dogodke iz svojega življenja.«

»Hvala, očka, že razumem.«

Očka je začel prebirati knjigo, Maja pa se je spravila v kot in nekaj zapisovala. Čez nekaj časa je pomolila očku popisan list papirja. Očka je bral:

»V družini smo štirje. Očka je profesor in ga vedno boli glava. Mamica v službi računa in jo tudi boli glava. Brat Branko me zmeraj tepe. Imela sem muco, ki mi je ušla. Včeraj sem se vozila s kolesom in sem padla.«

»Ne boš več pisala?« je vprašal očka hudomušno.

»Moji spomini so preveč žalostni. Počakala bom, da bom doživela kaj vselega,« je žalostno odgovorila Maja.

»Prav,« je rekel očka in hotel list odložiti.

»Očka, pripiši nadaljevanje prihodnjič,« je naročila in stekla skozi vrata.

Evelina Umek

Vera Albreht

Kaj imamo

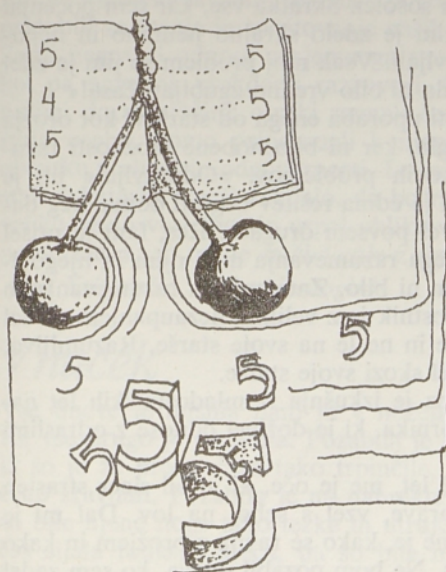
*Mi imamo meda,
meda iz blaga,
res prijazno gleda,
brundati ne zna.*

*Mi imamo konja,
konjička iz lesa,
štiri ima nožice,
nič ne kopitlja.*

*Mi imamo bratca,
bratec ta pa ta!
Res je še v povojih
Pa se že smehlja.*

Izšteevanka

*Trikule, trakule, buc, buc, buc,
v kotu štreno prede muc.
Kuža se na gosko krega,
goska pa se smeje z brega:
ga, ga, ga,
zdaj bo račka mižat šla.*

Jože Šmit

Junij

*Češnje vabijo rdeče
jagode diše s posek,
žito rumeni zoreče,
beli prod blešči se z rek.*

*In že šola se končuje,
saj zori učenja sad:
samih petk, štiric nasuje
ob slovesu nam pomlad.*

Pavle Zidar

Konji

*Hopa, hopa, hopa, hop,
poženimo se v galop.*

*Kar čez hrib in morje to,
saj konjički nas neso.
Eden rjav je, drugi bel,
nihče takih ni imel.*

*Vzpenjajo se do neba,
a so vedno le doma.*

Ljudski pregovori

*Največ ve ta, kdor sebe pozna.
Čistemu obrazu je malo vode treba.
Pri poštenem človeku beseda drži,
pri nepoštenem pa še pisano zbeži.
Kdor sam sebe povišuje,
prazno glavo ožnanjuje.
Kdor dolgo leži, se ga slama drži.*

V Stuttgartu smo praznovali dan žena

zmračilo, sem šel domov. Tudi letos bom obiskal potoček Bistrico. Zame je to najlepši potoček in ob njem bom preživel prijetne urice v počitnicah.

Zoran Novak, 4. r. slov. šole
Reutlingen, Nemčija

Sprehod ob potočku

Mnogokrat sem se že sprehajala ob potočku. Tam je vedno romantično. Zadnjo nedeljo sem se zopet sprehajala ob potočku in poslušala, kako šumi. Slišala sem šumenje vode, ki je hitela po svoji poti, včasih bolj počasi in zopet hitreje. Naužila sem se svežega zraka in nagledala lepe narave ob potočku. Zazdelo se mi je, da mi govori, naj še ostanem ob njem. Vse živo je bilo okrog. Cvetke so me vzpodbujale naj še posedim in prislunem govoric valov: »Deklica bodi še pri meni! Naužij se zraka, ki ti bo dal zdravja, moči in dobre volje. Sklenila sem, da bom šla še večkrat tja in s knjigo preživela lep popoldan.

Marija Kucler, 6. r. slov. šole
Reutlingen, Nemčija

Ob naši Bistrici

Lani sem bil na počitnicah v Ribnici. Večkrat sem šel k potoku, ki se imenuje Bistrica. Naredil sem si ladjico in jo spuščal po vodi. Tudi kopal sem se v njem. V potoku so plavale ribice. Ko sem skočil v vodo, so pobegnile. Ob potoku je lep travnik. Tam sem natrgal rožice za mojo mamo. Ko se je

Prvi zvončki za našo mamo

Bil je lep sončen dan. S prijateljskima Matjažem in Sašo smo se odpravili na travnik nabirat zvončke. Bilo jih je toliko na travniku, da je bil ves bel. Zato smo kmalu imeli vsak svoj šopek. Ker pa se nam še ni dalo, da bi šli domov, smo se še igrali na travniku. Ko pa je sonce začelo zahajati, smo odhiteli domov. Mama je bila zvončkov zelo vesela. Takoj jih je dala v vazo, mene pa je poljubila za zahvalo. Še večkrat bom šel nabirat cvetke, da bom s šopkom razveselil drugo mamo.

Dejan Bonač, 3. r. slov. šole
Reutlingen, Nemčija

Rožice za mamico

V nedeljo sem šla nabirat zvončke. Toplo sonce jih je zbudilo, čeprav je bilo tisti dan spet mrzlo. Na travi je bilo tu in tam še malo snega. Zato sem morala zvončke dolgo iskati. Naenkrat sem zagledala prvi droben šopek belih zvončkov. Ko sem jih dovolj nabrala, sem šla domov. Zvončke sem dala mamici za rojstni dan. Zelo se jih je razveselila. Dala jih je v vazo. Naslednji dan so se že vsi razcveteli.

Roteja Mihelič 5. r. slov. šole
Reutlingen, Nemčija

naši pomenki

Ti naši otroci!

Kolikokrat nas misel na naše doraščajoče otroke vzburi, razjezi. Neštetokrat pomislimo, da so nehvaležni, da niti malo ne spoštujejo omejitev, ki jih ponavljamo mi odrasli, starši. Ko tako razmišljamo, bolj ali manj čustveno prizadeti, o teh naših mladostnikih, si tudi včasih po tihem priznamo, da nas starše, odrasle, pravzaprav izkoriščajo, kolikor se le da.

Res je! Mnogi mladostniki in mladostnice ravnaajo s starši tako kot želijo in hočejo ter se tega celo zavedajo.

Odrasle preizkušajo vsak dan, uro, minuto. To preizkušanje pa je odvisno tudi od vzgojnih ravnanj staršev in celotnega vzdušja odnosov v družini. Marsikdaj prav v obdobju trinajstih, štirinajstih in petnajstih let, ko daje mlad človek čedalje več veljave družbi vrstnikov, preizkuša avtoriteto staršev na različne načine. Tako tudi družina, v kateri prevladuje demokratično vzdušje v medosebnih odnosih in vzgojnih ravnanjih doživlja določene spremembe. Tudi demokratični starši namreč so pogosto »sredstvo« njihovega mladostnika, saj enega od staršev uporabi, da bi nasproval drugemu. Ko se mladostnik tako »sprehaja« od enega do drugega, moč njegovih ali njenih argumentov raste. Prav kmalu ugotovijo dejstvo, katerega od staršev je najlažje prepričati in kako je potrebno tršega očeta ali mater pustiti za konec, ko je treba dobiti pristanek za uresničitev mladostnikove želje. Nekaj podobnega se dogaja, kot pri otrocih nasploh, ki spoznajo, da lahko svoje starše izkoriščajo, če enega od njih uporabijo kot orožje proti drugemu; vse to pa počenjajo nekateri zelo prebrisano in zvito.

Toda, pri mladostniku ali mladostnici, ki dorašča in zori, je boj med avtoriteto staršev na eni strani in želja po pripadnosti svoji skupini (skupini vrstnikov) ter upoštevanje njenega mnenja na drugi strani, zelo težaven. Marsikaterega od mladostnikov prav ta boj za pridobivanje neodvisnosti od avtoritete staršev vrže v še večjo neodločnost.

Namreč, če načrtujejo mladi neodvisno od odraslih, staršev, se prav lahko zgodi, da se načrti ne bodo uresničili. Po drugi strani pa, če nenehno iščejo nasvet staršev ali drugih odraslih oseb, kako naj nekaj storijo, bodo verjetno deležni očitkov ali jeznih odgovorov: »To pa res lahko sam odločiš!« Ali pa: »To pa lahko tudi sama vidiš!« Ali pa: »O tem sploh ni potrebno zastavljati vprašanj!« Lahko si mislimo, da je vsaka takšna ali podobna reakcija staršev ali odraslih oseb porazna za nadaljni razvoj mladostnikove osebnosti.

Dokler lahko mladostniki in mladostnice in njihovi starši skupaj razpravljajo o različnih zadevah, nasprotja in prepiri ne bodo postali tako resni. Ohraniti takšne odnose terja od staršev in odraslih velike napore in dobršno mero razumevanja. Kajti, če med starši in otroci ni medsebojnega zaupanja, se začene proces osamosvojitve, ki je za vsakega mladega človeka pretežak, da bi mu lahko bil kos. sam. Prisiljen je iskati nasvete izven družinskega kroga in svojih vrstnikov. Starši pogosto nimajo pojma o problemih svojih otrok. Svoje neprijetne izkušnje je eden od mladostnikov strnil v naslednje misli: »Saj sem res bil neumen, da sem se odpravil čez mejo. Toda, to se mi je zdela edina rešitev, ki sem jo videl v tistem času (takrat je bil star 16 let). Doma nisem bil deležen nobenega razumevanja. Na vsako mojo misel in željo so starši reagirali tako, da so jo že v kali zatrli. Ne, resnično sem ugotovil, da so med menoj in mojimi starši ogromne in nepremostljive ovire.

S svojim ravnanjem so mi starši onemogočali, da bi se ujel s svojimi prijatelji in sošolci. Skratka vse, kar sem počenjal ali želel storiti, se jim je zdelo skrajno neumno in nepotrebno, da bi razpravljali. Vsak moj problem se jim je zdel tako nepomemben, da ni bilo vredno zgubljeni časa!«

V tem primeru ni niti uporaba enega od staršev, kot orožja proti drugemu, zalegla, ker ni bilo nobene možnosti razumevanja mladostnikovih problemov. »Odpravljaj« jih je sam in prepričan, da je edina rešitev beg od doma, beg daleč proč, kjer bo živel povsem drugače. Res, fant je prišel nazaj, toda vzajemnega razumevanja med njim in njegovimi starši tudi po tem ni bilo. Zaupanje in razumevanje so zapravili, kajti mladostnik je z velikim nezaupanjem gledal na vse odrasle osebe in ne le na svoje starše. Razumljivo, ker je odrasle doživel skozi svoje starše.

Povsem nasprotna pa je izkušnja iz mladostniških let našega drugega sogovornika, ki je doživel odnose z odraslimi povsem drugače:

»Ko sem bil star 12 let, me je oče, ki je bil sicer strasten lovec in ljubitelj narave, vzel s seboj na lov. Dal mi je flobert-puško, učil me je, kako se ravna z orožjem in kako moram biti previden. Ne bom pozabil dneva, ko sem zadel fazana. Bil sem edini otrok med šestimi odraslimi, ki so bili prijatelji mojega očeta. Užival sem, ko sem jih poslušal ponoči, ko smo ob ognju sedeli in se pogovarjali o možnostih lova naslednjega dne. Starejši so me imeli radi in so mi dajali vrsto koristnih nasvetov za lov. Ta moja izkušnja je name vplivala in na moje življenje. Zdelo se mi je, da sem rastel hitreje in lažje. Kasneje sem se vključeval v skupine starejših brez običajnih težav.«

Izkušnja, ki nam govori, kako malo je včasih treba in kako je to »malo« za mnoge odrasle ter starejše ogromno ali preveč.

Ti naši otroci (Foto: Milenko Pegan)

Mladi prav radi vidijo, da dajo starši svoje mnenje in pri-
trditev njihovih ravnanj, seveda s pogojem, če smo si starši
pridobili zaupanje in spoštovanje naših doraščajočih otrok.
Znati negovati odnose vzajemnega zaupanja je veliko več,
kot pa navadni, vsakdanji razgovori. Namreč, če bomo z
našimi doraščajočimi otroki ravnali čedalje bolj kot z od-
raslo osebo, bomo pripomogli k njegovemu ali njenemu
občutku zrelosti in odgovornosti. Le mladostnik ali mlado-
stnica, katerim starši zaupajo, da bo ravnal pravilno, bo z
veliko večjo verjetnostjo uspel oblikovati osebe in družbe-
ne norme, ki so nujne za življenje z drugimi osebami.

Azra Kristančič, dipl. psihologinja

Vnuček

Vse dneve je mislila nanj in v nočeh je o njem sanjala.
Na vse drugo je pozabila. Pozabila je na bolečine v križu,
ki so jo že precej časa tako trpinčile, da se ni mogla več
čisto zravovati. Pozabila je na nabrekle žile, zaradi katerih
so bile njene noge tako težke in utrujene. Iz nje je zadnji
čas sijala tolikšna sreča, da so bile njene oči vse mlade
in nasmejane.

»Pridejo,« je vsakomur pripovedovala in se nekam skriv-
nostno nasmihala: »da, letos poleti pridejo tudi naši: sin
z družino. Ves mesec bodo ostali. Prvikrat bom videla
vnučka, ki se je rodil tam daleč v Kanadi. Samo pomislite,
prvikrat ga bom objela. Pa ima že pet let. Cel možiček je
že...«

Že mesece prej je vse pripravila. Skrbno je sešela tistih
nekaj prihrankov, premislila, kje bi lahko pri skromni po-
kojnini še kaj priščipnila. Dala je prebeliti stanovanje in
stene preslikati z zelenimi rožami. Za kavč je kupila novo
pregrinjalo. Nazadnje se je spomnila lesenega konjiča pod
streho, ki je bil njenemu sinku nekoč v takšno veselje.
Prinesla ga je dol, ga skrbno očistila in ugotovila, da je
grdo oguljen. Kupila je rjavo barvo in lak in ga sama lepo
in skrbno prepleskala. Zamenjala mu je rdeča stremenca
in skrbno počesala redko grivo in rep. Nazadnje ga je
vsa navdušena ogledovala. Konjiček je bil res lep.

Ob večerih je obsedela v poltemi in se pomenkovala z
muco Kavkico, ki ji je predla ob nogah: »Viš, Kavkica,
tudi midve dobiva obisk. Ljube domače ljudi. Lepo se
boš morala obnašati. Igrala se boš z majhnim fantkom,
pa krepeljce boš morala skriti, veš...«

Pomislila je nazaj na svoje življenje. Prav za prav je bilo
malo lepega v njem. Tone ni bil dober mož. Pretepal jo je
in pil. Potem jo je pustil z majhnim otrokom. Za vse je
morala skrbeti sama, a Tonček je bil njena sreča. Vsa se
mu je posvetila. Bil je čvrst, zdrav, živahen. Morda dosti-
krat kar malo preveč, a kaj, takšni so pač otroci. Za šolo
ni bil posebno vnet. Pa se je tolažila, bo pa priden delavec.
Zdrave roke ima. Pa je tudi tu imel smolo, vsaj ona je
bila prepričana o tem. Sprl se je z mojstrom, potem so
ga iz tovarne odslovili. Pri vojaki se je unesel. Izučil se je
ključavničarstva. Ko je prišel iz vojske, se je zaposlil. A je
kmalu začel tožiti, da premalo zasluži. No in tako je odšel
v Nemčijo. Ni ji bilo všeč. Rada bi ga imela pri sebi.
A bil je odrasel in je odločal pač sam. Iz Nemčije je šel
naprej v Kanado. Redko se je oglašal. Največ s karticami
ob praznikih. Sporočil pa ji je, da kar dobro živi in zasluži.
No in potem je prispelo sporočilo s sliko, da se je oženil
z domačinko. Oba zaslužita in kar lepo živita. Zdaj je
vedela, da bo bolj težko sina še kdaj videla doma. A bila
je vesela, da mu gre dobro. Ko pa je potem zvedela, da

je dobila vnuka, jo je sreča čisto prevzela. »Tonček naj bo«
je brž pisala v Kanado. Pa je dobila odgovor, da so otroku
izbrali čisto drugačno tuje ime. Kličejo pa ga Tasi. Saj
vendar ni pes, je bila sama pri sebi ogorčena, a se je po-
mirila ob misli, da so zunaj v svetu pač drugačne navade
tudi za imena.

Končno je dočkala srečni dan. Soseba je prosila, da jo
je s svojim fičkom odpeljal na letališče. Tam pa je skoraj
skopnela od nestrpnosti, ker je letalo imelo uro zamude.
Med množico za ograjo, ki je nestrpno valovila, je končno
zagledala veliko letalo, ki je počasi pristajalo. Pripeljali
so stopnice, vrata na letalu so se odprla. Potniki so začeli
izstopati. Končno, končno. Od nestrpnega pričakovanja
jo je kar mrazilo.

Potem je strmela v množico potnikov, mladih in starejših.
Lepo oblečenih žensk in moških, večjih in manjših otrok.
Okoli je iskalo, iskalo. A nikjer ni zagledala sina, tistega
svetlolasega visokega fanta, ki je pred desetimi leti šel
na tuje, pa vnučka, seveda takšnega majhnega zavaljenega
kakršen je bil njen Tonček ko je imel pet let.

Ko je bilo s carino opravljeno, so se potniki končno znašli
med sorodniki in prijatelji. Vzkliki, objemi, solze. Ona pa
je vsa zgrbljena stala ob strani, nageljni, ki jih je držala
v roki, so se žalostno povešali.

Končno pa je stopil pred njo visok bradat možki in iz-
tegnil roki. Smejal se je in nekaj govoril v jeziku, ki ga ni
razumela. Tone, jo je spreletelo in vsa drobna mu je
omahnila v objem. Tone, Tone je jecljala, »kako drugačen
si, saj te nisem spoznala.« On pa se je smejal, jo božal in
nekaj besedičil v jeziku, ki je bil čudna mešanica angle-
ščine in slovenščine. »Kje pa imaš ženo in otročka,« se je
končno zavedela.

Zagledala ju je, saj sta stala nedaleč vstran. Mlada po-
stavna žena z dolgimi svetlimi lasmi in lepo oblečen fan-
tiček, ki jo je gledal nezaupljivo, skoraj z odporom. Ni bil
scer podoben njenemu Tončku, ko je bil majhen, a vedela
je le to, da je to njen vnuček, ki ga je s tolikšno nestrp-
nostjo čakala. Pohitela je k njima. Stisnila roko mladi ženi
in se sklonila k otroku, ga objela in stisnila v naročje.
Mali je zajokal, jo odriaval in se obupano oklepel matere
ter kričal nekaj njej nerazumljivega. Spustila ga je in ža-
lostno gledala kako se je stiskal k materi, ji jezno nekaj
pripovedoval in kazal nanjo. Mati mu je prigovarjala,
a čutila je, da njen glas zveni hladno, žalostno je pogledala
sina in rekla: »Ne marata me, kajne?«

Ta pa se je samo smejal in jo tolažil v spakedrani slo-
venščini: »Ne poznata te, tuja si jima, no, se bomo že
privadili.«

»Ali sploh ne znata nič govoriti po naše?« je obupano
planilo iz nje.

»Saj smo prišli iz Kanade in ona je domačinka, pisal sem
ti vendar,« ji je pojasnil sin.

Potem so sedeli v fičku. Mali vnuček je skril glavico na
materini rami. Niti enkrat je ni več pogledal in ko mu je
hotela stisniti v roke vrečko bombonov, jih je jezno vrgel
proč. Stisnila se je v kot in molčala. Edina sreča, da je
mladi sosedov sin, ki je vozil avto, znal precej angleško
in tako so se pomenkovali z njim. Ona pa je molčala,
molčala. Še vedno je stiskala v rokah šopek že čisto ove-
nelih nageljnov, ki jih je pozabila izročiti snahi. Položila
jih je ob sebe na sedež. Kakor ti nageljni so bile žalostne
in ovenele tudi njene misli.

Ina S.

Slovenšliš

Spet je v naslovu nekaj takega, kar bo treba najprej malo razložiti.

Pred časom (1964) je izšla v Franciji knjiga pod naslovom *Parlez-vous français?* V prevodu bi se temu reklo: *Govorite frangleško?*

Frangleščine dotleje uradno nismo poznali, ta knjiga pa je razgrnila pred bralce pereče sodobno vprašanje medsebojnega vpliva in mešanja jezikov, ko nastajajo nekakšne mešanice; v tem konkretnem primeru je sestavljena iz francoščine in angleščine, natančneje povedano: v tej knjigi je šlo avtorju za opozorilo in svarilo, koliko angleščine je že vdrlo v francoščino in jo s tem bolj ali manj spremenilo.

V najnovjšem času je težnja po samoobrambi francoščine pred nasilnimi vplivi drugih jezikov dobila konkreten sklep v nalogi, ki jo je prevzela Francoska akademija, da bo izdelala podroben seznam francoskih besed, ki naj se uporabljajo namesto nepotrebnih tujih.

Če se torej dogajajo take stvari pri velikem narodu in pri jeziku s stoletno književnostjo in svetovno rabo, ali je potem kaj čudnega, če se v drobnih slovenskih otočkih naših rojakov v Ameriki dogaja podobno, da se namreč angleščina bolj ali manj meša v slovenščino.

O tem so gotovo izšli že posamezni krajši zapisi in članki, pripravljena je (ali pa je tudi že izšla) obširnejša študija profesorja Paternosta o konkretni taki jezikovni slovenski skupnosti v Ameriki skozi tri ali štiri rodove, zato je mogoče po francoskem zgledu utemeljen in razumljiv naslov današnjega članka v Naši besedi. *Slovenšliš* je torej treba razvezati v »slovensko« + »engliš« (english) = slovenska angleščina ali angleščina (ameriška, ameriška) slovenščina.

Sicer pa angleščina ne vpliva samo na Slovence v Ameriki, temveč s svojimi civilizacijsko kulturnimi in gospodarsko-športnimi stiki tudi na slovenščino v domovini, saj imamo vse polno angleških besed v vsakdanjem življenju (*sendvič*), še več pa v malo bolj specializiranih strokah (*hit, gerl, šou, šort stori*).

In ravno zaradi teh vplivov, ki so neposredno podobni francoskemu primeru, sem si izbral za naslov današnjega članka besedo: slovenšliš.

V Ameriki so namreč med slovenskimi rojaki za tako jezikovno mešanico drugačni izrazi, ki jih ne mislim tu naštevati, saj segajo predvsem v žargon in po svoje šibajo ali smešijo ta pojav. Za podobno jezikovno mešanico z nemščino je bil v domovini svoj čas izraz »tajč pohrusten«.

Naj v ilustracijo navedem nekaj stavkov iz šaljivega prizora, ki ga je v Ameriki našel in objavil Fr. Steven Savinšek. V prizoru nastopata Micka in Urška in se v čikaški slovenski trgovini takole pogovarjata:

»This morning je bilo takšno damp zunaj, sem mislila, da bo rain, je pa better.«

»Povej, kaj bomo kuhali za supper.«

»Saj že več ne vem, kaj bi, ker so vsi tako fussy. Moj stari je last night pršu precej natrkan doma, pa I think, da bo gut, če malu župe skuham.«

»Kje je pa bil vaš last night?«

»Basov birthday je bil iz shopa in je vzel en bunch u en tavern, pa jih je malo potretov. Dobro, da ni bila peda jesterday, če ne, bi še tisto spendov — ko on zaštarta pit, ne ve, kdaj kvitati.«

Ker Rodna gruda ne prihaja samo med rojake, ki znajo angleško in ki se bodo lahko prisrčno nasmejali Micki in Urški in njuni makaronščini, naj mi bo dovoljeno najprej angleško polovico (*half*) nadomestiti s približno slovensko, da si bo vsakdo lahko potrebne izraze vstavil v zgornji klepet.

this morning = to jutro, davi, danes zjutraj; *damp* = vlažno, mokro, megleno; *rain* = dež; *better* = boljše bolje; *supper* = večerja; *fussy* = siten, izbirčen; *last night* = zadnjo noč, nocojšnjo noč, nocoj, preteklo noč, sinoči; *I think* = mislim; *gut* (*good*) = dobro; *bas* (*boss*) = šef, gospodar; *birthday* = rojstni dan; *shop* = trgovina, delavnica; *bunch* = kompanija, družba, runda; *tavern* = gostilna, krčma, pivnica; *potretati* (*treat*) = pogostiti, dati za pijačo; *peda* (*pay*) = plača; *yesterday* = včeraj; *spendati* (*spent*) = porabiti, pognati, zapraviti; *zaštartati* (*start*) = začeti; *kvitati* (*quit*) = nehati.

Prizor se seveda tako in podobno še nadaljuje in je tako rekoč brez konca, saj je kljub humorni obarvanosti bridko resničen in vsakdanji. Tako in podobno je pač jezikovno stanje ljudi, ki so bolj ali manj prisiljeni prilagajati se okolju.

Seveda bi bilo zanimivo podrobneje raziskovati tako imenovano sociolingvistično, se pravi družbeno jezikoslovno, in psiholingvistično ozadje takih mešanih jezikov, pa seveda tudi njihovo stopnjo mešanosti, odvisno od starosti, rodu, družbe, od govorca in njegovega stanu in podobno.

Začne se pa lahko tako, da se človeku včasih še imenitno zdi, če v svojem (slovenskem) okolju mimogrede primakne še kakšno angleško, češ tudi jaz se lahko s tem postavam, neha pa tako, da je človek v čedalje bolj tujem jezikovnem okolju in da mu ne preostane nič drugega kot govoriti tako, da ga okolje razume.

Zato pa je zlasti v tujini tako važno, če ima človek ob sebi vsaj nekaj ljudi, s katerimi se lahko pogovori od srca po domače, ali da ima vsaj nekaj domačega branja

Janko Moder

Slovenske založbe so se letos skrbno pripravile na počastitev 100-letnice rojstva našega največjega pisatelja Ivana Cankarja. Izdale bodo celo vrsto knjig Cankarjevih del, hkrati pa izhajajo tudi dela literarnih zgodovinarjev in esejistov, ki nam na novo osvetljujejo Cankarjevo osebnost in delo ter njihov pomen za rast slovenske kulture.

Pri Založbi Mladinska knjiga je pravkar izšla zanimiva brošura IVAN CANKAR V SLIKI IN BESEDI. V njej so zbrani najrazličnejši dokumenti o Cankarjevem življenju in ustvarjanju. Avtor Bogomil Gerlanc je zbral več kot 60 slik, ki predstavljajo pisatelja, njegove sodobnike in kraje, kjer je živel, hodil v šolo in pisal svoja dela. Slike pa spremljajo besedila, ki so v pretežni večini odlomki iz Cankarjevih črtic, povesti in dram; saj vemo, da je svoje življenje najpristneje upodobil pisatelj sam v svojih delih. Ob tem je avtor knjige razvrstil tudi pregled najpomembnejših dogodkov iz pisateljevega življenja. Tako se beseda prepleta s sliko in v prvi vrsti mladini, ter po njej najširšem krogu bralcev slovenske knjige, pomaga poglobljati znanje o našem največjem pisatelju.

V knjigi MLADO BREZJE V MESEČINI so prvič zbrane vse pomembnejše pesmi in druge besedne stvaritve Cankarjevega sodobnika in prijatelja, pesnika Otona Župančiča, v katerih izpoveduje svojo intimno, duhovno navezanost na rodno Belo krajino. Knjigo je pripravil in ji napisal spretni esej Župančičev rojak, prof. Janez Mušič, ki je zapisal: »V Župančičevih pesmih, dramski sliki in črticah je Bela krajina odkrila svetu svojo neponarejeno dušo in svoje sramežljivo srce, iz njih odsevajo iskri radoživnost in šegavost belokranjskega človeka, njegove skrite želje in stiske, iz njih diha lepota pokrajine med Gorjanci in Kolpo ter bogato ljudsko izročilo. Ob vsem tem pa se z nezadržno močjo sproščata tudi pesnikov vitalizem in njegova osebna prizadetost ob grenki usodi, ki je silila njegove rojake v tuji svet.« Župančičeva besedila spremljajo grafično obdelane fotografije. Z njimi je avtor Mirko Kambič skušal predstaviti nekaj posebnosti pokrajine, ki je pesniku navdihnila toliko pesniških umetnin.

Knjiga IMEL SEM LJUBI DVE prinaša krajše povesti Imel sem ljubi dve, Oče, Srečanje, Molčiva soseda in roman Na kmetih sodobnega slovenskega pripovednika in dramatika Ivana Potrča. Ptujsko polje, Prlekija, Haloze, Slovenske gorice — to je tisti del Slovenije, ki ga je v najbolj kleni obliki vnesel v slovensko književnost prav pisatelj Potrč. Pisati je začel že pred vojno, prizadet zavoljo bednega življenja viničarjev in kočarjev ter trdosrčnosti premožnih gospodarjev in oblastnikov. Kot človek in pisatelj se nenehno bojuje za lepše, pravičnejše in naprednejše življenje.

R. Vouk

Najlepša znamka Jugoslavije

Za najlepšo poštno znamko Jugoslavije v letu 1975 so razglasili priložnostno izdajo ob stoletnici bosansko-hercegovaške vstaje. Predloga za to izdajo je bila umetniška slika Ferda Quiquereza, ki jo hranijo v hrvaškem zgodovinskem muzeju v Zagrebu. Izvirni podnaslov slike je »Hercegovski uporniki v zasedi«. Znamko je za tisk pripravil akademski slikar Andrija Milenković, tiskali pa so jo v tvrdki Harison v Londonu.

Najlepšo znamko so izbrali v tradicionalni anketi, ki so jo pripravili PTT,

Tretje nagrajena znamka

Vjesnik in Ilustrovana politika. Za to znamko je glasovalo 7326 bralcev. Drugo mesto pa so prisodili znamki, ki so jo oblikovali po platnu makedonskega slikarja Lazarja Ličenoskega »Dolap«, tretje reprodukcija slike Krste Hegedušića »Justicija«. Druga znamka je dobila 5139 glasov, tretja pa 5053.

V vseh dosedanjih anketah »Izbiramo najlepšo znamko« so, prav kakor tokrat, zmagale znamke, oblikovane po umetniških predlogah. Vse te znamke so bile tiskane v tujini. Tokrat se je za naslov najlepše znamke potegovalo 49 znamk, med njimi tudi redne izdaje s turističnimi motivi, ki niso dobile niti enega glasu. Letos so se slabo izkazale tudi znamke iz serije »flora«, ki so bile doslej vselej med najlepšimi.

Long play gramofonske plošče

SPET SMO PRIJATELJI ZBRANI
MNOGO SREČNIH LET
POT DO SRCA
VETER VE ZA POTI
ansambel Mihe Dovžana

DESET VESELIH LET-dvojna
POD GORJANCI JE OTOČEK
GLAS NJEGOV V SPOMIN
ansambel Lojzeta Slaka

V DEŽELI GLASBE IN PETJA-dvojna
SLOVENIJA OD KOD LEPOTE
TVOJE-dvojna
ZA TVOJ PRAZNIK-dvojna
ansambel Avsenik

NOCOJ PA OH NOCOJ
SEDEM ROŽ
Slovenski oktet

ROGOVI VABIJO
ansambel Veseli planšarji

MI SE 'MAMO RADI
MED ROJAKI
ansambel Zadovoljni Kranjci

POZDRAV SLOVENSКИH GORIC
TA ŽLAHTNA VINSKA KAPLJICA
STARA DOMAČIJA
ansambel Toneta Žagarja

DRUGI ČASI
ansambel Jožeta Krežeta

SLAVNI RIBIČ
Alpski kvintet

ČOLNIČ SREČE
ansambel Borisa Kovačiča

POHORJE
ansambel Vilija Petriča

SLOVEN'Č SLOVENCA VABI
moški komorni zbor, Celje

ŽE ČRIČEK PREPEVA
moški pevski zbor, Maribor

KAJ TI JE DEKLICA
POJDAM U RUTE
Koroški akademski oktet

SE RIBNIČAN SPREMENIL NI
DOLINA RIBNIŠKA
ansambel Franca Miheliča

HEJ TOVARIŠI
moški kom. zbor RTV, Ljubljana

PESEM O SVOBODI
Partizanski pevski zbor

IZ SLOV. GLASBENE ZAKLADNICE
FLP 03-004 — F. T. Marolt
SLOVENSKI LJUDSKI PLESI
in PESMI-akademsko folklorna
skupina F. Marolt

Syngle play gramofonske plošče

STO OBLJUB STO ŽELJA
NA VINSKEM SEJMU
MOJ AVTO
PIJMO GA
ansambel Lojzeta Slaka

POLKA NA VOGLU
STOL JE NAJVIŠJI VRH
PRI SEDMERIH JEZERI
GREMO NA POKLJUKO
KORAČNICA JULIJSКИH ALP
ansambel Avsenik

VSE NAJBOLJŠE MAMA
LJUBICA LAHKO NOČ
ansambel Toneta Žagarja

MAMA TE ROŽE SO ZATE
SOSEDOVO DEKLE
ansambel Štirje kovači
RIBNIČAN
Brado Koren

AKROPOLI V POZDRAV
Ivanka Kraševc

DAN LJUBEZNI
POHORSKA BRIGADA
ansambel Pepel in kri
ansambel Toneta ŽAGARJA s pevci

ODŠLA SI
SLOVENIJA MOJA
ansambel Odmev-M. Cerar

Magnetofonske kasete

DESET VESELIH LET, VESELO v
DRUGO DESETLETJE
NAJ VRISK POVE
GLAS NJEGOV V SPOMIN
ansambel Lojzeta Slaka

VETER VE ZA POTI
LOVCI
PRETESNI ČEVELIČKI
ansambel Mihe Dovžana

SE RIBNIČAN SPREMENIL NI
ansambel Franca Miheliča

SLOVENIJA OD KOD LEPOTE
TVOJE

PRIJATELJI OSTANIMO PRIJATELJI
V DEŽELI GLASBE IN PETJA
NE MARAJ ZA TEŽAVE
ZA TVOJ PRAZNIK
ZLATI ZVOKI I
ZLATI ZVOKI II
ansambel Avsenik

VESELA JESEN 74
VESELA JESEN 75
PTUJ 74

POHORJE
ŠMENTANI GAŠPER
ansambel Vilija Petriča

VESELI PRIJATELJI
SEM VEDNO VESEL
ansambel Borisa Franka

DRUGI ČASI
ansambel Jožeta Krežeta

SLAVNI RIBIČ
Alpski kvintet

STARI PLANŠAR
ansambel Jeršinovec s planšarji

DVAJSET LET POLK IN VALČKOV
OGLAR

BUKVE NA ČRNEM VRHU
ansambel Štirje kovači

LJUBICA LAHKO NOČ
POZDRAV SLOVENSКИH GORIC
TA ŽLAHTNA VINSKA KAPLJICA
ansambel Toneta Žagarja

Osem tračne kasete

DESET VESELIH LET
NAJ VRISK POVE
OJ TA FANI
ansambel Lojzeta Slaka
ansambel ŠTIRJE KOVAČI
PESMI SLOVENIJE
kvartet DO

BRATJE IPAVEC-slov. narodne
pesmi, kom. zbor Celje, moški zbor
Šentjur, moški zbor Maribor

Srečni čevljar

Žirovski naivec Jože Peternelj-Mausar

Slikarja Jožeta Peternelja-Mausarja sem spoznal kot funkcionarja krajevne skupnosti Žiri, kar pomeni, da o njem kot slikarju nisem vedel ničesar. Zato sem bil seveda še toliko bolj vesel, saj sem čisto nepričakovano (nenadano) naletel na zanimivega človeka, ki mi je ne glede na to, da me je prvič videl, potrpežljivo pripovedoval o sebi, o svojem slikarstvu pa tudi o kraju in ljudeh, ki v njem živijo.

Predvsem sem že takoj na začetku dobil vtis, da imam pred seboj srečnega človeka. Tega vtisa se tudi po drugem obisku ne moremo znebiti. Čeprav se pri tem trudim, da bi odštel svoje zanimanje oziroma občudovanje slikarstva in slikarjev. Zavestno si torej prizadevam izogniti se tistemu, zaradi česar pravzaprav zavidam ljudem, ki so sposobni izraziti se s čopičem, ker vem, da takšna zavist ponavadi pelje v idealiziranje določenih poklicev, ljudi, krajev ali česa drugega.

Med zunanjimi znaki njegove sreče človeku najbolj pade v oči njegov izgled. Kar ne moreš mu verjeti, da se približuje petdesetim, ne gre ti v glavo, da je tako mladosten kot je, sploh že utegnil partizaniti po žirovskih gričih in težko se sprijazniš z ugotovitvijo, da štiriletna deklica ni njegova hči, ampak vnukinja.

Nekako presenetljiva je potemtakem resnica, da je rojen leta 1927 v Jarčji dolini pri Žireh in temu presenečenju sledijo še druga: da je doma na kmetiji, kjer mu ni bilo »z rožicami postlano,« da je obiskoval samo osnovno šolo, da se je po vojni zaposlil kot

čevljar v tovarni Alpina v Žireh, kjer pa se je počutil preveč utesnjenega, čeprav rad prizna, da mu je šele osemurni delavnik v tovarni prinesel toliko časa, da je lahko začel s slikanjem. Od leta 1971 naprej se preživlja samo s slikanjem, kot svobodni umetnik. Svoje slike je torej Jože Peternelj nosil s seboj in brž, ko se mu je ponudila prilika, je prijel za čopič in začel slikati. To je bilo nekako leta 1952. Toda slike, ki so začele prihajati izpod njegovega čopiča, niso bile vseč njemu in ne drugim ljudem. Tisto, kar se zgodi veliki večini ustvarjalcev na različnih področjih umetniškega snovanja, da namreč izdelek ni tak, kakršnega so si zamislili, se je zgodilo tudi njemu.

K sreči k pravi umetniški naturi spada tudi vztrajnost, ki je tudi Jožetu Peternelju ni manjkalo. Trmasto je nadaljeval in pilil svoj izraz in elemente na slikah. Polnih petnajst let je trajal njegov boj. Končno je le našel samega sebe, kar pomeni, da se je samouresničil, kajti njegove figure, njegove vasi in pokrajine so dobile takšen izraz, kakršnega je nosil s seboj od mladih nog.

Zato tudi ni čudno, če danes pišejo o njem, da je zasidran v polpretekli do-

bi in da upodablja ljudi okoli sebe na nov, peternelovski način. In ta način je pravzaprav tisto, kar daje njegovim slikam največjo moč in zaradi tega ga nekateri uvrščajo v »gornji dom« naše likovne naive in ga štejejo poleg Janeza Sedeja za najznačilnejšega predstavnika »Žirovske šole«, ki spada med najizrazitejše smeri slovenskega naivnega slikarstva.

Njegov svet so, kot rečeno, kmečke hiše z globoko poveznjeno streho, z zidanim dimnikom in »garteljcem« neke v bližini, pa kozolci in skednji, ponavadi bolj razpadajoči kot celi. S cerkvijo v sredini so njegove vasi podobne sleherni in nobeni »polpretekli« vasi v žirovski okolici. Značilen element njegovih slik so drevesa z živahno nakodranimi vejami, nekaj buč bodisi na vozu bodisi na tleh, nekaj podleskov in sem pa tja kak grmič.

Svojevrstn pečat pa dajejo njegovim slikam človeške postave, največkrat starejši ljudje, moški in ženske, pri raznih kmečkih opravilih s »polpreteklim« orodjem in v »polpreteklih« oblačilih. Značilna zanj je tudi »normalna« velikost, če jih primerjamo s hišami. Nad vsemi temi elementi se ponavadi pne svinčenosivo nebo, ki po eni strani učinkuje turobno, po drugi

Jože Peternelj-Mausar: Kosci

Cankarjeva znamka

V počastitev stoletnice rojstva Ivana Cankarja je Skupnost PTT letos 8. maja, prav na spominski dan, izdala znamko za 1.20 din z doprsnim portretom Ivana Cankarja ob njegovi rojstni hiši. Osnutek za znamko je izdelal beograjski akademski slikar Dušan Lučič. Znamke pa je natisnila tiskarna VEB Deutsche Wertpapierdruckerei v Leipzigu, DR Nemčija v dvobarvnem tisku v običajnih polah po devet kosov. Naklada je 1.000.000 znamk. Velikost znamke je 36 × 29 mm, slike na znamki pa 32 × 25 mm.

Ob dnevu, ko je znamka izšla, je Biro za poštno znamke dal v prodajo tudi ovitek prvega dne, ki je veljal 2.50 din.

»Domovina, si še kakor zdravje?«

Preko teh elementov, ki so po »peternelovsko« obarvani in dimenzionirani, poteka slikarjeva izpoved, izpoved preprostega človeka o lepotah njegove doline in o tegobah kmečkega človeka v njej. S tem pa že prehaja iz klasične naive v hoteno, vsebinsko usmerjeno izpoved, pred katero se umika prejšnja romantično-sentimentalna nota. Kaže, da je s tem končno tudi sam zadovoljen.

Danes skoraj ni razstave ali zbornika o naivnem slikarstvu v Jugoslaviji, ki ne bi omenjal tudi Jožeta Peternelja. Samostojno je razstavljal v Žireh, Nazarjah, Ljubljani, Trebnjem, Tokiu in Morgesu, skupaj z drugimi slikarji pa v več kot petdesetih krajih po vsem svetu. Trenutno se pripravlja na razstavo med našimi rojaki v Clevelandu, ki bo organizirana v okviru proslav dvesto-letnice ZDA.

T. Š.

Jože Peternelj-Mausser: Vsak kmetič ima svoje veselje (slika zgoraj)

Jože Peternelj-Mausser: Spravljanje pridelka (slika spodaj)

Marca letos je izšla v Ljubljani knjiga, ki bo (kot kaže) postala verjetno eden slovenskih bestsellerjev. Pa ni kriminalka (čeprav jo, v prenesenem smislu, nekateri označujejo za to!), pač pa knjiga, ki v besedi in sliki obravnava nevarnosti, ki grozijo slovenskemu okolju. To je prvo delo, ki se na dokumentarni način loteva našega okolja oziroma njegovega onesnaževanja, ki ponekod prerašča že v pravo katastrofo. Peter Likar, sicer komentator ljubljanske televizije, je po vsej Sloveniji zbral stotine primerov onesnaževanja okolja in ki jih je ilustriral s pripovedovanjem prizadetih ljudi, z lastnimi opazovanji in ugotovitvami. Naravnost leksikografsko poznavanje problema, poznavanje ozadij, želja po izboljšanju ogroženega okolja, navajanje primerov, ko je bilo okolje rešeno pred onesnaženjem, hkrati pa brezkompromisnost do nekaterih primerov, dajejo knjigi poseben pečat. V njenem naslovu »Domovina, si še kakor zdravje?« je klic slovenske zemlje, ki naj bi spodbudil slehernega, ki mu ni vseeno, kaj je sojeno našemu okolju, da po svojih močeh pomaga pri njegovi zaščiti in ohranitvi! Pred leti smo tudi v Sloveniji začeli pisati o ekoloških katastrofah v najbolj

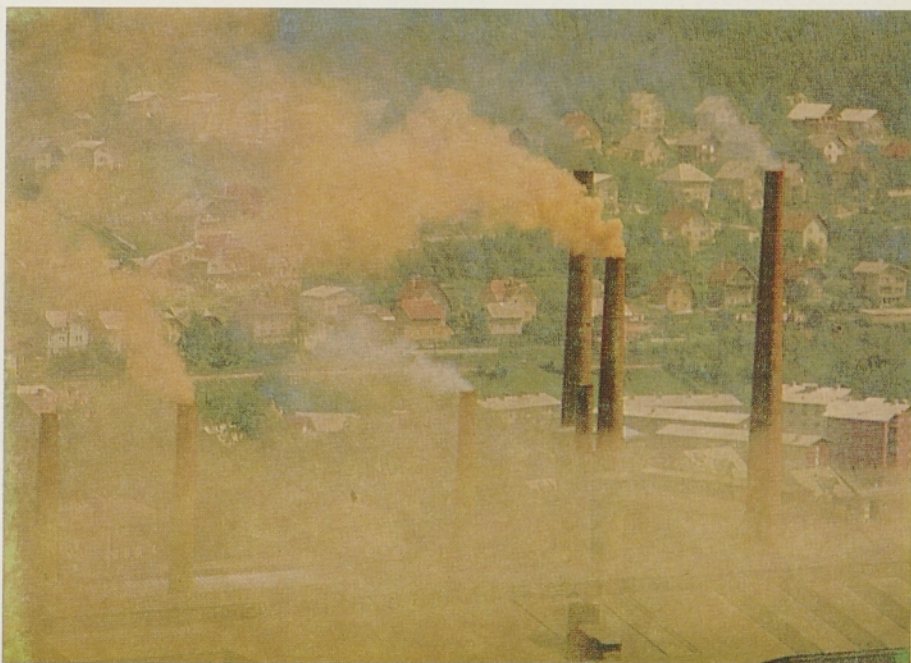
razvitih deželah, naše primere pa smo kar nekako puščali ob strani, kot da bi bili posamezni in zgolj slučajnost. Ob pomanjkanju tovrstnih podatkov in raziskav, se namreč skoraj še nismo zavedali, da grozi onesnaževanje tudi idiličnemu slovenskemu okolju. Delo Petra Likarja je bilo pri pripravljanju te knjige težavno in dolgotrajno. Tâko, kot vsi pionirski poskusi na tem področju doslej, ki pa v zadnjem času — in morda še pravi čas — vedno bolj zaposlujejo tiste, ki imajo na skrbi varstvo okolja in tudi širšo slovensko javnost. »Moja knjiga ni strogo strokovna,« pravi Peter Likar, »čeprav je vsaka informacija podkrepljena z ustrezno raziskavo!«. Obravnava ogroženost zemlje, vode, kraškega sveta, zraka, hrane, živali, skratka vsega, kar nas obdaja in na kar dostikrat še pomislimo ne, da je v nevarnosti.

»Kaj je po vašem mnenju pri onesnaževanju okolja najhujše v Sloveniji?«

»Menim, da je pri nas še najslabše z vodo! Slab zrak ponekod bomo še nekako popravili, voda pa je vedno večji problem. Od tisoč kilometrov rek v Sloveniji, jih je sedemdeset odstotkov takorekoč že uničenih...«

Pavle Jakopič

Zrak nad Jesenicami je prava »mavrica«

Ljubljana vas pričakuje (Foto: Janez Klemenčič)

rodna gruda

slovenija

6

junij
1976
letnik 23

revija za slovence po svetu
magazine for slovenes abroad
revista para los eslovenos en el mundo

Slika na naslovni strani:

Slovenska obala je pridobila enega najlepših turističnih objektov ob morju (Foto: Egon Kaše)

Piknik na Plevškem rovtu nad Jesenicami

Letters to the Editor

Slovenian Contributions to America Featured in Bicentennial Times

These days Slovenian Americans have an additional good reason to be proud of their heritage. Their contributions to America have just been featured in the March issue of BICENTENNIAL TIMES, the official organ of the American Reministration. Under the title, "Scholar Traces Contributions of Slovenes to U. S." we read:

A professor of sociology at Kent State University in Ohio is compiling a history of the contributions of Slovenes to America.

Dr. Edward Gobetz notes, among other things, that Thomas Jefferson knew and admired the ancient democracy of the Slovenian provinces of Carinthia, whose system — in force between the 7th and 15th centuries — was an example of the social contract theory on which the American Declaration of independence was based.

Dr. Gobetz says Slovenian Americans are proud of the fact that one of their many artists, Leonard Volk, was the first professional sculptor of Chicago and the only sculptor privileged to make a life mask of President Lincoln, which served as a model for all other sculptors.

He also cites the fact that Slovenian Americans gave this country five bishops, including Frederic Baraga, the candidate of the American Catholic Church for beatification and an advocate of cultural pluralism.

Dr. Gobetz lists at least five generals and five admirals of Slovenian descent, political leaders such as former Ohio governor Frank J. Lausche, famous architects such as John Jager and

Mala Račna on Dolenjsko (Photo: Ančka Tomšič)

Alexander Papesh, scholars and scientists such as Dr. John Nielsen and Dr. Joseph Kofolt, and aviation and space experts like Max Stupar who built one of America's first airplane factories and Herman Potocnik-Noordung, author of one of the first two scientific books on manned space travel.

Further information may be obtained by writing Dr. Gobetz at the Slovenian Research Center of America, Inc., 29227 Eddy Road, Wickliffe, Ohio 44092. The center, founded and directed by Dr. Gobetz, is publishing a Bicentennial series on Slovenian contributions to America.

Among Dr. Gobetz's many collaborators around the world is a Slovenian American and former Marine, John Hribar, Jr., of Miami, Florida, who was gravely wounded on Iwo Jima at the time the Fifth Marine Di-

vision raised the American flag atop Mount Suribachi.

Cooperation between »Carl Zeiss« and »Iskra«

Last year the firms "Iskra" of Kranj and "Karl Zeiss" of Jena, East Germany concluded a contract about long-term scientific-technical cooperation. This year favourable conditions have been created for further cooperation, this time on a still larger scale, — for international division of labour in production.

At the recent International Fair in Leipzig the firms "Karl Zeiss" and "Iskra" signed a contract according to which the German firm will be producing some instruments and optical products both for their own and Iskra's need, whereas "Iskra" will manufacture and supply Zeiss with some other products from the field of optics and electronics. The total trade exchange for the coming five

years has been estimated at 16.6 million dollars. At "Iskra" the factory for electronic measuring instruments at Horjul and "Vega", Ljubljana will take part in the above-mentioned program. This recently-signed contract concerning the international division of labour is already Iskra's third contract of this kind which has been concluded with a firm in East Germany.

The 15th »Alpe Adria« Fair

On Tuesday, April 6th, Andrej Verbič, the President of the Republic's Economic Chamber opened the 15th, jubilee "Alpe-Adria" international fair at the Ljubljana Exhibition-Grounds. This year's fair, which lasted for five days, had a record number of participants — exhibitors from 17 countries.

For the first time the representatives of Ljubljana's affiliated and friendly towns of Bratislava, Parma, Pesaro, Rijeka, Sousse, Karl Marx Stadt, Leverkusen, Nottingham, Tbilisi, and Wiesbaden appeared at the fair. All these towns had

their own day at the fair on April 9th, when their representatives had talks with representatives of the Slovene Economy.

The organizers of the fair were able to welcome for the first time also representatives from the developing countries, Egypt, India and the Phillipines.

As this year's fair was a jubilee one, all those exhibitors who had taken part in the fair every year for 15 or 10 years, were given special acknowledgements. Among those firms were also twelve firms from Slovenia.

New Motoring Map of Yugoslavia

A short time ago a new motoring map, drawn up at the Institute for Surveying and Photogrammetry (Cartographic Department) was published by the Slovene Automobile Association. When you are deciding which map of Yugoslavia to buy look in the upper right-hand corner for the date 1976 as the year of publishing. This means that you'll buy the latest motoring map with the most recent information. The fact is that here and there you may still be offered maps of an older date or those released by other publishers, which are not so good as the latest one. The motoring maps of Yugoslavia published abroad lag behind our latest map, too.

How are the particulars that interest us most presented in the new map? When we set out on our way we are primarily interested in the road. Is it an asphalt road or macadam? The map tries to provide an answer to this question but not without some reservations. On the map the asphalt roads are divided into several categories. Motor-ways and their junctions which are, in princi-

ple, the fastest roads and the the best-equipped and looked after, are marked in purple. The other asphalt roads are marked in red and are divided into main roads and local roads. Macadam roads (three categories) are marked in yellow, poor macadam roads being left uncoloured. Roads which are still being built or reconstructed are specially marked.

The information on the map is supposed to be valid from the beginning of the 1976 tourist season. For this reason some roads which, at the moment, are still being constructed, but are expected to be finished by June, are marked on the map as asphalt roads.

Apart from the above-mentioned data the map provides a lot of additional useful information like road numbers, steep hill slopes (expressed in percent), railway-lines, border crossing-points, patrol stations (non-stop and day service), camping sites and motels, ferries, airports, health-spas, touring services of the Slovene Automobile Association, underground caves, important cable-cars, mountain homes, archaeological sites, well-known monuments, castles, churches, mosques, monasteries, ruins, etc.

The maps of towns (Sarajevo, Belgrade, Zagreb, Ljubljana, Titograd, and Skopje), which are provided in addition to the main map, show the location of hospitals, tourist offices, post-offices, and hotels.

Thirty Years of Yugoslav Youth Working Brigades

On March 31st 20,000 young people gathered at Brčko in Bosnia and Herzegovina for the main celebration event of the 30th anniversary of youth work projects. The Brčko railway station was too small to ac-

World at Gabrovka (Photo: Janez Klemenčič)

comodate all those who wanted to meet the special train from Banovići by which the former builders of the Brčko—Banovići railway-line was arriving at the place of celebration. Like thirty years ago the »brigadiers« attracted special attention and enjoyed the hospitality of the local people and all the participants of the celebration. In a grand parade 1500 former and present brigadiers marched through the town, thus showing the continuity of the voluntary work of Yugoslavia's younger generation and its readiness to take on new tasks.

«The Brčko—Banovići railway-line was the first project accomplished by young people from all over Yugoslavia and really is a railway-line of brotherhood and unity. The kind of solidarity shown by young people in this and other work projects will never be forgotten in

Bosnia and Herzegovina», said Rato Dugonjić, the emissary of President Tito — the sponsor of the celebration. Rato Dugonjić, now the President of the Presidency of the S. R. of Bosnia and Herzegovina was, at the time of the construction of the Brčko—Banovići railway-line, the Secretary of the SKOJ organization (The Association of the Communist Youth of Yugoslavia). Speaking about the economic significance of the railway-line, Rato Dugonjić pointed out that it was very great in its convincing of young people that we are capable of building up our country with our own powers, with the elan and enthusiasm which was shown

by young people in their voluntary work then.

During the period from 1946 to 1952 alone the youth working brigades built eleven railway-lines, six long modern motorways, fourteen factories, five hydro-electric power-stations, and other structures. Over a million young people took part in these projects and put in as many as 60 million working-days. The children of our fellow-countrymen abroad participated in the voluntary work projects as well.

What remains from the first working actions carried out by young people straight after the war is the enthusiasm and zeal with which our young men and women now join working brigades to work under difficult conditions. It is this very tradition, pointed out the President of the Bosnia and Herzegovina Youth League, which requires the present younger generation to organize new actions and to determine more precisely their social status, their future and their scope.

The first day of the celebrations finished with a campfire party in the middle of the town around which thousands of former and present brigadiers danced the traditional »kolo«, joining in with the same song and the same thoughts. The best brigades of last year's 12 federal working actions were awarded Veljko Vlahović plaques. Among these brigades there was the brigade of the electroindustry of Yugoslavia, which took part in the last year's work project at Kozjansko.

The central event of the two-days long celebrations took place on the morning of April 1st, when the train from Banovići arrived at Brčko and when the brigadiers saw off the federal Baton of Youth with best wishes for President Tito's 84th birthday. The first be-

arer of the Baton was Ana Pajić, a young worker of "Interplet", Brčko, who is one of the most active local young people and who constantly takes part in the youth working actions.

Ivan Cankar Poet and Rebel

On May 10th it was One Hundred Years since His Birth

Cankar's literary work is, with respect to its extent and wealth of ideas, and especially its power of artistic expression, one of the most important literary contributions to the culture of the Slovene nation. The range of Cankar's creative vision includes both the dimensions of man's intimate experiences and the question of the fate of the Slovene nation with relation to the outside world and within its own conflicts, both the emotional and mental spasms of an individual and the social frictions of that time. The depth of his insight into these problems reaches beyond the temporal frame within which Cankar found the matter for their written embodiment and within which he created his works; Cankar elucidates his time with such acuteness and with such a critical attitude to man's spiritual and moral insignificance and to general social injustice in the world, that he cannot be foreign to us.

Upon the 100th anniversary of his birth we consider the scope of his creative work not only in terms of a jubilee remembrance and a celebration of his greatness; it is particularly important that on this jubilee occasion, we should recall the spiritual image of his work primarily because of the present time and because of ourselves.

Cankar's poetry and rebellion are the basic elements which are constantly inter-

woven into his whole literary work: into his poems, plays and prose. The poetic element, which Cankar expresses with a symbol or an impression, is usually linked with the motifs of love, with an emotional attachment to his native town, his mother, his girlfriend, his native land. Cankar's love is usually painful and is therefore expressed in the form of the unreachable, the longing, the distant. Such is, for instance, Francka's love in the novel "Na klancu" ("On the slope"): her constant, repeated running after the cart which is getting further and further away from her, and which she will never reach. Francka's life is full of resigned expectation and exalted longing for the beautiful; neither poverty nor solitude take away her hope which is, at the same time, a constant struggle for a strong consciousness of existence. The poetic element of Cankar's creations is strong in all of his sketches about his mother, in many works expressing the artist's attitude towards his native land ("Kurent"), and in his play "Lepa Vida" ("Beautiful Vida") in which the motif of longing forms the nucleus. Cankar's personal fate and his artistic mission initiated the second important question in his work. This question, too, found its realization in his plays, "Pohujšanje v dolini šentfolrjanski" ("A Scandal in the Valley of Šentflorjan"), prose "Tujci", "Gospa Judit", ("The Foreigners", "Madame Judith"), essays, "Bela krizantema" ("The White Chrysanthemum"), and in his critical writings. This is the question of the relation between the artist and society and between the artist and the nation, the question of the freedom of artistic expression and of the social status of the artist. As far as this question is concerned, Cankar is a strict judge and cri-

tic. He sees the artist as a proletarian, a man whom society does not protect nor support and therefore he is without obligations and without rights at the same time. Cankar's accusation of such attitude towards the artist and his work is full of irony and scorn, causticism and bitterness. As the first real Slovene independent artist, Cankar linked the notion of being an artist with the notion of injustice and wrongs in social relations among men, which hinder the spiritual progress of the artist's personal imaginative and mental creativity.

Cankar's criticism of social relations, and thus of man's moral image as well, of man's false genteelness and seeming values, his thirst for power, his provinciality and emotional callousness, is the strongest in his dramatic works: in the farce "A Scandal in the Valley of Šentflorjan", in the comedy "For the Good of the Nation" ("Za narodov blagor") and in the dramas "Hlapci" and "The King at Betajnova" ("Kralj na Betajnovi"). With his dramatic works Cankar is most closely connected with all the main events in our recent history and with the present time as well.

Cankar's critical writings with their acuteness do not reach only into the field of general human morals, psychological and emotional characteristics and social wrongs, but also into the actual political and cultural situation in the Slovenia of his time. In connection with this Cankar put forward many ideas which the future materialized and confirmed. Cankar's artistic outlook and its materialization in his literary creativeness are present in our literature throughout the 20th century. Cankar is not only an important teacher for our literary and social criticism; his contribution to the Slovene art of

writing is equally important for Slovene literature.

Cankar influenced his followers with his masterly style as well as with his dramatic technique and the social involvement of his dramas. His prose, in which he developed two characteristic forms of narrative, the sketch and the literary essay, plays an important part as well.

The sketch is the literary genre which was, during the time of Cankar's artistic development, changed and improved the most, both in form and in contents; his sketches range from the symbolistic "Vignettes" in which he created an atmosphere of quiet, lonesome moods, to the cycle "Images from Dreams" ("Podobe iz sanj"), which is the expression of Cankar's awareness of the process of severe dehumanization in the First World War.

In the Slovene cultural reality of our time Cankar is present as an exceptionally brave, uncompromising and utterly critical thinker as far as his views on social questions and on the position of the artist within the machinery of social relations are concerned. However, his artistic involvement would, without the beauty of his words and the creative power of his imagination, without his sensitive, vulnerable and exciting nature and his rebelliousness which resulted from it, not be so important and alive as we now accept it to be, live and unsurpassed.

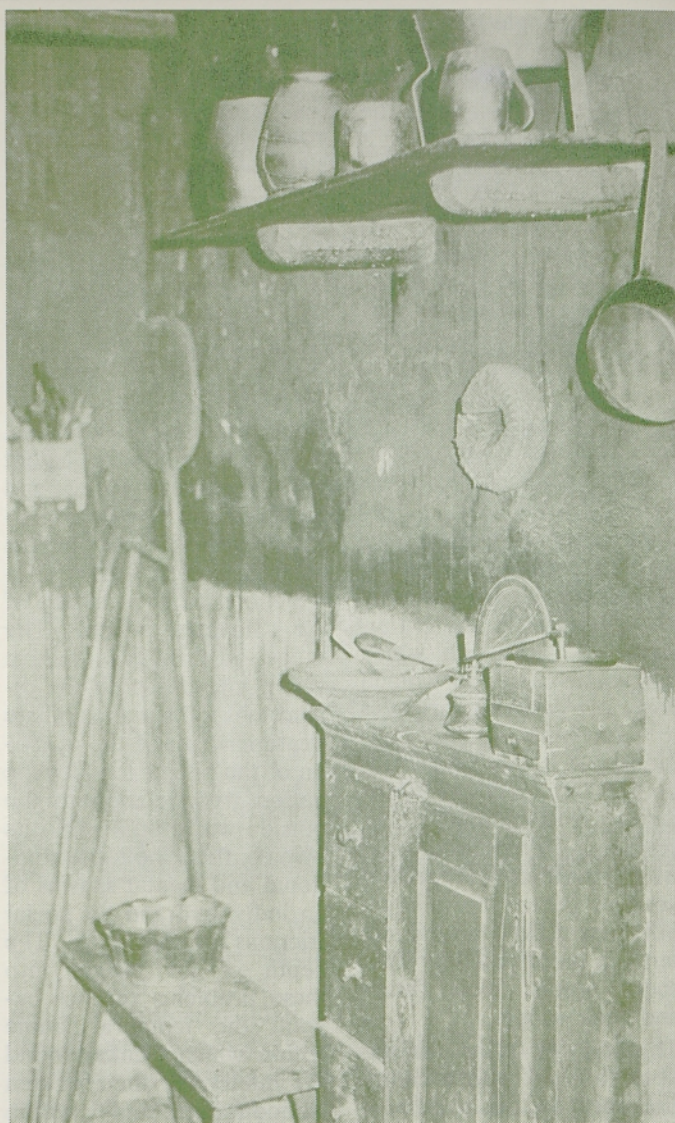
Helga Glušič

Reflections of Ivan Cankar outside Yugoslavia

This year's 100th anniversary of Ivan Cankar's birth will undoubtedly be reflected in the cultural circles of other nations abroad too, since of all our writers Cankar's works have been most

translated from Slovene into foreign languages. Our literature entered the world's literature with Prešeren's poetry and Cankar's prose and therefore the works of these two artists have been mentioned in a great number of foreign outlines of world's literature. This fact is even more important if we consider the fact that fifty years ago Slovene literature was practically unknown in the outside cultural world. In connection with this we must not forget that the form one of the bridges translations of literary works between nations; it is by means of these bridges that other nations get to know the nature and importance of our nation, just as we, Slovenes, gradually got to know, primarily through the increased number of translations of literary works, the mental make-up of other nations, thus extending our insight into the world and into periods lived through by individual generations. This is the special task of translated literature and we should be aware of it in the year dedicated to Ivan Cankar, too. With respect to the translations of Cankar's work much more has been accomplished than in the case of the fifty translations of Jurčič's "Jurij Kozjak" promoted by dr. Ferdinand Kolednik. Cankar's work has been introduced to a great many nations in various anthologies and it is only in this way that Cankar became one a writer of international fame.

In a comprehensive bibliography of the translations of Slovene literary art, published in a special volume of the magazine "Le livre slovene" in 1971, 84 separately published translations of Cankar's literary works were listed; some of these translations have even been printed in several editions, which proves best that Cankar's works have found an

audience in foreign circles as well, and have brought one of the peaks of Slovene literature closer to them. The bibliography lists the translations of individual works among which "Bailiff Jernej" ("Hlapec Jernej"), has become especially popular. There are also several collections of short prose works, in which Cankar's creative ability is particularly well shown. The greatest number of translations has been carried out by the Czechs, thanks to the special enthusiasm of two translators, who had an excellent knowledge of our language, the late dr. Bohuš Vybiral and dr. Vojtěch Měrka. There are a great many translations into the other

Look to interior of Cankar's home in Vrhnika (Photo: Ančka Tomšič)

Slav languages, e. g. into Russian, Polish and Bulgarian. In addition to this we can find translations into French, English, German and Italian; some works have been translated even into Romanian, Albanian and Esperanto. These numerous translations of Cankar's works into foreign languages are listed in the above-mentioned bibliography from 1971; since then some new translations have

been published thus spreading Cankar's literary fame throughout the world.

It would be most interesting to know how the translations of Cankar's works were accepted by the authors of reviews of new books in various magazines. Unfortunately, this part of the response to his works is not sufficiently well known; the occasional information which does exist is scattered about the older volumes of our magazines and newspapers and is not at hand right now. However, the fact that in some countries the first translation of Cankar's works has been followed by several others, obviously proves that our prominent writer has been favourably accepted abroad and that the translations have served their purpose.

We hope that this year's 100th anniversary of Cankar's birth will arouse in other nations, and especially in international cultural centres, greater interest in the progress of the Slovene culture and in our literary and artistic achievements. Some initiative should be given by our cultural institutions and our fellow-countrymen living abroad and their organizations.

B. Borko

Tourism - joint Concern of All of Yugoslavia

Some 44 million foreign guest tourist days and foreign exchange inflow of one milliard and 600 million dollars planned by 1980

The foreign tourist turnover in Yugoslavia by 1980 should grow at the rate of 7 per cent and the foreign exchange inflow at the rate of 15 per cent. Accordingly, foreign tourists should account by 1980 for 44 million tourist days, resulting in the foreign exchange inflow of one milliard and 600 million dollars. In 1975, the foreign tourists recorded 31

million tourist days, bringing in something like one milliard in the foreign exchange inflow.

These are the main elements of the federal plan of economic development of Yugoslavia from 1976 to 1980 in the field of the tourist turnover, pertaining to the arrival and stay of foreign tourists in this country. In fact, this document on the development of the foreign tourism in Yugoslavia up to 1980 defined it as an activity of a special joint interest for the whole of Yugoslavia, as it is supposed to contribute towards the expansion of economic relations with foreign countries, achieving higher foreign exchange net earnings, equalizing the balance of payment, development of other activities, employment of the population, and with it, to the economic stabilization of the country.

The Federal Executive Council and the executive councils of the republics and autonomous socialist regions agreed that important measures should be introduced and the current economic policy, in order to maintain the competitive capability of the Yugoslav tourist offer on the international market, helping the implementation of such a plan. Equally, a portion of the commercial bank resources will be directed, through the instruments of the credit-monetary policy, towards the financing of those facilities expected to increase the foreign tourist turnover.

From Yugoslav Tourist News

Near Nova Gorica Biggest Border Crossing Point in Europe to be Built

The construction of the biggest and the most modern

border crossing point in Europe, to link the Italian highways with those in Slovenia, to Razdrto to Nova Gorica, will be initiated by mid-year at Vrtojba near Nova Gorica.

According to the agreement reached by the Yugoslav-Italian mixed commission for the construction of the border crossing point made at the Nova Gorica meeting held at the end of 1975, it was established that the automobile road at the crossing will be 78 metres wide. The border crossing point will have four incoming and four outgoing lanes 2.5 metres wide each (for passenger cars); three incoming and three outgoing lanes 3.5 metres wide (for buses); and two incoming and three outgoing lanes 3.5 metres wide (for trucks). The lanes for these vehicles will be separated from the automobile and bus lanes by a 11-metre wide green belt.

With the construction of the new, the old border crossing point at Nova Gorica will be relieved and will be used only for passenger car crossing, while the entire freight traffic will be handled via the new border crossing point.

From Yugoslav Tourist News

Population Pattern

The book "Yugoslavia Thirty Years After the Liberation and Victory over Fascism 1945—1975" gives a survey of the changes that have taken place in this country and in the Yugoslavs themselves in the past three decades.

Throughout these thirty years there has been a constant and large-scale "migration" from country to town, from farm to factory. At the same time, striking changes have occurred in what is called the structure of the population.

Today, Yugoslavia has over 21 million inhabitants. Despite the heavy loss of life during the war — 1,700,000 persons — there are now 5.5 million more Yugoslavs than in 1939.

As regards the "balance of the sexes", just after the war there were only 926 males to 1000 females. Since then the ratio has improved to 966: 1000, but the effects of the war are still felt in the middle and older generations.

In other respects, far-reaching and favourable changes have occurred in the population patterns. In the first place, it can be said that Yugoslavia is a land of the young, especially when compared with most other European countries and some of its neighbours, though the average age of Yugoslavia's population is slowly rising too.

The under-fives today make up about 9 per cent of the total. Boys and girls up to 15 form just under a quarter, while the largest group is composed of persons from 15 to 64. It is this age group, or rather the upper end, which was, of course, most affected by the war. Yugoslavia's "rejuvenation" is due to the "baby boom" after the war. The record year was 1950 — 32.2 live births per 1000 of the population. Today the natality rate has dropped to almost half: in 1974 there were 18 per 1000.

In general, the population trends are now following a steadier course, thanks in part to the decline in mortality rates, particularly among infants and young people, as a result of improved health care and better living conditions. This means that the average life span of Yugoslavs is steadily rising. Whereas a child born in 1931 had an average life expectancy of 46 years, a boy born in 1974 is expected to

live till 65, and a girl to the age of 70.

But these changes in population patterns are not the only ones that throw light on the transformation of Yugoslav society since the war. Even more significant are the changes in the occupational patterns.

Before the Second World War, the farming population made up over three-quarters of the total. By 1948, it had already fallen to about two-thirds, and today it accounts for only 38 per cent. There has been a marked increase in the number of economically active employed in non-agricultural occupations, the majority being em-occupations. Before the war, this category amounted to only 21 per cent, as against 56 per per cent in 1971. Most of these persons engaged in non-agricultural activities are employed in the socialist (i. e. socially-owned) sector of the economy. This means that the working class has expanded very rapidly over the past thirty years, with a particularly marked increase in the number of miners, industrial and craft workers, and persons employed in the hotel and catering trade. These activities, all together, now employ over 4.5million persons. Of these, the majority (83 per cent) work in the economy (i. e. production and services). Of the total number of employed persons, 97 per cent work in the socially-owned sector.

The qualificational patterns are also highly illustrative of the country's transformation. Before the war, 55 per cent of the working population comprised unskilled personnel, whereas in 1974 this figure had been almost halved, and skilled workers made up 61 per cent of the total.

All this indicates the "rush for knowledge" in schools and universities that marks the past three decades. Just

Ptujska gora (Photo: Ančka Tomšič)

after the war there were scarcely 60,000 people in the country with university or college education, whereas in 1971 this figure had reached half a million.

From Yugoslav Review

Graphics Biennial in the Halls of "Iskra,"

The Modern Gallery of Ljubljana, in cooperation with "Iskra" of Kranj (the Electrical and Electronics Appliances Factory), this year will organize the Ist Biennial of Yugoslav Graphics. Works by contemporary graphic artists will first be exhibited in Ljubljana and then go on to Belgrade and Skopje, Milan, Düsseldorf and Paris. This is a form of directly linking up an art institute and an industrial enterprise, in which both sides have a mutual interest. "Iskra" is observing

its 30th anniversary this year, and this travelling exhibition of works by world-renowned Yugoslav graphic art schools will give it an opportunity to show in the Biennial's catalogues its products and the achievements of its industrial design.

In the Eye of Foreigners "An Ideal Country for Young Tourists,"

In the opinion of renowned tourist experts, Yugoslavia can expect a prosperous tourist year. Manfred Rudolf, the Director-General of Schaznov, a large tourist agency in West Germany, has ranked Yugoslavia among three countries in Europe (next to Austria and Spain) which can expect a genuine tourist boom in 1976. Celia Irving, who writes for the London "Sunday Times", recently presented her impressions of Yugoslavia and its possibilities for a comfortable and relatively inexpensive vacation. "This country's appeal lies in little things. It is a fantastically

hospitable country. Yugoslavia has a beautiful countryside, good and not overly expensive hotels, possibilities for various water sports as well as nudist beaches; motorized tourists have ferry boats and numerous petrol stations and high quality motels. In Yugoslavia, however, one does not really need a car. There are buses at every corner and they are even on time. The seats are comfortable for long trips and very cheap. Students have a discount on all means of transport so that they can go far for very little money."

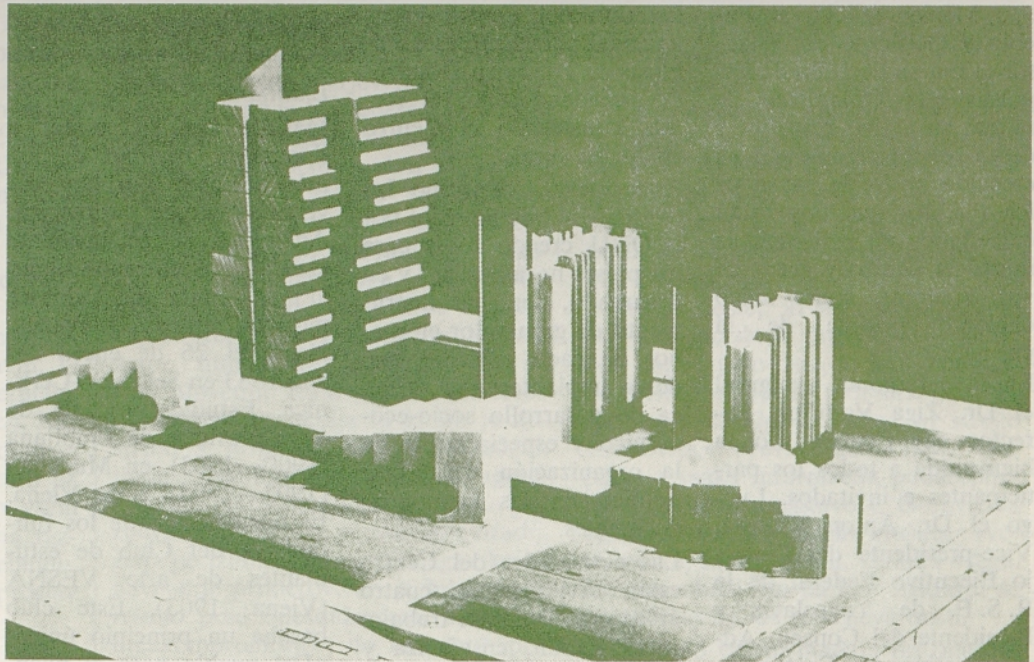
Celia Irving especially recommends Yugoslavia to young people. "Yugoslavia is an ideal country for the young. It has many discotheques and cheap camps. Generally, Yugoslavs are people who adore children. In many hotel restaurants one can see high-chairs for children, and a crib can be installed in every room."

From "Yugoslav Life"

Se efectuó en Ljubljana la Conferencia para la Constitución del centro internacional para empresas públicas de países en desarrollo

En la ciudad de Ljubljana, entre el 2 y el 4 de marzo próximo pasado se llevó a cabo la Conferencia de Representantes de Gobiernos de los Países en Desarrollo para la constitución del Centro Internacional para Empresas Públicas de Países en Desarrollo, con la presencia de Representantes Oficiales de 40 países no alineados y en desarrollo de África, Asia y América Latina, y Representantes de la ONU y de sus organismos especializados: UNIDO, OIT, UNESCO y PNUD.

La idea de constituir un Centro Internacional dedicado a la gestión, administración y planificación en las Empresas Públicas de los Países en Desarrollo fue lanzada hace siete años en un Seminario de la ONU sobre dicho tema efectuado en Yugoslavia. Posteriormente el Consejo Ejecutivo Federal de la R. S. F. de Yugoslavia decidió que se constituya un Centro Internacional para Empresas Públicas de Países en Desarrollo con sede en Ljubljana. En el año 1974 el nuevo Centro organizó un seminario internacional sobre planificación en las Empresas Públicas de los Países en Desarrollo con la participación de 32 países y de un determinado número de agencias de la ONU. Por iniciativa de algunos participantes al Seminario fue propuesto que el Centro se convirtiera en una Institución

Maqueta del Edificio del Centro Internacional para Empresas públicas de Países en Desarrollo que se está construyendo en Ljubljana, en la Av. Titova

común para los países en desarrollo.

El Comité Coordinador de los Países no Alineados propuso en su Reunión de Ministros en La Habana en marzo de 1975 a los países no alineados que estudien la posibilidad de hacerse miembros del Centro constituido en Ljubljana. En el mismo sentido la Conferencia de Ministros de Relaciones Exteriores de los Países no Alineados efectuada en Lima en agosto de 1975, hizo un llamado a los no alineados y otros países en desarrollo, para que se hagan miembros del Centro y asimismo saludó la decisión de llamar a una reunión de los países en desarrollo con el fin de aprobar los Estatutos del Centro.

Por invitación del Gobierno Yugoslavo, la ciudad de Ljubljana tuvo el honor de ser la sede de la histórica conferencia en la cual se reconoció internacionalmente al mencionado Centro.

En su mensaje de salutación enviado a la Conferencia el Presidente de la R. S. F. de Yugoslavia, mariscal Josip Broz Tito expresó: «... La concreción del Centro es parte integrante de la aspiración de los Países no Alineados y en Desarrollo para un mayor avance y ampliación de la colaboración mutua como factor principal en la lucha por el cambio de las relaciones económicas internacionales existentes y en la creación de un nuevo sistema económico basado en la igualdad y el respeto de las legítimas aspiraciones de todos los países...»

«... La colaboración y unión de los países en desarrollo, como la forma que está tomando esta colaboración, tiene que servir justamente a los fines enunciados. Las experiencias alcanzadas en cada país tienen que estar a disposición de todos, dado que nuestro interés común es el rápido desarrollo económico y social de cada país en particular y de todos los países en desarrollo en su conjunto. Al mismo tiempo éste es también el mejor camino para lograr una más justa colaboración entre los países en

desarrollo con los países desarrollados, lo que es condición indispensable para la solución de los más agudos problemas económicos mundiales...»

Asimismo fue leído un mensaje enviado a la Conferencia por el Presidente de México, licenciado Luis Echeverría, del cual se destaca lo siguiente:

«... México da el más entusiasta apoyo a la constitución del Centro Internacional para Empresas Públicas de Países en Desarrollo. La presente reunión en Ljubljana constituye un paso más, hacia adelante, en el empeño de nuestros Pueblos por configurar los instrumentos que les permitan alcanzar su plena emancipación...»

«... No es extraño que un evento de esta naturaleza e importancia, tenga lugar en Yugoslavia. Su vigoroso papel internacional, su activa militancia en las causas progresistas de los países del Tercer Mundo, su defensa de la independencia, la no intervención, la autodeterminación y la dignidad de los pueblos, le ha hecho acreedora del respeto profundo de la Comunidad de Naciones...»

»... México felicita al Pueblo y Gobierno de Yugoslavia por su decisión de impulsar este Organismo, le reitera su activo respaldo y desea fervientemente que su creación apoye la causa de los Pueblos que hoy están empeñados en erradicar la injusticia dentro y fuera de sus fronteras, como único cimiento posible de la paz...«

En la ceremonia inaugural el Dr. Žiga Vodusek, Director del Centro, dió la bienvenida a todos los participantes e invitados. Luego el Dr. Anton Vratusa, Vice-presidente del Consejo Ejecutivo Federal de la R. S. F. de Yugoslavia y Presidente del Consejo Administrativo del Centro Internacional, pronunció un discurso explicando las funciones y características más sobresalientes del Centro, resumiendo del mismo lo siguiente:

»... Esta Conferencia afirma el deseo de los países no alineados y en desarrollo de aumentar y fortalecer la colaboración mutua en diversas esferas, incluyendo las investigaciones e intercambio de experiencias relacionados con los procesos sociales en sus respectivos países...«

»... Los países en desarrollo necesitan poseer sus propias instituciones de este tipo y de tal manera poder asegurarse los foros de colaboración internacional basados en la igualdad. La liberación en el campo de la ciencia y de la tecnología representa una de las características fundamentales del desarrollo socio-económico independiente en cada país y una defensa contra las intervenciones extranjeras y comportamientos paternalistas...«

Luego de ser estudiado y analizado, el proyecto de Estatutos del Centro fue sometido a consideración de la Conferencia, la cual aprobó en forma unánime el

Estatuto del Centro Internacional para Empresas Públicas de Países en Desarrollo, quedando, de tal forma, constituido el Centro en forma legal.

Este nuevo Organismo Internacional reconocido por la ONU, creado por y para los países no alineados y en desarrollo, será un instrumento de gran valor en manos de cada gobierno que desee implantar una política de desarrollo socio-económico y especialmente en la organización del sector público en las economías nacionales.

Las actividades del Centro están divididas en cuatro áreas principales de trabajo: investigación, enseñanza y capacitación, función de consulta como también de información y documentación. Las materias de investigación son las siguientes: teoría y práctica de la gestión, organización y financiación de las Empresas Públicas, como también su parte legal, económica y social y el papel del sector público en la economía nacional de los países en desarrollo en su conjunto. En el marco del aprendizaje y capacitación, el Centro está preparando la organización de cursos, seminarios y consultas nacionales, interregionales y regionales relacionados con el problema de cuadros de perfiles específicos, necesarios en las Empresas Públicas y en general en el sector público de los Países en Desarrollo.

El Servicio de Consulta del Centro podrá organizar a solicitud de los países en Desarrollo, actividades de consulta en el marco de las actividades del Centro.

El Servicio de Informaciones y documentación recopilará, analizará y distribuirá las informaciones relacionadas con las Empresas Públicas y con el sector público en general.

Armando Blažina

Noticiero

Ljubljana

Maksim Gaspari, pintor e ilustrador. Es uno de los más célebres aún hoy día vivos pintores eslovenos. Además de ser un excelente artista le conocemos como al más popular ilustrador de motivos típicos eslovenos. Nació el 26 de enero del año 1883 en Selšček—Cerknicá. Estudios: escuela de artes y oficios de Ljubljana (1900—1903), en Munchen (1903—1905) y en Viena. Es además uno de los fundadores del Club de estudiantes de arte VESNA (Viena, 1903). Este club basaba un principio único: »Del pueblo para el pueblo.« Los temas que se discutían eran por lo general del tipo nativista. Es de ahí entonces la corriente que emplea durante toda su vida en los motivos que dibuja o pinta.

Zagorje ob Savi

Los habitantes de este municipio han descubierto un bustomonumento al conocido poeta Cene Vipotnik. Como todos sabemos, este ya conocido autor fue en vida uno de los habitantes más célebres de este pueblo. Delante del municipio y del hogar cultural se reunieron así las autoridades del lugar y descubrieron el busto del compatriota poeta. La ceremonia fue coronada con la participación de coros y recitadores. El acto principal tuvo lugar frente al Hogar Obrero, éste es para Zagorje el edificio más simbólico del lugar. El mismo representa para los obreros el estandarte de lucha contra el ocupador. Además es el símbolo del trabajo y del progreso de esta zona y de esta ciudad. Los alrededores de la ciudad fueron ornamentados durante los festejos. Frente al busto — obra del amigo personal del poeta, Stojan Batič — se hi-

cieron obras de reconstrucción. Además se amplió el parque lindante. Entre los participantes al acto estuvieron presentes el presidente del parlamento de la Rep. Soc. Eslovena M. Breclj, miembros de la presidencia y otros invitados.

Maribor

Cárcel modelo sin rejas. Cerca de Maribor, en la localidad de Rogoza, se están experimentando varios métodos del tipo carcelario abierto. Los presos se preparan para la vida en común y poder así servir a la sociedad una vez que estén en libertad. El sistema carcelario de este tipo se le llama »abierto« por la facilidad de comunicación que tienen los retenidos en la cárcel. Pueden recibir visitas de sus parientes y amigos en las casitas del tipo »fin de semana« que hay en el parque adjunto. Después de cinco años de aplicar este sistema no hubo ni un solo intento de fuga o vuelta de alguno de los ex convictos.

Nova Gorica. Esta hermosa ciudad limítrofe es el orgullo de Primorska! Esto lo demuestra el que la visiten ciudadanos de todo el mundo. En el mes en curso lo hacen obreros italianos de la ciudad de Torino. Ciento sesenta torinenses visitan Primorska. El alcalde de N. Gorica, Sr. José Šušmelj, les recibió en la Municipalidad de esa ciudad. Después de visitar Postojna, Vipava, Šempeter, Tolmin y Vrtojba tendrán varios días libres para participar de las reuniones obreras conjuntas en las fábricas del lugar, como ser Iskra, Cimos, etc. Este es un paso más al entendimiento entre los pueblos apadrinados de Nova Gorica y Torino. Entre los delegados de la zona piemontesa figuran miembros del movimiento ANPI y de varios sindicatos obreros de vanguardia.

»Domovina, si še kakor zdravje?«

Preko teh elementov, ki so po »peternelovsko« obarvani in dimenzionirani, poteka slikarjeva izpoved, izpoved preprostega človeka o lepota njegove doline in o tegobah kmečkega človeka v njej. S tem pa že prehaja iz klasične naive v hoteno, vsebinsko usmerjeno izpoved, pred katero se umika prejšnja romantično-sentimentalna nota. Kaže, da je s tem končno tudi sam zadovoljen.

Danes skoraj ni razstave ali zbornika o naivnem slikarstvu v Jugoslaviji, ki ne bi omenjal tudi Jožeta Peternelja. Samostojno je razstavljal v Žireh, Nazarjah, Ljubljani, Trebnjem, Tokiu in Morgesu, skupaj z drugimi slikarji pa v več kot petdesetih krajih po vsem svetu. Trenutno se pripravlja na razstavo med našimi rojaki v Clevelandu, ki bo organizirana v okviru proslav dvesto-letnice ZDA.

T. Š.

Jože Peternelj-Mausler: Vsak kmetič ima svoje veselje (slika zgoraj)

Jože Peternelj-Mausler: Spravljanje pridelka (slika spodaj)

Marca letos je izšla v Ljubljani knjiga, ki bo (kot kaže) postala verjetno eden slovenskih bestsellerjev. Pa ni kriminalka (čeprav jo, v prenesenem smislu, nekateri označujejo za to!), pač pa knjiga, ki v besedi in sliki obravnava nevarnosti, ki grozijo slovenskemu okolju. To je prvo delo, ki se na dokumentarni način loteva našega okolja, ki ponekod prerašča že v pravo katastrofo. Peter Likar, sicer komentator ljubljanske televizije, je po vsej Sloveniji zbral stotine primerov onesnaževanja okolja in ki jih je ilustriral s pripovedovanjem prizadetih ljudi, z lastnimi opazovanji in ugotovitvami. Naravnost leksikografsko poznavanje problema, poznavanje ozadij, želja po izboljšanju ogroženega okolja, navajanje primerov, ko je bilo okolje rešeno pred onesnaženjem, hkrati pa brezkompromisnost do nekaterih primerov, dajejo knjigi poseben pečat. V njenem naslovu »Domovina, si še kakor zdravje?« je klic slovenske zemlje, ki naj bi spodbudil slehernega, ki mu ni vseeno, kaj je sojeno našemu okolju, da po svojih močeh pomaga pri njegovi zaščiti in ohranitvi! Pred leti smo tudi v Sloveniji začeli pisati o ekoloških katastrofah v najbolj

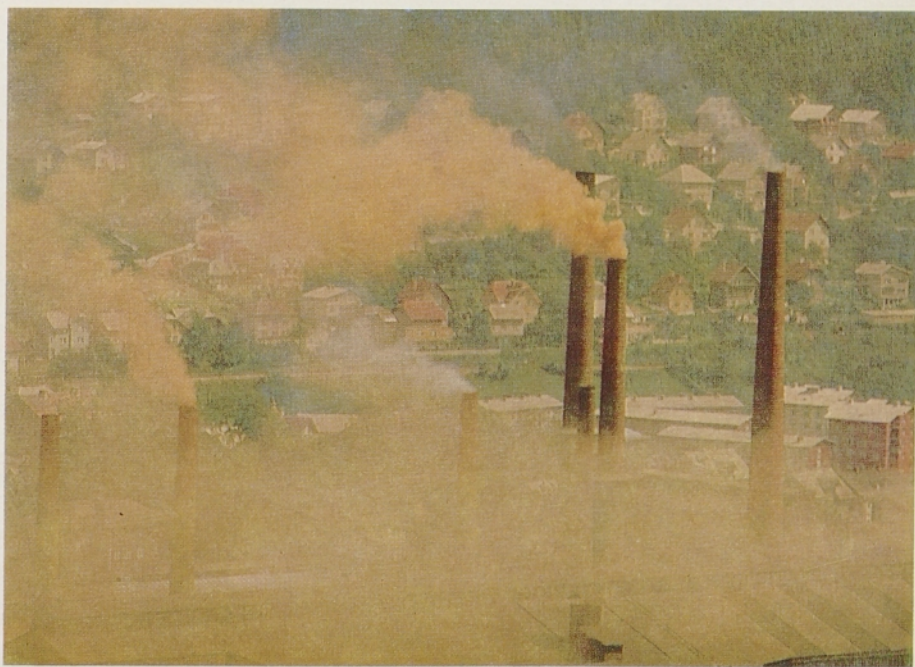
razvitih deželah, naše primere pa smo kar nekako puščali ob strani, kot da bi bili posamezni in zgolj slučajnost. Ob pomanjkanju tovrstnih podatkov in raziskav, se namreč skoraj še nismo zavedali, da grozi onesnaževanje tudi idiličnemu slovenskemu okolju. Delo Petra Likarja je bilo pri pripravljanju te knjige težavno in dolgotrajno. Tako, kot vsi pionirski poskusi na tem področju doslej, ki pa v zadnjem času — in morda še pravi čas — vedno bolj zaposlujejo tiste, ki imajo na skrbi varstvo okolja in tudi širšo slovensko javnost. »Moja knjiga ni strogo strokovna,« pravi Peter Likar, »čeprav je vsaka informacija podkrepljena z ustrežno raziskavo!«. Obravnava ogroženost zemlje, vode, kraškega sveta, zraka, hrane, živali, kratka vsega, kar nas obdaja in na kar dostikrat še pomislimo ne, da je v nevarnosti.

»Kaj je po vašem mnenju pri onesnaževanju okolja najhuje v Sloveniji?«

»Menim, da je pri nas še najslabše z vodo! Slab zrak ponekod bomo še nekako popravili, voda pa je vedno večji problem. Od tisoč kilometrov rek v Sloveniji, jih je sedemdeset odstotkov takorekoč že uničenih...«

Pavle Jakopič

Zrak nad Jesenicami je prava »mavrica«

Ljubljana vas pričakuje (Foto: Janez Klemenčič)

